

MISTÄ ON TULEVAISUUDEN JOURNALISTIT TEHTY?

Viiden maan journalistiikan opiskelijoiden näkemyksiä ja odotuksia
tulevasta ammatistaan.

Karjalainen, Anna Katariina
Journalistiikan pro gradu -tutkielma
Kevät 2014
Viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Tiedekunta – Faculty Humanistinen	Laitos – Departement Viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Karjalainen, Anna Katariina	
Työn nimi – Title Mistä on tulevaisuuden journalistit tehty? Viiden maan journalistiikan opiskelijoiden näkemyksiä ja odotuksia tulevasta ammatistaan.	
Oppiaine – Subject Journalistiikka	Työn laji – Level Pro gradu
Aika – Month and year Toukokuu 2014	Sivumäärä – Number of pages 94 + liitteet
Tiivistelmä – Abstract <p>Tässä tutkimuksessa perehdytään siihen, millaisena tulevaisuuden journalistit eli journalistiikan opiskelijat näkevät ammattinsa tulevaisuuden ja mikä heitä motivoi opiskelemaan journalisteiksi. Tutkimusta varten on haastateltu opiskelijoita viidestä eri yliopistosta Suomesta, Ruotsista, Virosta, Puolasta ja Venäjältä.</p> <p>Määrällisellä tutkimuksella pyritään selvittämään, syntyykö maiden välille merkittäviä eroja ja millaisia keskeisimmät erot ovat. Tutkimuksessa perehdytään lisäksi syvällisemmin Suomen, Ruotsin ja Viron journalistikoulutukseen ja maiden journalistikoulutusten historiaan, joita peilataan opiskelijoiden vastauksiin.</p> <p>Tutkimusta taustoittavat suomalaisilta journalisteilta kerätyt vastaukset (Jyrkiäinen 2008) hyvin samantapaisiin kysymyksiin sekä pohdinta journalistin ammattiin ja profession käsitteeseen liittyvästä keskustelusta. Profession käsitettä peilataan myös Suomen, Ruotsin ja Viron vertailuyliopistojen opetussuunnitelmien sisältöön.</p> <p>Keskeisin löydös tässä tutkimuksessa on, että tulevat journalistit ovat motivoituneita opintoihinsa ja suhtautuvat mediamurroksesta ja yt-neuvottelujen leimaamasta aikakaudesta huolimatta jopa yllättävän positiivisesti journalistin ammatin tulevaisuuteen, vaikka työllistyminen omalle alalle ja toimeentulo journalistin työllä toisaalta huolettavat isoa joukkoa heistä. Journalistin ammatin uskotaan säilyvän ja pysyvän tarpeellisena kanavista riippumatta.</p> <p>Eniten maakohtaisia eroja muodostuu puolestaan Venäjän ja muiden maiden välille. Venäläiset pitävät tärkeänä esimerkiksi hyvää palkkaa ja työn mukanaan tuomaa statusta, kun taas esimerkiksi suomalaiset ja ruotsalaiset keskittyvät mieluummin penkomaan yhteiskunnallisia epäkohtia.</p> <p>Tutkimuksesta selviää myös, että suurin osa opiskelijoista arvostaa hidasta ja asiantuntevaa journalismia. Opiskelijat kuitenkin uskovat journalismin viihteellistyvän tulevaisuudessa.</p>	
Asiasanat – Keywords ammatti-identiteetti, journalistiikka, journalistit, mediamurros, motivaatio, opiskelijatutkimus, professio, tulevaisuus, yliopisto-opinnot	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopiston kirjasto	
Lisätietoja - Additional information	

SISÄLLYS

1. Johdanto	5
2. Taustoitus: Ammattikunnan historia ja tulevat haasteet	10
2.1 Journalistinen professio ja ammatti-identiteetti	10
2.2 Toimittajakoulutuksen historia Suomessa, Ruotsissa ja Virossa	14
2.2.1 Suomi	14
2.2.2 Ruotsi	17
2.2.3 Viro	19
2.3 Toimittajat kertovat: hyviä puolia ja ongelmia työssä	22
2.4 Journalistisen työn muutokset, haasteet ja tulevaisuus	23
3. Menetelmät ja aineisto: Future journalist -tutkimus	27
3.1 Tutkimuksen metodi ja tavoitteet	27
3.2 Tutkimusaineisto ja tutkimushenkilöt	29
4. Tulokset: Unelma-ammatin tulevaisuus	31
4.1 Opiskelijat tulevasta ammatistaan ja sen tulevaisuudesta	31
4.2 Opiskelijoiden taustat ja kiinnostuksen kohteet	43
4.2.1 Perhetaustat	43
4.2.2 Kiinnostuksen kohteet	45
4.3 Opiskelijoiden motivaatio hakeutua journalisteiksi	51
4.4 Tärkeimpinä pidetyt ominaisuudet journalistisessa työssä	57
4.5 Journalistien yhteiskunnallinen rooli	60
5. Kuinka lähellä Suomi, Ruotsi ja Viro ovat toisiaan?	74
5.1 Mitä opetussuunnitelmat kertovat?	74
5.2 Naapurusten suurimmat erot ja yhtäläisyydet	78
5.1.1 Merkittävimmät yhtäläisyydet	78
5.1.2 Merkittävimmät erot	79
6. Päätäntö ja johtopäätökset	83
6.1 Yhteenveto	83
6.2 Tutkimuksen arviointi	85
6.3 Pohdinta	86

Lähteet

Liitteet

- Liite 1 – Journalistin ammatin tulevaisuus
- Liite 2 – Journalismi selviytyy kanavista riippumatta
- Liite 3 – Uskotko työllistyväsi journalistiksi valmistuttuasi?
- Liite 4 – Kasvava työtahti on uhka
- Liite 5 – Omistuksen keskittyminen on uhka
- Liite 6 – Kyky työskennellä nopeasti
- Liite 7 – Epäoikeudenmukaisuuden kritisointi
- Liite 8 – Totuuden kertominen seurauksista välittämättä
- Liite 9 – Journalismi tulee viihteellistymään
- Liite 10 – Perheen tulotaso
- Liite 11 – Minkälaisessa mediassa haluaisit työskennellä valmistuttuasi?
- Liite 12 – Missä haluaisit työskennellä 10 vuotta valmistumisesi jälkeen?
- Liite 13 – Erityisen kiinnostavat aihepiirit
- Liite 14 – Kuinka motivoitunut olet opiskelemaan journalistiikkaa?
- Liite 15 – Työskennellä vapauden ja demokratian puolesta
- Liite 16 – Matkustelun tärkeys
- Liite 17 – Tunnetuksi tuleminen
- Liite 18 – Korkean statuksen tärkeys
- Liite 19 – Saada hyvää palkkaa
- Liite 20 – Kirjoitustaidon merkitys
- Liite 21 – Luovuuden merkitys
- Liite 22 – Uteliaisuuden merkitys
- Liite 23 – On tärkeää tietää, mikä myy
- Liite 24 – Vallan vahtikoirana toimiminen
- Liite 25 – Oletko kiinnostunut politiikasta?
- Liite 26 – Journalisti ei voi olla aktiivinen politiikassa
- Liite 27 – Poliittinen vaikutus mediaa on uhka kotimaassani
- Liite 28 – Perheen sosioekonominen asema
- Liite 29 – Missä vartuit?
- Liite 30 – Viestintävälineiden merkitys opinnoissasi
- Liite 31 – Future journalist -kyselylomake

1. Johdanto

Journalistiikka pitää hakijamääriä tarkasteltaessa sitkeästi pintansa yhtenä suosituimmista oppiaineista suomalaisissa korkeakouluissa, joissa aineen opetusta tarjotaan. Jyväskylän yliopistoon valitaan vuosittain 16 uutta journalistiikan opiskelijaa. Vaikka hakijamäärät ovat olleet viime vuosina hienoisessa laskussa, on todennäköisyys opiskelupaikan saamiseksi varsin pieni, kun vuosina 2010–2014 opiskelupaikoista on kisannut vuosittain 512–724 hakijaa. (JYU, opiskelijavalinta)

Samaan aikaan journalistien jatkuvasti heikentyvästä työtilanteesta on tullut Suomessa suuri puheenaihe. Viesti on ollut jo useamman vuoden ajan se, ettei työpaikkoja ole kaikille alalle valmistuville. Suomen Journalistiliiton jäsenlehteä *Journalistia* onkin toisinaan kutsuttu leikkimielisesti jopa yt-sanomiksi, koska mediatalojen irtisanomisista ja yt-neuvotteluista kertovat uutiset ovat muodostuneet lähes kuukausittaiseksi uutisaiheeksi. Myös printtimedian tulevaisuus – ja jopa mahdollinen kuolema – on liittynyt keskeisesti journalistien työtilanteeseen liittyvään keskusteluun, kun sanomalehtien levikit ovat olleet jo pitkään laskusuunnassa.

Synkistä näkymistä huolimatta viestinnän koulutuspaikkojen määrä on kolminkertaistunut Suomessa eri koulutustasoilla vuoden 1998 jälkeen, minkä vuoksi alalla ilmenee työvoiman selkeää ylitarjontaa, joka johtaa kovaan kilpailuun jo kesätoimittajan pestejä ajatellen. Opiskelijoiden on oltava jo syksyllä valppaina, mikäli he mielivät saada oman alansa työpaikan tulevaksi kesäksi. Vakituksempia työpaikkoja ajatellen eläköitymistä tarvitaan tilastojen mukaan vuosittain paikkaamaan reilut 200 toimittajaa, kun taas viestinnän opinnot päättää yliopistossa, ammattikorkeakoulussa tai opistotasolla vuosittain 1 400 henkilöä. Ilmiöön on vähitellen herätty ja alan koulutuspaikkoja on leikattu ammattikorkeakoulutasolla, mutta leikkauksetkin ovat saaneet varsinkin nuoret närkeä. (Lintula & Valkama 2009)

Hurjia lukuja tarkasteltaessa on kuitenkin huomioitava, etteivät kaikki 1 400 viestinnän opintonsa vuosittain päättävistä valmistu nimenomaan toimittajiksi. Toisaalta, lukemat eivät myöskään pidä sisällään sitä joukkoa, joka päätyy toimittajiksi muita aineita

opiskeltuaan. Näiden seikkojen valossa on silti tärkeää ja mielenkiintoista tutkia, miksi ala on yhä nuorten mielestä vetovoimainen, mistä journalismin ja journalistiikan vetovoima johtuu, ja mihin journalisteja yleensä tarvitaan – vai tarvitaanko ollenkaan – yhteiskunnassa, jossa varsinkin sosiaalisen median nousun myötä kansalaisilla on jatkuvasti enemmän mahdollisuuksia kerätä tietoa omatoimisesti.

Esko Salminen (1998, 18) määrittelee huippujournalistin vaatimukset ja profiilin seuraavasti:

”Hyvällä journalistilla pitää olla kyky antaa todellisuudelle kasvot, asioille niiden oikea nimi. Hyvän toimittajan ominaisuuksia on paljon. Esimerkiksi sammuttamaton tiedonhalu, pohjaton perusuteliaisuus ja nopea äly sekä hyvä kuuntelutaito, avoimuus ja korkea stressinsietokyky. Listaa voi jatkaa: elegantti kirjoitustyyli ja taito tulla toimeen ihmisten kanssa”

Työn itsenäisyys ja itsekurin kulttuuri ovat säilyneet toimittajan työn kuvailussa myös 2000-luvulla. Itsenäisyys ja itsekuri edellyttävät, että toimittajat ovat itse vastuussa työnsä tehokkuudesta ja sen tuloksesta, vaikka toimituksissa työskennelläänkin lähinnä työvuorolistojen asettamissa raameissa. Hyvältä toimittajalta on itsenäisyyden lisäksi edellytetty vahvan näkemyksellisyyden lisäksi tehokasta verkostoitumista ja yhteistyökykyä, mikä vaatii sietämään pirstaleisuutta, johon projektivetoinen työ johtaa. Toimittajilta oletetaan toisaalta varsinaisen ammattitaidon ja ammatin lisäksi liikkuvaa ja laajenevaa asiantuntijuutta, mikä osaltaan selittää sitä, ettei toimituksissa työskentele ainoastaan toimittajakoulutuksen saaneita henkilöitä. (Filander, 2000)

Tuoreempaa näkemystä toimittajan työhön edustaa puolestaan vuonna 2009 ilmestynyt *Nuoren toimittajan selviytymisopas*, jossa opastetaan opiskelijoita ja vastavalmistuneita toimittajan työn saloihin. Oppaan kirjoittajien mukaan hyvät toimittajat on tehty intohimosta, kriittisyydestä ja luotettavuudesta (Lintula & Valkama, 2009). Myös European Journalism Training Assocationin (EJTA 2010) päätoimittajilta kokoamien tietojen perusteella luotettavuus nousee tärkeimpien kompetenssien joukkoon hyvän yleistiedon ja aikataulupaineiden alla työskentelemiseen kykenemisen lisäksi. Mutta tähtääkö journalistikoulutus näihin samoihin arvoihin ja taitoihin, ja ennen kaikkea arvostavatko tulevaisuuden journalistit yhä samoja taitoja tulevassa ammatissaan?

Puran Pro gradu -tutkielmassani tulevaisuuden journalistien eli journalistiikan opiskelijoiden näkemyksiä tulevasta ammatistaan ja opiskelijoiden näkemyksiä heidän tulevan ammattinsa tulevaisuudesta vuosina 2011–2012 Södertörnin yliopiston johdolla teetetyn *Future journalist* -kyselyn pohjalta, vaikka yleispätevien vastausten löytäminen ja tulevaisuuden ennustaminen onkin mahdottomuus. Tutkimustuloksiani katsoisin tukevan myös vuonna 2013 omaa tutkimustani tehdessäni Ruotsissa ilmestynyt teos, jossa sivutaan myös *Future journalist* -kyselyn tuloksia (Stigbrand & Nygren 2013).

Tutkimuksessa oli mukana viisi eurooppalaista yliopistoa eri maista. Suomi (Jyväskylän yliopisto) ja Ruotsi (Södertörnin yliopisto) edustavat tutkimuksessa pohjoismaista suuntausta eurooppalaisesta mediakentästä. Pohjoismainen malli liitetään yleensä vahvaan valtiolliseen yhteyteen tiedonvälityksessä, josta oiva esimerkki on vaikkapa Yleisradion toiminta Suomessa. Venäjä (M.V. Lomonosoville nimetty Moskovan valtionyliopisto), Puola (Varsovan yliopisto) ja Viro (Tarton yliopisto) edustavat puolestaan entistä Neuvostoliiton vaikutuspiiriä, joissa tiedotusvälineiden rooli ja toimintatavat ovat merkittävästi poikenneet pohjoismaisesta mallista kommunistisen puolueen ja Neuvostoliiton harjoittaman sensuurin vuoksi varsinkin ennen 1990-luvun alkua.

Lisäksi vertaan *Future journalist* -kyselyn tuloksia suomalaisten toimittajien käsityksiin ammatin nykytilasta. Hyödynnän Jyrki Jyrkiäisen suomalaisilla toimittajilla vuonna 2007 tekemää *Journalistit muuttuvassa mediassa* -kyselytutkimusta (2008), joka kartoittaa suomalaisten toimittajien näkemyksiä ammattikuntansa tilasta varsin monipuolisesti. Opiskelijoiden näkemyksiä kartoittaessani hyödynnän *Future journalist* -tutkimuksen lisäksi kahta muuta suhteellisen tuoretta opiskelijakyselyä, joista toinen on Taloudellisen Tiedotustoimiston suomalaisista korkeakouluopiskelijoista tekemä *Nuoret journalistit* -kyselytutkimus (TAT-ryhmä 2011). Toinen vertailtava tutkimus on puolestaan laajempi pohjoismainen tutkimus (Hovden et.al. 2009), jossa selvitettiin ensimmäisen vuoden journalistiikan opiskelijoiden vastausten perusteella hyvin samoja asioita kuin *Future journalist* -kyselyllä, eli motivaatioita, toiveita ja asenteita tulevaa ammattia kohtaan sekä käsityksiä journalistien yhteiskunnallisesta roolista.

Tutkimustulosten valossa selvitän opiskelijoiden käsityksiä tulevasta ammatistaan, motivaatiotekijöitä hakeutua journalistiselle alalle sekä heidän motivoituneisuuttaan

opiskella journalistiikkaa. Syvennän tutkimusaiheittani kuvaamalla journalistikoulutuksen kehitystä Suomessa, Ruotsissa ja Virossa historiallisen näkökulman kautta. Pyrin taustoituvaiheessa avaamaan myös profession käsitettä sekä esittämään väitteitä sekä puolesta että vastaan siitä, voiko journalistista työtä pitää professiona. Avainasemassa profession tarkastelussa on Kauko Pietilän teos *Journalismi ammattina* (2012).

Jyrkiäisen toimittajatutkimuksen kautta tulevat ilmi tämän hetken journalistisen työn parhaina pidetyt puolet ja suurimmat ongelmat, minkä lisäksi se selvittää, mitä ominaisuuksia toimittajat pitävät suurimpina vahvuuksinaan työssään. Jyrkiäisen tutkimukseen nojaten käsittelen myös journalistisen työn suurimpia muutoksia, haasteita ja tulevaisuuden kysymyksiä, joita peilaan *Future journalist* -kyselyn avulla tulevaisuuden journalistien näkemyksiin.

Jyrkiäisen toimittajatutkimuksen kautta tulevat ilmi tämän hetken journalistisen työn parhaina pidetyt puolet ja suurimmat ongelmat, minkä lisäksi se selvittää, mitä ominaisuuksia toimittajat pitävät suurimpina vahvuuksinaan työssään. Jyrkiäisen tutkimukseen nojaten käsittelen myös journalistisen työn suurimpia muutoksia, haasteita ja tulevaisuuden kysymyksiä, joita peilaan *Future journalist* -kyselyn avulla tulevaisuuden journalistien näkemyksiin.

Jyrkiäisen tutkimuksen ja *Future journalist* -tutkimuksen tulosten avulla kartoitan myös toimittajien ja tulevaisuuden toimittajien näkemyksiä ja käsityksiä journalistien yhteiskunnallisesta roolista ja suhteesta valtaan ja vallanpitäjiin. Vetävätkö valta ja ammatin myötä saatava status alalle? Kuinka tärkeä osa omaa ammattia vallanpitäjien tarkkailu on, ja vieläkö perinteinen vallan vahtikoiran käsite ylipäänsä elää? Entä tahtovatko journalistit tulevaisuudessakin herättää, ylläpitää ja määrittää yhteiskunnallista keskustelua työnsä ja sen mukanaan tuoman kautta?

Tutkimuksessani kartoitan lisäksi *Future journalist* -kyselyn pohjalta merkittävimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja Jyväskylän yliopiston, Södertörnin yliopiston ja Tarton yliopiston välillä, joita oletan muodostuvan maiden läheisestä sijainnista huolimatta. Vertailuun aion ottaa tutkimustulosten lisäksi myös yliopistojen tämänhetkiset opetussuunnitelmat, jotta vertailu kävisi mielekkäämmäksi ja saisin paremman

käsityksen siitä, millaista journalistiikan opiskelu kyseisissä yliopistoissa tällä hetkellä on, ja vaikuttavatko opetussuunnitelmat opiskelijoiden tulevaisuuden näkymiin. Oman näkökulmansa tutkimukseen antavat myös jokaisen maan omat kulttuurit, vaikka myös viestinnän alalla ilmenee globaaleja ilmiöitä.

Yhtenä aspektina tutkimuksessani ovat myös tulevaisuuden journalistien taustat Suomessa, Ruotsissa ja Virossa. Pyrin selvittämään voiko suomalaisten, ruotsalaisten ja virolaisten opiskelijoiden taustoilla olla vaikutuksia siihen, miksi vastauksien välille muodostuu eroja yliopistoittain. Oletukseni on, että virolaisten opiskelijoiden vastaukset poikkeavat suomalaisten ja ruotsalaisten vastauksista, koska Suomen ja Ruotsin mediakentät ja -perinteet ovat lähtökohtaisesti lähempänä toisiaan, kun taas Virossa kommunistisen puolueen harjoittaman sensuurin jälkeinen riippumaton journalismi on verrattain tuore ilmiö tarkkailtaviin naapureihin verrattuna.

2. Taustoitus: Ammattikunnan historia ja tulevaisuuden haasteet

Tässä luvussa taustoitatan tulevaisuuden toimittajia koskevaa tutkimustani pohjustamalla nykytilannetta historian avulla. Pysin alkuun avaamaan profession ja professioammattin käsitteitä. Molempiin on perinteisesti liittynyt vaatimus korkeasta ja yhdenmukaisesta koulutuksesta. Tarkoitukseni onkin pohtia eri näkökulmia siitä, voidaanko journalistin ammattia pitää professiona, vaiko ei.

Jatkan taustoitusta pohjustamalla luvussa 5 vertailtavien Suomen, Ruotsin ja Viron toimittajakoulutuksen historiaa ja ominaispiirteitä lyhyesti.

Koska vertailen tutkimuksessani tulevaisuuden toimittajien käsityksiä journalistin ammatista jo työelämässä olevien suomalaisten toimittajien käsityksiin, avaan jo tämän luvun lopussa toimittajien käsityksiä oman ammattinsa parhaista puolista sekä tulevaisuuden haasteista Jyrki Jyrkiäisen kyselytutkimuksen (2008) pohjalta.

2.1 Journalistinen professio ja ammatti-identiteetti

Tutkimukseni avainkäsitteitä ovat *professio* ja *ammattillinen identiteetti*. Journalismin tutkimuksessa professio on ollut kiistelty käsite, koska se on varsin monitulkintainen. Yksiselitteiseen vastaukseen siitä, onko journalismi professio vai ei päästään tuskin koskaan juuri avoimen ammatin ja sananvapauden suhteen vuoksi. Kiittelystä asemasta ja määritelmästä huolimatta journalistien ammattikunnan professionalisoituminen on kiinnostanut monia tutkijoita. Professionalisoituminen ei välttämättä ole parasta suomen kieltä, mutta käytän tässä tutkimuksessa kyseistä termiä, sillä esimerkiksi ammatillistuminen ei ajaisi samaa asiaa käsitteellisesti.

Varsin lavean mutta yleisesti käytetyn määritelmän mukaan professiolla tarkoitetaan tiukasti rajattua ammattia tai ammattikuntaa, jonka työn hyvän harjoittamisen edellytyksiin kuuluu tieteellinen koulutus sekä sen mukanaan tuoma sivistystaito

(Pietilä 2012). Professio yhdistää näin ollen teoretietämystä ja käytännön taitoa, mutta kaikkein perinteisimmissä professioissa määritelmään on yleisesti kuulunut myös vaatimus oikeudesta tai luvasta kyseisen profession harjoittamiseen. Näin ollen professioille on tyypillistä vahva järjestäytyminen esimerkiksi ammattiliittoon, jossa professiota ja oikeutta professioammatin harjoittamiseen pyritään valvomaan. (Matikainen 2011, Pietilä 2012)

Mutta milloin täytyy puhua professiosta ja milloin tieteellistä koulutusta vaativasta ammatista, vai onko niillä loppujen lopuksi mitään eroa? Kauko Pietilän toteaa teoksessaan *Journalismi ammattina* (2012, 58–59, 63) ettei ole lainkaan mahdoton ajatus pitää professiota ja ammattia toistensa synonyymeinä, vaikka varsinkin yhteiskuntatieteissä esiintyvien määritelmien mukaan professiolla ei yleensä tarkoiteta mitään tahansa ammatteja, vaan professioista puhuttaessa kyseessä on tietyllä tapaa erityisempi työ, vanhempien sosiologisten määritelmien mukaan jopa ”eliittiammatti”, joita ei ole yhteiskunnassa varattu kaikille. Erja Kolari käyttää artikkelissaan (Matikainen 2011, 52–53) nykyisin yleisesti käytössä olevaa ja Pietilän mainitsemille yhteiskuntatieteilijöillekin kelpaavaa määritelmää, jonka mukaan professiot ovat ammattikuntia, jotka palvelevat omalla itsenäisellä toiminnallaan yleistä yhteiskunnallista etua.

Journalistiseen työhön kuuluu yhteiskunnallisten etujen palveleminen sekä joukko muita professioihin liitettyjä ominaisuuksia. Journalistien professionalisoituminen onkin ollut Suomen toimittajakunnalle leimallista koko sodanjälkeisen lähihistorian ajan, koska yhteiskunnallisten asioiden lisäksi toimittajan työlle on ollut ominaista suhteellinen itsenäisyys ja autonominen työskentely. Ammattikunnan kollektiivinen yhteisymmärrys on näkynyt professioille tyypillisenä vahvana ammatillisena järjestäytymisenä; Journalistiliiton jäsenyys ja sen mukanaan tuomat säännöt ja ohjeet sekä niiden noudattaminen työssä on ainakin Suomessa jo alan opiskelijoiden ja toimittajien keskuudessa ennemminkin sääntö kuin poikkeus.

Käsitystä siitä, että journalismin voi nähdä professiona tukee myös se, että journalisteilla on kansainväliselläkin tasolla mitattuna ja eri maanosissa varsin vahva ja konsensusellinen ammatti-identiteetti, johon kuuluu keskeisesti esimerkiksi sananvapauden puolesta taisteleminen. Ammatillisista normeista ja arvoista on

kuitenkin sen verran erimielisyyksiä, ettei voida väittää, että journalisteilla olisi yhteiset ja universaalit ammattistandardit, vaikka journalistien omat määritelmät journalistien hyvistä ominaisuuksista ja hyvästä journalistisesta tavasta ovatkin maailmanlaajuisesti varsin yhteneväiset. Journalistit tapaavat myös mieluummin määritellä itsensä ammattinsa kuin edustamansa median tai työnantajan kautta. (Deuze 2005, 446) Journalismin voikin jopa määritellä tavaksi lähestyä ympäröivää todellisuutta, jonka journalistit jakavat sukupolvea tai kansalaisuudesta riippumatta (Matikainen 2011, 77).

Journalismista puuttuu kuitenkin myös profession perinteisesti liittyviä palasia. Esimerkiksi pappien, lääkäreiden ja lakimiesten kaltaisten perinteisten ja selkeiden professioiden asema perustuu yliopistokoulutukseen ja sen mukanaan tuomaan erityisosaamiseen, minkä lisäksi ammatissa toimimiseen vaaditaan yleensä myös lupa tai lain kautta säädetty oikeus harjoittaa tätä nimenomaista ammattia. Kumpikaan ei päde journalismiin tai journalistiseen työhön: toimittajan työhön on monta tietä, ja alalla työskentelee ihmisiä kaikkialta opistotason ja tohtorin tutkinnon välimaastosta. Hyvin monta kymmentä vuotta ei ole siitäkään, kun toimituksissa työskenteli myös ainoastaan kansakoulun käyneitä henkilöitä. Toimittajalta ei varsinaisesti edellytetäkään vielä nykyisinkään viestinnän tai journalistiikan opintoja, jotta ammattia olisi mahdollista harjoittaa. Se, että journalistin ammatti on avoin, juontaa osittain juurensa myös sananvapauteen. Kun alalle pääsee periaatteessa kuka tahansa, ei sananvapautta rajata tietyn opiskelleen ”eliitin” eduksi.

Vaikka journalismi vaikuttaa perinteisiin professioihin nähden varsin vapaalta ammatilta, kallistuisin kuitenkin näkemään journalismin professiona, joskaan en aivan perinteisenä sellaisena. Journalistien koulutustaso nousee ja nimenomaan viestintä- ja media-alalta tutkinnon hankkineiden journalistien osuus nousee jatkuvasti, koska tunku alalle on ainakin Suomessa kova. Koska myös EU-tasolla on ollut suunnitteilla rajoituksia sille, kuka ylipäänsä voi toimia toimittajana, näkisinkin journalismin kaikkein mieluiten modernina professiona (Matikainen 2011, 72). Rajoitusten kohdalla vastaan tulee kuitenkin journalismin ja sananvapauden suhde; sananvapauden vedoten rajoitukset sotisivat journalismin normiston kanssa.

Perinteisiin professioihin suhteutettuna journalismia modernina professiona voisi tarkastella esimerkiksi seuraavalla tavalla. Kauko Pietilä (2012, 171) arvioi, että tieto ja teoria alkavat käytännöllisistä pyrkimyksistä, ja myös lehdistö on syntynyt käytännön elämän vaatimuksien tarpeisiin. Pietilän mukaan lehdistöä, journalismia ja julkisuutta koskevan ajattelun ja teorian voi puolestaan nähdä syntyneen tarpeesta saada aikaan lehdistö, journalismi ja julkisuus, jotka yltyvät näihin käytäntöihin kohdistettujen vaatimusten tasolle. Käytäntöihin kohdistuvat vaatimukset voi nähdäkseni ymmärtää esimerkiksi tarpeellisen ja totuudenmukaisen tiedon välittämiseksi yleisölle journalismin keinoin sekä yhteiskunnassa vallitsevien ilmiöiden ja epäkohtien tuomiseksi päivänvaloon yhteistä hyvää palvellen. Profiessioihin onkin perinteisesti liittynyt huoli siitä, että markkina-arvot työntävät syrjään muut arvot (Pietilä 2012, 65). Tästä näkökulmasta journalistisen professionalisoitumisen voikin nähdä jatkuvana yhä jatkuvana prosessina, joka mittaa journalistien kykyjä ja mahdollisuuksia ajaa yhteiskunnallisia arvoja ja intressejä kustantajan tai omistajan taloudellisista intresseistä riippumatta.

Journalistinen professio omana yhteiskunnallisia etuja ajavana prosessinaan elää ainakin *Nuori Journalisti* -tutkimuksen perusteella vahvana, mitä tulee totuuden ja epäkohtien paljastamiseen osana journalistista työtä. Opiskelijasukupolvet ovat olleet ainakin 30 vuoden ajan huolissaan kustantamisen kaupallisuudesta ja viihteellistymisestä, ja tahtoneet tehdä kriittistä, totuudenmukaista ja yhteiskunnan epäkohtiin puuttuvaa journalismia, ja asia on kyselytutkimusten perusteella näin edelleen (Matikainen 2011, 70). Toisaalta taas Jyrki Jyrkiäisen tutkimukseen vastanneiden suomalaisten ammatissa olevien journalistien enemmistö arvioi, että juuri journalistien autonomisuus ja itsenäisyys tulevat vähenemään tulevaisuudessa (Jyrkiäinen 2008, 90). Profiessioille tyypillinen huoli markkinoiden voimasta näkyikin näin ollen sekä journalistien että tulevien journalistien vastauksissa.

Ammatillisella identiteetillä ymmärretään puolestaan elämänselämäänsä perustuvaa käsitystä itsestä tai tietyllä alalla työskentelevistä ihmisistä ammatillisina toimijoina. Lyhyesti siis sitä, millaiseksi ihminen ymmärtää itsensä tarkasteluhetkellä suhteessa työhön ja ammatillisuuteen sekä millaiseksi hän työssään ja ammatissaan haluaa tulla. Ammatilliseen identiteettiin kuuluvat myös käsitykset siitä, mihin ihminen kokee kuuluvansa ja samastuvansa, mitä hän pitää tärkeänä sekä mihin hän sitoutuu työssään

ja ammatissaan. Siihen sisältyvät lisäksi työtä koskevat arvot ja eettiset ulottuvuudet sekä tavoitteet ja uskomukset. (Eteläpelto & Vähäsantanen, 2006)

Toisaalta samassa toimituksessa työskentelevät toimittajat ja osastorajat muodostavat edelleen tietynlaista hierarkiaa. Varsinkin moni vanhemman koulukunnan toimittaja tuskin kokee olevansa samalla viivalla klikkihittelijä takovan nuoren verkkotoimittajan tai julkkisjuoruista raportoimalla itsensä elättävän viihdetoimittajan kanssa. Yllättävän moni viihdetoimittaja tai verkkotoimittaja on kuitenkin koulutetumpi kuin vanhan liiton toimittaja, jota kyseiset aihepiirit eivät kiinnosta välttämättä lainkaan. Viihteen ja julkkisjuorujen yhteiskunnallisesta merkityksestä voi olla kuitenkin montaa mieltä.

Journalistin ammatissa voidaankin näin ollen nähdä ammatti-identiteetin ja profession käsitteiden määrittelyn yhteydessä olevien piirteiden sekoittuvan. Ammattieettiset säännöt ovat levinneet ympäri maailmaa varsin yhdenmukaisina ja journalistit kokevat olevansa yhtä suurta ryhmää. Toisaalta myös koulutuksen merkitys on korostunut useissa maissa. Ottamatta kantaa suuntaan tai toiseen, onkin helpointa vetää johtopäätös, ja kutsua journalistista ammattikuntaa *semiprofessioksi* (esim. Väliverronen 2009, 165), kun erilaisissa kulttuurisissa ääripäissä voidaan olla joko hyvin kaukana tai hyvin lähellä profession käsitettä.

2.2 Toimittajakoulutuksen historia Suomessa, Ruotsissa ja Virossa

2.2.1 Suomi

Esko Salmisen (1998, 42) mukaan Ruotsin ja Suomen mediakentän rakenne sekä painetun ja sähköisen viestinnän tarjonta ja käyttö on ollut hyvin samankaltaista, ja se näkyy toimitustyön malleissa sekä väestöön suhteutettuna suunnilleen samoissa toimittajamäärissä. Myös toimittajien koulutuksessa on Pohjoismaissa esiintynyt yhtenäisiä linjoja. Esimerkiksi toimittajakoulutus perustui Suomessa ja Ruotsissa 1960-luvulle saakka pääasiassa käytännön harjoitteluun, ja yliopisto-opetus alkoi tehostua molemmissa maissa vasta 1960-luvun jälkeen.

Lehtimiesten koulutus käynnistyi Suomessa 1920-luvulla. Tiedotusopin ja viestintätutkimuksen suuntaukset on jaettu lähihistoriassa pragmaattisen sanomalehtiopin aikaan 1925–1960, amerikkalaisen mediasosiologian kauteen 1960–1970 sekä integraation aikaan 1970-luvulta eteenpäin. Suomessa toimittajien yliopistollinen koulutus lähti liikkeelle Helsingistä Yhteiskunnallisen korkeakoulun sanomalehtitutkinnosta. Tutkintoon kuului valtio-opin, historian, kansantaloustieteen ja sanomalehtiopin opintoja. Tutkinto muutti 1960-luvulla Tampereelle ja muuttui yliopistoksi. 1970-luvun alussa Tampereella kiisteltiin käytännönläheisen toimittajatutkinnon ja yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan teoreettispainotteisen tiedotusopin paremmuudesta. Toimittajatutkinto yhdistettiin lopulta 1990-luvulla Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan. (Salminen 1998, 45)

Yhteiskunnallisen korkeakoulun ensimmäisinä vuosina toimittajakoulutusta pidettiin vielä varsin merkityksettömänä eikä sitä pidetty suuressa arvossa työntekijöiden tai työnantajien keskuudessa (Salokangas 2009, 121). Journalistien koulutus alkoi kuitenkin laajentua Suomessa hiljalleen 1970-luvulta alkaen, ja nykyisin tiedotusoppi ja journalistiikka kuuluvatkin maan jo suosituimpiin oppiaineisiin hakijamäärien perusteella. Toimittajatutkinnon muutettua Tampereelle, perustettiin Helsinkiin viestinnän professuuri vuonna 1978. Nykyisin viestintätieteitä voi opiskella myös Vaasan yliopistossa. Jyväskylän yliopistossa journalistien koulutus aloitettiin puolestaan vuonna 1987 journalistiikan professuurin myötä (Salminen 1998, 46–47). Oman panoksensa journalistikoulutukseen antoi myös Sanoman toimittajakoulu, joka aloitti toimintansa vuonna 1967 ja koulutti tiiviillä kursseillaan parikymmentä toimittajaa vuodessa vuoteen 1990 saakka (Salokangas 2009, 122). Yliopistojen lisäksi journalismia ja viestintää opetetaan Suomessa useissa ammattikorkeakouluissa sekä opistoissa. Lisäksi on olemassa ruotsinkielinen koulutusyksikkö Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors Universitet.

Suomessa keskustelua journalistikoulutuksesta on leimannut eri yliopistojen painotuksista huolimatta tasapainottelu ja debatti teorian ja käytännön osaamisen välillä. Keskustelua on käyty myös siitä, olisiko jo kandidaatin tutkinto itsessään riittävä korkeakoulututkinto journalistille. (Salokangas 2009, 122)

Journalistisille korkeakoulututkinnoille onkin Suomen yliopistoissa tyypillistä yhdistää teoriaopinnot ja käytäntö. Toistaiseksi journalistiseen yliopistotutkintoon onkin liittynyt pakollisena osana työharjoittelu sanomalehdessä, televisiossa tai radiossa sekä käytännön kursseja, joilla opetellaan eri viestintävälineissä työskentelyä käytännön harjoitusten kautta. Teoriapainotteisempia opintoja moni suorittaa puolestaan sivuaineinaan. Ammattikorkeakouluissa on puolestaan keskitytty selvästi enemmän käytännönläheiseen koulutukseen, joka valmistaa opiskelijoita työelämän tarpeisiin selvästi ylempää korkeakoulututkintoa nopeammalla aikataululla.

Suurin osa suomalaisista journalisteista kuuluu oman alansa ammattiliittoon. Suomen Journalistiliitto selvittää jäsentensä koulutustaustaa parin vuoden välein tehtävällä työmarkkinakyselyllä. Taulukko 1 kuvaa työelämässä olevien Suomen journalistiliittoon kuuluvien journalistien koulutustaustaa vuonna 2012. Mukana eivät ole SJL:n eläkeläis- eivätkä opiskelijajäsenet.

Suoritettu tutkinto	Nainen	Mies	Kaikki
	%	%	%
Journalistisen alan tutkinto	22	15	20
Muu alan tutkinto (esim. medianomi)	10	11	10
Muu korkeakoulututkinto	38	27	34
Muu opisto- tai amk-tasoinen tutkinto	13	10	12
Keskeneräiset korkeakouluopinnot	8	15	11
Ylioppilastutkinto	4	10	7
Muu koulutus	4	10	7
Yhteensä	100	100	100

Taulukko 1 – Suomen Journalistiliiton jäsenten koulutustaustat

Suomen Journalistiliitto. (https://journalistiliitto-fi.directo.fi/liitto/liiton_jasenet/ammatti_yhdistaa/)

SJL:n selvityksen perusteella tällä hetkellä jo yli kahdella kolmanneksella liiton työelämässä olevista jäsenistä on vähintään opistotason tutkinto. Journalistisen alan tutkinto on kuitenkin vain viidenneksellä liiton jäsenistä, kun taas 34 prosentilla on muun alan korkeakoulututkinto. Journalistien professionalisoituminen näkyy myös SJL:n selvityksissä: mitä nuoremmista ikäluokista on kysymys, sitä korkeampi koulutustaso on.

Naistoimittajien määrä alkoi lisääntyä Suomessa 1960-luvulta alkaen, kun toimittajia alettiin tarvita enemmän. Heidi Kurvinen viittaa väitöskirjassaan (Kurvinen, 2013) 1960-luvulla käytyihin keskusteluihin, joissa naisten työelämästä puhuttaessa pohdittiin, onko naisten työskenteleminen toimittajana mahdollista. 1970-luvulla naiset puolestaan jo vakiinnuttivat paikkansa työelämässä. Suomen ammattikuntia leimaa yhä voimakas jako miesten ja naisten töihin, mutta toimittajan työstä puhuttiin pitkään ammattina, jossa miehet ja naiset tekivät kohtuullisen samanlaista työtä. Sukupuoli näkyi kuitenkin pitkään toimitustyössä esimerkiksi siten, että esimiesasemassa ja erikoistoimittajina työskenteli enimmäkseen miehiä, kun taas naiset vakiinnuttivat tavallisesti paikkansa kotimaan ja maakunnan uutisiin keskittyvissä uutistoimituksissa. (Kurvinen 2013)

Nykyisin selvästi suurempi osa suomalaisista journalistiikan opiskelijoista on naisia ja myös SJL:n jäsenistössä naiset ovat prosentuaalisesti korkeammin koulutettuja kuin miehet (taulukko 1). Näin ei kuitenkaan ollut vielä 1960-luvulla, vaikka naisistuminen ja sukupuolijakauman tasaantuminen alkoikin lopulta varsin nopeasti. Heidi Kurvinen on tarkastellut väitöskirjassaan sukupuolta ja suomalaista toimittajakuntaa 1960–1970-luvuilla. Kurvinen toteaa, että sukupuolella on 1960-luvulla voinut olla vaikutusta toimittajakoulutukseen pääsemiseksi sekä Suomessa että Ruotsissa. Ero kuitenkin alkoi kuroutua nopeasti umpeen, sillä esimerkiksi Tampereen yliopiston radio- ja tv-kurssilaisista oli vuonna 1969 naisia jo liki puolet. Tyttövaltaisuudesta onkin käyty keskustelua ja aiheesta on oltu huolissaan siitä saakka. (Kurvinen 2013, 123–132)

2.2.2 Ruotsi

Myös Ruotsissa journalistien järjestäytyminen ammattiliittoon on voimakasta. Ruotsin journalistiliitossa (*Svenska Journalistförbundet, SJF*) on noin 18 000 jäsentä, eli prosenttiosuus liittoon kuuluvista toimittajista hipoo sataa. Suomen journalistiliiton tapaan myös SJF on vastuussa työntekijöiden ja työnantajien välisistä neuvotteluista. (EJC, Sweden)

Ruotsissa suurin osa toimittajista on saanut journalistiset oppinsa korkeakoulussa, sillä jopa kahdella kolmasosalla on journalistinen koulutustausta ja kolmella neljäsosalla yliopistokoulutus. Suomea ja Viroa korkeampia koulutuslukuja selittänee se, että

Ruotsissa journalistikoulutus aloitettiin huomattavasti aiemmin, sillä kandidaatin tutkinnon suorittaminen Göteborgin yliopistossa tuli mahdolliseksi jo vuonna 1938. Sanomalehtimarkkinoiden paisuessa ratkaisevasti 1950-luvulla SJF alkoi toivoa koulutusjärjestelmää akateemisen koulutuksen rinnalle, mikä johti lopulta journalisti-instituutin (*Journalistinstitutet*) perustamiseen Tukholmassa vuonna 1960. Vuoden mittaisessa koulutuksessa painotettiin tuolloin politiikkaa, taloutta ja hallintoa. Koulutusohjelmaa kehitettiin vuosien saatossa teoriaa ja käytäntöä yhdistävään suuntaan, joka on yhä vallitseva suuntaus ruotsalaisessa journalistikoulutuksessa. Vuonna 1977 yksityisellä rahoituksella pyörineet journalisti-instituutin koulut yhdistettiin osaksi yliopistomaailmaa, jolloin mediaorganisaatiot menettivät vaikutusvaltaansa koulutuksen sisältöön. Journalistiikan opetuksen hallitsevimmat laitokset Ruotsissa ovat Göteborgissa, Tukholmassa ja Sundsvallissa, mutta opetus on levinnyt myös muualle. 1960–1970-luvuilla tehtyihin panostuksiin journalistisessa korkeakoulutuksessa voikin nähdä tärkeänä osana median kehittyessä omaksi sosiaalisesti instituutiokseen. (Ghersetti & Weibull 2009, 193–196, 202)

1980–1990-luvuilla Ruotsissa panostettiin journalistien koulutuksessa erikoisosaamiseen, kun Kalmarin yliopistoon perustettiin mediatuotantoon ja Södertörnin yliopistoon verkkotoimittamiseen keskittyneet linjat. Lisäksi yleisemmät journalistiikan opinnot käynnistyivät myös Lundin ja Uumajan yliopistoissa, minkä seurauksena journalistiikan korkeakouluopinnot aloittaa Ruotsissa vuosittain noin 800 opiskelijaa. Ruotsi näyttäisi kuitenkin olevan toimittajien koulutusta tarkasteltaessa varsin lähellä Suomea, koska tiukkoja vaatimuksia journalistien akateemisesta koulutuksesta – tai varsinkaan nimenomaan journalistisesta korkeakoulututkinnosta - ei ole ollut, mutta journalistien koulutustaso näyttäisi kuitenkin tällä hetkellä olevan nousussa.

Myös ikäpolvittain tarkasteltuna tilanne on Ruotsissa sama kuin Suomessa: nuorempi toimittajapolvi on vanhempaa polvea koulutetumpaa. Vaikka varsinaisia vaatimuksia koulutustasosta ei olekaan, on koulutetuilla toimittajilla ollut suuri vaikutus ammatin kehitymisessä 1960–1970-lukujen Ruotsissa varsinkin median luotettavuutta ja journalismin laatua tarkasteltaessa. Koulutustaso onkin ollut varsin korkea 1980-luvulta alkaen. Toisaalta myös Ruotsin korkeita lukuja akateemisen koulutuksen saaneiden

toimittajien osalta tarkasteltaessa täytyy huomioida, ettei akateeminen koulutus tarkoita automaattisesti suoritettua loppututkintoa. (Ghersetti & Weibull 2009; 197, 201–202)

Heidi Kurvinen toteaa väitöskirjassaan, ettei naistoimittajien korkea koulutustausta ole ainoastaan Suomelle tyypillinen ilmiö jo vuosikymmenten takaa. Myös Kurvisen väitöskirjassa mainittu Ruotsissa vuonna 1969 tehty kysely osoitti jo tuolloin naistoimittajien olleen korkeammin koulutettuja kuin miestoimittajat. Kyselyyn vastanneista naisista ylioppilastutkinto tai sitä korkeampi koulutus oli jo 56 prosentilla naisista, kun miehillä vastaava luku oli 35. Sama ero oli havaittavissa myös ammattitutkintojen osalta. Suomessa toimittajakoulutuksen naisvaltaistumisesta huolestuttiin vuonna 1969, mutta Ruotsissa huolestuttiin naisten asemasta jo huomattavasti aiemmin ja toisesta näkökulmasta; *Journalisten*-lehti esitti vuonna 1961 huolensa siitä, että naisia on toimittajakouluissa valtaosa, mutta päivälehtien toimituksissa suositaan yhä miehiä. (Kurvinen 2013, 131–133)

2.2.3 Viro

Maan poliittisten taustojen vuoksi Viro poikkeaa journalistikoulutuksen sekä journalististen perinteidensä osalta selvästi varsin toistensa kaltaisista naapuruksista, Suomesta ja Ruotsista. Myös Virossa journalismia on harjoitettu jo 300 vuoden ajan, mutta lehdistö on ollut maassa vapaata alle 30 vuotta (Lauk 2009, 395). Myös Virossa journalistin ammatti on kuitenkin vapaa ammatti, jonka harjoittamiseen ei tarvita erityisiä lupia tai tiettyä koulutustaustaa. Viime vuosien yt-neuvottelujen suma näkyy Virossakin; journalisteja on Virossa tällä hetkellä noin 900, kun vielä vuonna 2009 heitä oli 1200. Suomeen verrattuna järjestäytyminen ammattiliittoihin on vähäistä; toimittajat ovat enemmän uskollisia työnantajilleen kuin ammattiliiton määrittelemälle ammatti-ideologialle. Viron Journalistiliitossa (EJU) jäseniä on arvioitu olevan 100–120 väliltä (Lauk 2009, 395). Sosialismin aikaisesta sensuurista vapautumisen jälkeen Viron mediakenttää onkin leimannut vahva suuntautuminen markkinakeskeiseen ja -myönteiseen ajatteluun. Tämän on katsottu johtuvan siitä, että työpaikkoja on varsin vähän. (Loit & Harro-Loit 2010, 6, 16).

Kymmenen vuotta toisen maailmansodan päättymisen jälkeen virolaisia journalisteja alettiin kouluttaa kommunistisen puolueen journalistikouluissa ja tiedekunnissa puolueen tarpeita ajavan lehdistön tapojen oppimiseksi. Ammatillisia ominaisuuksia tärkeämpää olikin sosialistisille maille tyypillisesti lojaalius kommunistista hallintokoneistoa kohtaan. Akateemista journalistikoulutusta tarjoaa Virossa nykyisinkin Tarton yliopisto, missä vironkielinen journalistien koulutus aloitettiin vuonna 1954 osana Viron kielen ja kirjallisuuden opintoja. Kyseessä oli paremminkin kurssi kuin oppiainekokonaisuus. Tarton yliopisto oli lähes 40 vuoden ajan ainoa yliopisto Virossa, missä journalismia oli mahdollista opiskella, ja se oli harvoja paikkoja, joissa harjoitettiin hiljaista vastarintaa neuvostohallintoa kohtaan. Oppiaineen isä, Juhan Peegel, rohkaisi opiskelijoitaan omaksumaan mentaliteetin ”jos sinua pyydetään julkaisemaan jotain, mitä et pysty, keksi keino sanoa ei”. Neuvostohallinto oivalsi median olevan kaksiteräinen miekka, jolloin sekä journalistiikan opettajat että opiskelijat joutuivat salaisen poliisin KGB:n ja kommunistisen puolueen suurennuslasin alle. Kommunistihallinto vaati, että journalistiikan opetuksen pitäisi vastata myös Virossa Moskovassa laadittua neuvostomaiden yhteistä opetussuunnitelmaa. Tarton opit poikkesivat kuitenkin merkittävästi neuvostomallista, koska siellä opetettiin esimerkiksi massamediateoriaa, Viron journalismin historiaa sekä kriittistä suhtautumista journalismia kohtaan. (Lauk 2009, 396–398)

Irtautuminen Neuvostoliitosta toi merkittäviä muutoksia maan mediajärjestelmään ja journalistien oloihin – eikä vähäisimpänä, journalistien ammattikuntaan. Sanomalehtien määrä kasvoi Viron itsenäistyttyä merkittävästi, ja journalistisissa tehtävissä toimi pian runsaasti hyvin kokemattomia journalisteja; jopa 51 prosenttia virolaisista journalisteista aloitti uransa vuoden 1990 jälkeen, eikä suurimmalla osalla ollut alan koulutusta. Kommunistisen ideologian tilalle määrittäväksi tekijäksi tulivat markkinavoimat ja sensaatiohakuisuus, eikä kokemattomilla journalisteilla ollut juurikaan käsitystä journalistisista käytännöistä, journalistien roolista demokraattisen tasavallan rakennustyössä tai journalistien ammatillisesta vastuusta. Journalistiikan opettajat ja journalistit kohtasivat näin ollen Virossa samat ongelmat journalistien ja journalismin määrittelyssä kuin muissa entisissä neuvostomaissa; tutkijoita, kunnollisia oppikirjoja ja opiskeluvälineitä, saati sitten tietokoneita, ei juuri ollut saatavilla. (Lauk 2009, 399–400)

Myös journalistiikan opetus alkoi muuttua Tarton yliopistossa vanhasta kurssimuotoisesta tyylistä kohti opetussuunnitelmaan ja korkeakoulututkintoihin perustuvaa suuntaa. Ratkaisevaan asemaan itsenäistymisen jälkeen nousivatkin kontaktit ulkomaisiin yliopistoihin, kun oppimateriaaleja saatiin esimerkiksi Tampereen yliopistosta. Merkittävä muutos Tarton yliopiston journalistiikan opetuksen kannalta oli myös vuonna 1992 tapahtunut siirtymä humanistisesta yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan. Lisäksi käytännössä tapahtuvat harjoittelut osana opetusta alkoivat lisääntyä vähitellen vuodesta 1989 alkaen, minkä seurauksena monet opiskelijat keskeyttivät opintonsa työskennelläkseen radiossa ja televisiossa. Lopullinen reformi neuvostoaikaisista opetussuunnitelmista tapahtui vuonna 1990, mistä lähtien Tartossa oli mahdollista suorittaa nelivuotinen kandidaatin tutkinto journalistiikasta, jonka jälkeen saattoi jatkaa myös maisteriksi tai vuodesta 2000 alkaen aina tohtoriksi saakka. Opintoihin kuuluu yhteiskuntatieteitä, viestinnän teorioita sekä kursseja journalistiikasta ja tiedotuksesta opiskelijan erikoistumisalueen mukaan. Merkittävää itsenäistymisen jälkeen oli myös virolaisen tutkimuksen kehittyminen. Tartossa alettiin tehdä runsaasti vertailevaa tutkimusta suhteessa sensuurin aikakauteen. Myös sosiologiset näkökulmat olivat voimakkaasti esillä uusien tutkimussuuntausten myötä. (Lauk 2009, 400–402)

Tätä nykyä media-alaa on Tarton yliopiston lisäksi mahdollista opiskella Tallinnassa, missä Tallinnan yliopisto tarjoaa yhteistyössä Baltic Film and Media Schoolin kanssa koulutusta elokuva-, televisio- ja media-alalle englanniksi. Koulutus alkoi pääkaupungissa vuonna 1995. Virossa on yhä varsin suuri venäläisvähemmistö ja venäjänkielisiä lehtiä sekä tv- ja radiokanavia. Tallinnan yliopistossa onkin myös venäjänkielinen journalismin koulutusohjelma, jossa voi suorittaa kandidaatin tutkinnon (Lauk 2009, 404). Vuonna 1995 virolaiset mediaorganisaatiot perustivat Media College Foundationin, jonka oli tarkoitus tarjota koulutusta jo ammatissa oleville toimittajille ja kilpailla näin Tarton yliopiston journalistiikan laitoksen kanssa, joka on yhä suurin journalistikouluttaja Virossa. Mediatilat eivät kuitenkaan olleet varautuneet kustantamaan hanketta, eikä idea lopulta toteutunut rahoituksen puutteen vuoksi. (EJC, Estonia)

Journalistista koulutusta korkeakouluissa saaneiden toimittajien osuus on kasvussa Suomen ja Ruotsin tapaan myös Virossa. Vuoteen 2009 mennessä journalistista koulutusta saaneiden tai ainakin alaan liittyvän työharjoittelun suorittaneiden

toimittajien määrä kasvoi 53 prosentilla. Vastaava kasvu oli aiempina vertailuvuosina 1988 ja 1995 29 prosenttia. Sen sijaan vain 25 prosenttia toimittajista on valmistunut Tarton yliopistosta, jolla on Viron pisimmät perinteet journalistien koulutuksessa, eli oman alan koulutuksen saaneiden toimittajien on varsin pieni. (Loit & Harro-Loit 2010, 17) Toisaalta vertailun vuoksi Suomen Journalistiliittoon kuuluvista työelämässä olevista journalisteista journalistinen koulutus on myös vain 20 prosentilla (taulukko 1).

2.3 Toimittajat kertovat: hyviä puolia ja ongelmia työssä

Jyrki Jyrkiäinen tutki suomalaisia toimittajia vuonna 2007 teetetyt kyselytutkimuksen avulla. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 614 toimittajaa, ja sen vastausprosentti oli 41 (Jyrkiäinen 2008, 13). Kyselytutkimukseen vastanneille toimittajille merkityksellisimpiä seikkoja työelämässä olivat itsensä ilmaiseminen ja toteuttaminen, mahdollisuus käyttää omaa osaamistaan monipuolisesti, työpaikan pysyvyys, mahdollisuus vaikuttaa omiin työaikajärjestelyihin, työn haastavuus sekä työpaikan ilmapiiri ja ihmissuhteet (Jyrkiäinen 2008, 18). Vapaa, kellonaikaan sitomaton työ onkin usein tunnetusti ollut suuri kannustin sanomalehdentoimittajaksi hakeutumisessa (Salminen 1998, 20).

Vastaajilta kysyttiin tutkimuksessa myös omista vahvuuksistaan. Taitoja ja osaamista koskevista ilmaisuista erottuivat kirjoittaminen, monipuolisuus ja ideointi. Myös ihmissuhdetaidot, kokonaisuuksien hallinta ja kielitaito nähtiin tärkeinä ominaisuuksina. Journalistiseen työhön liitettiinkin paljon positiivisia piirteitä. Sen lisäksi, että työ luokiteltiin usein hauskaksi ja vaihtelevaksi, ja juttujen valinnassa on vapautta, luottivat journalistit myös siihen, että työ antaa toimeentulon ja ”jokapäiväisen leivän”. (Jyrkiäinen 2008, 19, 21, 22).

Selvästi suurimpana ongelmana journalistin työssä koettiin aikataulupaineet, kiire ja stressi, jotka mainitsi 27 prosenttia vastaajista. Vastaajien mukaan henkilökunta vähenee, mutta työt kasaantuvat, kun uutta henkilökuntaa ei palkata. Työnjohdon koettiin myös arvostavan enemmän määrää kuin laatua, ja myös uusien medioiden ja välineiden koettiin lisäävän kiirettä ja työtaakkaa. Toinen merkittävä ongelma oli

puolestaan journalistisen työn luonne ja laatu. Journalistisen työn luonteen muutos nähtiin ongelmalliseksi työn laatutason heikkenemisen ja juttujen ennakkomitoituksen lisääntymisen takia; työpaikoilla ei enää ehditä keskustella ja ideoida entiseen tapaan, mitä tehdään ja miksi tehdään. (Jyrkiäinen 2008, 36)

2.4 Journalistisen työn muutokset, haasteet ja tulevaisuus

Journalistisen työn uudet haasteet ja ammatin tulevaisuus on määritelty usein yksinomaan välineellistä näkökulmaa korostaen, jolloin avainasemassa keskustelussa on usein ollut internetin nousukausi. Esimerkiksi sanomalehtien levikkien hiipumisesta on Euroopassa ja Yhdysvalloissa keskustelu usein internetin läpimurrosta johtuvana ilmiönä, vaikka levikit olivat laskussa jo ennen internetin varsinaista nousukautta ja internet on korkeintaan kiihdyttänyt meneillään olevaa suuntausta noustuaan suosituimmaksi tiedonlähteeksi varsinkin nuorten keskuudessa (Fortunati & Sarrica 2011, 123).

1900-luvulla siirtymä kirjoituskoneista tietokoneisiin ja analogisesta digitaaliseen ovat määritelleet keskustelua työn muutoksesta, kun taas 2000-luvulla puheenaiheita ovat olleet multimedia ja sosiaalinen media. Alati kehittyvän teknologian osuutta muutoksiin ei pidäkään väheksyä, sillä uudet välineet ja kanavat haastavat pohtimaan myös journalistin perustehtäviä: voiko journalisti enää nykypäivänä määritellä sen, mitä yleisö näkee, kuulee ja lukee? Entä onko journalistien tehtävä enää informoida kansalaisia siitä, kuinka heidän tulee toimia kansalaisina? (Deuze 2005, 451)

Jyrkiäisen journalistitutkimuksen mukaan muutokset journalistisessa työssä tapahtuvat mediayhtiöissä tapahtuvien muutosten ja niiden aiheuttamien paineiden kuten kustannussäästöjen, tuotantoaikataulujen tiivistymisen ja aiempien työmenetelmien kriittisen arvioinnin vuoksi. Uudet työvälineet ja niiden hallitseminen osana työrutiineja liittyvätkin merkittävästi muutoksiin edelleen. Kyselyyn vastanneiden journalistien mukaan suurin muutos työtehtävien osalta vuoden 2005 jälkeen kohdistuu siihen, että juttuja tehdään useampaan kuin yhteen välineeseen selvästi aiempaa enemmän. Yksi toimittaja tekee myös määrällisesti aiempaa enemmän juttuja, ja jutut on osattava

suunnata rajatuille kohderyhmille. Eniten on puolestaan vähentynyt toimittajien määrä tuotettujen juttujen ja merkkien määrään suhteutettuna. (Jyrkiäinen 2008, 44–45)

Vaikka moniosaaminen on journalistien mielestä lisääntynyt merkittävästi, on työnteko eri välineillä ja välineisiin pysynyt ennallaan lähes puolella vastaajista, kun taas vajaat puolet vastaajista puolestaan arvioi monitekemisen lisääntyneen (Jyrkiäinen 2008, 48). Tämä kertookin siitä, että vaihtelu voi olla hyvin suurta eri mediatalojen välillä niiden koosta ja tehtävistä riippuen.

Moniosaaminen ja uusien työvälineiden ja -tapojen haasteet korostuvat myös journalistien ammattitaidon kohdalla. Moniosaaminen, osastojen uudelleen organisoiminen ja sen mukanaan tuomat uudet työtavat ja välineet ovatkin tulleet vuoden 2009 jälkeen monille suomalaisjournalisteille, joiden työ oli säilynyt siihen saakka varsin muuttumattomana (Nikunen 2013, 9). Suurimmaksi haasteeksi ammattitaidolleen journalistit nostavat juuri tekniikan, moniosaamisen ja verkkojulkaisemisen; maininnoista yli puolet tuli näiltä osa-alueilta. Moniosaamiseen ja monimediaalistumiseen liittyi vastausten perusteella muutakin kuin käytössä olevan teknologian osaamista. Ne vaativat myös uudenlaista kirjoitustapaa, uusien sovellusten opettelua, online-liiketoimintamallin ymmärtämistä ja aikataulupaineiden kasvua. Silti yli puolet, 53 prosenttia vastaajista, arvioi, että ammattitaitovaatimukset ovat pysyneet ennallaan heidän omaan pätevyyteensä katsoen, kun taas vain kaksi prosenttia arvioi ammattitaitovaatimusten olevan huomattavasti aiempaa suurempia. (Jyrkiäinen 2008, 53–55)

Moniosaamisen lisäksi yleisö odottaa journalisteilta aiempaa enemmän globaalin todellisuuden nopeaa hahmottamista, mikä on tuonut journalisteille uusia tehokkuusvaatimuksia ja -mittareita, kun kielimuurit ja valtiolliset rajat menettävät merkitystään internetaikakaudella (Salminen 1998, 16). Monissa länsidemokratioissa kuten Australiassa, Yhdysvalloissa, Isossa-Britanniassa ja Alankomaissa on myös nostettu esiin median rooli, haasteet ja agendat monikulttuurisissa yhteiskunnissa (Deuze 2005, 453). Merkittäviä muutostekijöitä alalla ovat myös taloudelliset paineet, uskottavuuteen liittyvät haasteet sekä median suhde demokratiaan (Väliaverron 2009).

Täytyy kuitenkin muistaa, etteivät uudet ilmiöt ja virtaukset automaattisesti syö vanhoja kanavia ja välineitä tieltään; median historiassa on kautta aikojen ollut suuria murroksia, ja esimerkiksi television vahvasta noususta huolimatta myös radio ja sanomalehdistö ovat säilyneet jo vuosikymmenten ajan television rinnalla mediakentällä. Usein unohdetaan mainita, että internetissä ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvan myllerryksen sijaan televisiota katsotaan enemmän kuin aiemmin. Myös radion merkitys vähenee hyvin hitaasti ja useimmilla sanomalehdilläkin on laajempi yleisö kuin koskaan, kun sekä paperi- että nettilukijat huomioidaan (Matikainen 2011, 40), vaikka sanomalehdet eivät ole kyenneet kasvattamaan lukijakuntaansa samaan tahtiin kuin internetjulkaisut, jotka saavuttavat joskus jopa miljoonayleisöjä (Fortunati & Sarrica 2011, 130).

Ratkaisevampaa tulevaisuuden kannalta onkin välineellisestä näkökulmasta tarkasteltuna se, kuinka vanhat välineet ja työtavat onnistuvat säilyttämään paikkansa tai mahdollisesti keksimään uusia funktioita uudempien innovaatioiden vallatessa alaa mediakentällä. Monimediatyöskentely asettaakin journalisteille haasteen myös siinä mielessä, että journalistin on pystyttävä tekemään päätös siitä, mitä kanavia ja kuinka hyvin hän osaa työssään hyödyntää. Monimediatuotannossa on lisäksi otettava huomioon se, ettei tarkoituksena ole välttämättä tuottaa mahdollisimman paljon lyhyitä pätkiä erilaisiin välineisiin niiden tarpeen mukaan, vaan paremminkin rakentaa toimiva kokonaisuus erilaisia välineitä ja kanavia hyödyntäen (Deuze 2005, 457).

Journalistisen profession tulevaisuuteen toimittajat suhtautuivat pessimistisesti ja huoli on kansainvälinen. Yli puolet Jyrkiäisen tutkimukseen vastaajista esimerkiksi arvelee, että journalistien itsenäisyys, analyttisyys ja kriittisyys journalismissa sekä ammattieettisten sääntöjen noudattaminen vähenevät, ja journalistisen ja muun sisällöntuotannon välinen ero kaventuu. Yksittäisen journalistin autonomiaa nakertavat erityisesti tiimityöskentelyn yleistyminen sekä esimiesportaan hanakampi puuttuminen journalistiseen työhön ja juttujen sisältöihin. Sisältöjen osalta enemmistö vastaajista arvioi myös elämyksellisyyden ja viihteellisyyden lisääntyvän tulevaisuudessa laadun ja ”raskaiden” aiheiden kustannuksella, kun kaupalliset tavoitteet asetetaan yhä useammin journalististen arvojen edelle suuria yleisömääriä tavoiteltaessa. Journalistien tehtävä ei myöskään välttämättä ole enää koulua ja sivistää ihmisistä kunnon kansalaisia kertomalla heille mitä heidän täytyy tietää, vaan paremminkin tuoda esiin ja vahvistaa

yhteiskunnallista keskustelua, jota käydään jatkuvasti eri tahoilla. (Deuze 2005, 454; Jyrkiäinen 2008, 50, 56)

Meneillään oleva aikakausi henkii lisäksi yksilöllisyyttä sekä yleisön ja median kuluttamisen pirstaleistumista. Internetin aikakaudella kyse ei myöskään enää ole tunteista tai minuuteista, vaan samoista uutisista taistellaan sekuntien marginaaleilla, kun kilpailua mediatalojen välillä käydään klikkauksista. Kiire olikin toimittajien keskuudessa käytetyin adjektiivi Jyrkiäisen tutkimuksessa työpaikan ongelmia kuvailtaessa (Jyrkiäinen 2008, 30). Toimittajat pitävät työtä paikoin jopa niin hektisenä, että kiireen pelätään aiheuttavan omien uutisaiheiden katoamista, kun aikaa niiden etsimiseen ja syvälliseen tarkasteluun ei ole riittävästi (Nikunen 2013, 11).

Kiire vieritetään mielellään toimittajienkin taholta helposti monimediajournalismin syyksi. Monimediajournalismin voi kuitenkin toisaalta nähdä haastavan ”tässä ja nyt” -henkistä journalismia, jos uusia kanavia ja välineitä käyttämällä voidaan ja osataan luoda irtonaisten ja levällään olevien tiedonmurusten sijaan toimivia kokonaisuuksia, jotka tuovat aiheeseen ja kerrontaan uudenlaista syvyyttä tai näkökulmaa (Deuze 2005, 451). Samaan aikaan osakkeenomistajien ja journalistikoulujen tärkeimpinä pitämiin ominaisuuksiin lukeutuu juuri aikataulupaineiden alla työskenteleminen yhdessä luotettavuuden, hyvän yleistietämyksen ja ajankohtaisten asioiden hallitsemisen kanssa (EJTA 2010, 75). Työnantajat puolestaan voivat nähdä moniosajaan jopa taloudellisessa mielessä edullisempänä ratkaisuna uutishuoneiden osastorajojen sumentuessa, sillä heille ei tarvitse maksaa erityistoimittajien lisiä (Nikunen 2013, 9-10).

Journalistisen työn osalta pitäisin tulevaisuuden kannalta merkittävänä haasteena myös lyhyiden, määräaikaisten työsuhteiden yleistymistä, eikä taloustilannettakaan sovi unohtaa tulevaisuuden haasteita listattaessa. 2000-luvun alkaneiden talouskriisien myötä voimistunut media-alan pätkätyöilmiö on poikinut Suomessa runsaasti keskustelua, mutta toisaalta myös naapurissa painiskellaan saman ongelman parissa. Mediamarkkinoiden murros on aiheuttanut myös Ruotsissa suuntauksen, jonka aikana lyhyemmissä työsuhteissa olevien toimittajien ja freelancereiden osuus toimittajakunnasta on kasvanut varsinkin radion ja television puolella (Gheretti & Weibull 2009, 196). Paineita mediamarkkinoille luo Ruotsissa (EJC, Sweden) ja myös muualla se, etteivät varsinkaan nuoret ole halukkaita maksamaan sisällöistä, vaan etsivät

mieluummin ilmaiseksi saatavilla olevaa materiaalia. Nähtäväksi jääkin, mitä Pohjoismaissa tapahtuu tulevaisuudessa; tilaavatko nuoret varttuessaan lehden kotiin kuten heidän vanhempansa ja isovanhempansakin ovat tehneet, entä ovatko he valmiita maksamaan tableteilla ja älypuhelimilla luettavissa olevista digilehdistä vai etsivätkö he yhä ilmaisia sisältöjä.

3. Menetelmät ja aineisto: Future journalist -tutkimus

3.1 Tutkimuksen metodi ja tavoitteet

Opiskelijoiden käsitystä journalistisen ammatin tulevaisuudesta tarkastellaan tässä tutkimuksessa erityisesti *Future journalist* -tutkimuksen tulosten valossa. Vuonna 2011 Södertörnin yliopiston johdolla teetetyssä *Future journalist* -kyselyssä oli mukana kaikkiaan viisi yliopistoa Euroopan maista, ja myös kyselyn laatijoiden osalta edustusta oli jokaisesta näistä yliopistoista (Stigbrand & Nygren 2013). Kyselylomake sekä Moskovan, Varsovan, Tarton ja Södertörnin aineisto oli näin ollen kuuden tutkijan laatimana kokonaan valmiina tutkimusta aloittaessani, mutta keräsin Jyväskylän yliopiston opiskelijoilta syksyllä 2012 verkossa samalla kyselypohjalla vielä 15 opiskelijan vastaukset, koska vuonna 2011 kyselyyn vastasi vain 31 opiskelijaa, eivätkä vastaukset näin ollen antaneet riittävän relevanttia pohjaa tutkimustulosten tarkasteluun suhteessa Tarton ja Södertörnin yliopistoihin.

Future journalist -kyselylomake (liite 31) jakautui kysymysten osalta kolmeen pääluokkaan. Lomakkeen kysymykset olivat englanniksi. Kyselyn ensimmäisessä osassa kartoitettiin opiskelijoiden taustatiedot, eli selvitettiin iän, sukupuolen, oppilaitoksen, opintojen vaiheen, opiskelumotivaation sekä perhetaustan kaltaiset perustiedot vastaajista. Toinen osa keskittyi puolestaan kokonaan vastaajien käsitykseen heidän tulevaisuudestaan journalisteinä. Opiskelijoilta kysyttiin tässä kohtaa kyselyä tärkeimpiä syitä hankkiutua alalle, journalistin ammatissa vaadittavia tärkeimpiä ominaisuuksia, uskomuksia toimeentulosta journalisteinä, eri tiedotusvälineiden

merkitystä sekä omia toiveita tulevan työpaikasta ja halukkuutta erikoistua tietyille journalismin osa-alueille.

Kyselyn kolmannessa osassa pureuduttiin journalistien yhteiskunnalliseen rooliin. Kysymysten avulla selvitettiin opiskelijoiden näkemystä siitä, mitkä asiat ovat tärkeitä journalistin toimiessa yhteiskunnassa; onko esimerkiksi tärkeämpää viihdyttää yleisöä, olla neutraali raportoija vai kertoa totuus seurauksista välittämättä? Entä täyttävätkö journalistit heidän mielestään yhteiskunnallisen vastuun ja mitkä ovat riippumattoman journalismin suurimmat uhat heidän kotimaissaan?

Kysymyksiin vastattiin varsinkin kyselyn kahdessa viimeisessä osassa yleisimmin liukuvalla skaalalla, jossa asteikkona olivat vaihtoehdot 1-5, joilla ilmaistiin, oliko esitetty väittämä vastaajan mielestä kiinnostava tai tärkeä, vai täysin päinvastoin tai jotain siltä väliltä. Avokysymyksiä ei ollut joukossa monta, ja nekin olivat laadultaan taustoittavia. Avokysymyksellä selvitettiin kyselyn ensimmäisessä osassa esimerkiksi opiskelijoiden sivuainevalintoja ja jo ennen journalistiikan opintoja kertynyttä kokemusta journalistisesta työstä.

Tutkimus on määrällistä ja pohjautuu lomakkeen avulla saatuun dataan, jota prosessoitiin yhtenä kokonaisuutena SPSS-ohjelmalla, yliopistoittain Excelillä sekä Googlen taulukkotyökaluilla. Tässä tapauksessa määrällisen menetelmän käyttö tutkimus- ja analyysimetodinä perustuu survey-tutkimuksen käyttöön aineistonkeruussa. Tutkimus on määrällisen tutkimuksen tyypeistä lähinnä vertailevaa tutkimusta, jolla pyrin selvittämään opiskeluun ja ammattiin liittyviä ilmiöitä ja kartoittamaan niiden avulla vastaajien näkemystä ammattikunnan tulevaisuudesta. Tuloksia esitellään kuvioissa ja taulukoissa. Opiskelijoiden vastauksia peilataan toimittajien näkemyksiin Jyrki Jyrkiäisen suomalaisille toimittajille tekemän *Journalistit muuttuvassa mediassa* -kyselytutkimuksen (2008) pohjalta. Lisäksi vertailussa on mukana kaksi muuta suhteellisen tuoretta opiskelijatutkimusta, jotta *Future journalist* -tutkimuksen tulokset saadaan suhteutettua hieman laajempaan mittakaavaan opiskelijatutkimuksen kentällä.

Future journalist -tutkimuksen datan pohjalta pyrin tarkastelemaan, millaisia odotuksia opiskelijoilla on tulevasta ammatistaan, joka elää murrosvaihetta: uskovatko he esimerkiksi saavansa leivän pöytään journalisteina, entä uskovatko he työn sulautuvan

osaksi muita ammatteja vai kukoistavan tulevaisuudessakin ja yleensä saavansa koulutustaan vastaavan työpaikan? Entä mikä on tuonut heidät alalle, ja onko perinteinen vallan vahtikoiran rooli yhä voimissaan, vai kiinnostaako heitä viihteellisten sisältöjen tuottaminen ja oman julkisuuskuvan muodostaminen yhteiskunnan kriittistä tarkkailua enemmän?

3.2 Tutkimusaineisto ja tutkimushenkilöt

Kaikkiaan kyselyyn vastasi 539 journalistiikan opiskelijaa. Pienimmät yksiköt ovat Jyväskylän (46 vastaajaa) ja Tarton yliopistot (47 vastaajaa). Södertörnistä vastaajia oli 154, Moskovasta 147 ja Varsovasta 145.

Future journalist -tutkimuksen vastaajien sukupuolijakauma ei yllätä, koska se noudattelee hyvin pitkälti esimerkiksi Jyrkiäisen tutkimustuloksia suomalaisista journalisteista. Kyselyyn vastanneista naisia oli 72 ja toisessa vertailussa mukana olevassa suomalaisia journalistiikan opiskelijoita käsittelevässä *Nuoret journalistit* -tutkimuksessa 73 prosenttia vastaajista. Jyrkiäisen tutkimukseen vastanneista puolestaan 61 prosenttia oli naisia, ja myös ruotsalaisista journalisteista vuonna 2005 yli puolet oli naisia (Gheretti & Weibull 2009, 196). Toisessa vertailupohjana käytettävässä *The Nordic Journalists of Tomorrow* -tutkimuksessa sen sijaan paljastui, että journalistiikan opiskelijoiden sukupuolijakaumat vaihtelivat maakohtaisesti, mutta myös pohjoismainen tutkimus kertoo alan naisistumisesta, kun Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa naisten osuus vastaajista oli 76 ja Tanskassa 64 prosenttia (Hovden et.al. 2009, 154).

Sukupuolijakauma noudatteli Jyväskylän yliopiston opiskelijoiden osalta pitkälti yleistä linjaa, kun naisia oli kaikista vastanneista 76 prosenttia ja miehiä 22 prosenttia. Suomessa journalistiikan opiskelijoiden naisistuminen on ollut nopeaa, sillä naiset menivät määrällisesti miesten ohi vasta vuonna 1998, mutta naisten osuus opiskelijoista on Suomessa tällä hetkellä jo yli 70 prosentin luokkaa (Salokangas 2009, 128). Tarton yliopistossa naisten enemmistö *Future journalist* -kyselyn vastaajista oli kuitenkin vielä selkeämpi, kun naisia oli peräti 83 ja miehiä vain 17 prosenttia vastaajista. Södertörnin

yliopiston sukupuolijakauma oli sen sijaan tasaisempi, kun kysymykseen vastanneista 58 prosenttia oli naisia ja 40 prosenttia miehiä. Kaikkien kyselyyn vastanneiden keski-ikä oli 23 vuotta ja heistä kaksi kolmannesta oli opinnoissaan kandidaattivaiheessa (taulukko 2).

Opintojen vaihe	Kandidaatti	Maisteri	Yhteensä
Jyväskylä	50	50	100
Södertörn	93	7	100
Tartto	56	44	100
Moskova	83	17	100
Varsova	37	63	100
Kaikki	68	32	100

Taulukko 2 – Opintojen vaihe

Tässä tutkimuksessa vertailussa mukana olevassa TAT-ryhmän tutkimukseen osallistui keväällä 2011 246 journalistiopiskelijää suomalaisista korkeakouluista. Vastauksia kerättiin Jyväskylän yliopiston journalistiikan, Tampereen yliopiston tiedotusopin, Haaga-Helian ja Turun ammattikorkeakoulun journalismin koulutusohjelman sekä Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsinki Universitetin journalistiikan opiskelijoilta. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää millainen on tulevien journalistien sukupolvi sekä heidän käsityksiään journalistisesta työstä ja siinä vaadittavasta osaamisesta, hyvästä journalismista sekä median ja journalismin tulevaisuudesta.

The Nordic Journalists Tomorrow -tutkimukseen haastateltiin puolestaan ensimmäisen vuoden opiskelijoita 19 eri yliopistosta Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Vastaajia oli 391 ja kyselyn painopisteet olivat hyvin samat kuin *Future Journalist* -kyselylomakkeessa (liite 31).

4. Tulokset: Unelma-ammatin tulevaisuus

Neljäs luku keskittyy *Future journalist* -tutkimuksen tuloksiin. Tuloksia käsitellään viidestä eri näkökulmasta. Ensimmäinen vaihe perustuu opiskelijoiden käsityksiin tulevasta ammatistaan, ja mihin suuntaan murroksessa oleva journalistin ammatti on heidän mielestään kehittymässä tulevina vuosina. Toisessa vaiheessa pureudutaan puolestaan journalistiopiskelijoiden omiin taustoihin ja kiinnostuksen kohteisiinsa tulevaan ammattiinsa liittyen.

Lisäksi selvitetään syitä ja motivaatiotekijöitä sille, miksi opiskelijat ovat hakeutuneet opiskelemaan juuri journalistiikkaa ja sitä, kuinka motivoituneita he ovat opiskeluihinsa, vaikka alan tulevaisuudennäkymät eivät lupaa tällä hetkellä vakaata ja pysyvää työsuhdetta ylikoulutuksen vuoksi ainakaan Suomessa. Lopuksi pureudutaan journalistin tärkeimpiin ominaisuuksiin sekä journalistien yhteiskunnalliseen rooliin opiskelijoiden näkökulman kautta.

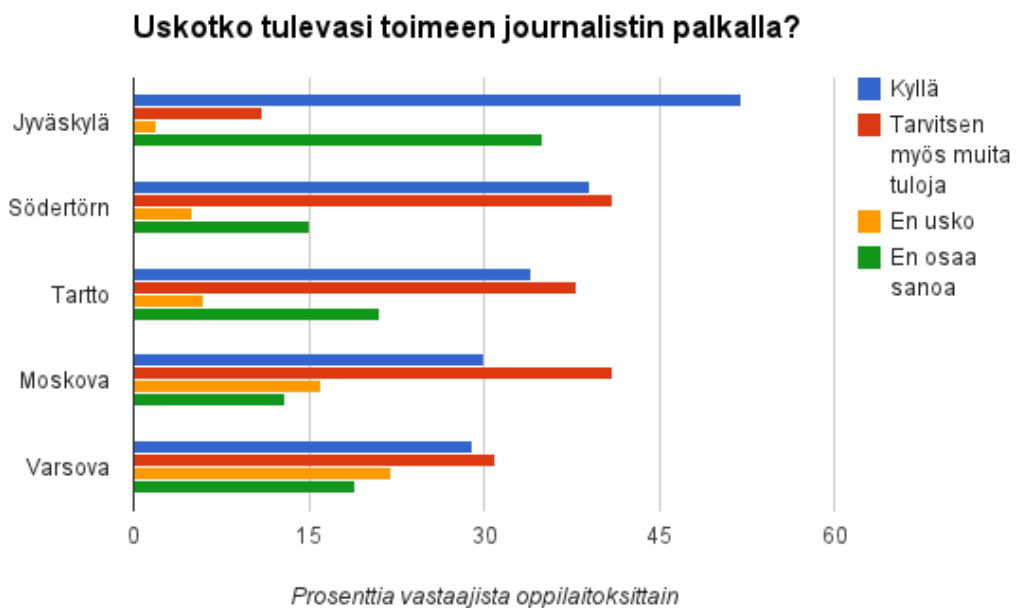
4.1 Opiskelijat tulevasta ammatistaan ja sen tulevaisuudesta

Tässä luvussa tarkastellaan opiskelijoiden näkemyksiä journalistisesta ammattikunnasta ja sen tulevaisuudesta suhteessa toimittajien näkemyksiin sekä aiempiin Suomessa ja Pohjoismaissa teetettyihin opiskelijatutkimuksiin.

Jouko Jokinen maalasi vuonna 2005 kuvaa toimittajan työpäivästä vuonna 2014 (Jokinen 2005, 211–213). Monien muiden tutkimusten tapaan Jokinen lähestyi vuoden 2014 toimittajaa teknologisen näkökulman kautta ja luonnehti toimittajan teknologian moniosaajaksi, Pataässäksi, joka elää mediassa koko ajan. Pataässä seuraa medioita aina keskustelupalstoja myöten, haistelee uutisia kuntosalireissullaan ja suoltaa töissä herkeämättä sähköitä verkkoon, mobiiliin ja lehteen. Markus Helle uskoo puolestaan muutamaa vuotta Jokisen visiota tuoreemmassa artikkelissaan (Helle 2009, 92), ettei Pataässä pyöri toimituksissa vielä vuonna 2014. Helle sen sijaan arvioi, että toimituksissa liikkuu todennäköisemmin temppuilevan tekniikan parissa tuskailevia toimittajia. *Future journalist* -tutkimustulokset näyttäisivät mukailevan paremmin

Helteen oletusta: suurin osa opiskelijoista uskoo ammatin säilyvän kutakuinkin ennallaan tai jopa kukoistavan tulevaisuudessa, vaikka myös tulevaisuuden journalistien taivaalla näkyy pilviä.

Suurimmat sadepilvet unelma-ammatin yllä tuntuvat opiskelijoiden mielestä olevan raha, toimeentulo ja työnsaanti. Käsitys toimeentulosta journalistisissa tehtävissä oli *Future journalist* -kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden keskuudessa huomattavasti Jyrkiäisen haastatteleminen toimittajien näkemystä synkempi. Toimittajat uskoivat ammatin tuovan leivän pöytään, kun taas kyselyyn vastanneista opiskelijoista peräti 35 prosenttia uskoi tarvitsevänsä muita töitä tai tulonlähteitä journalistisen työnsä rinnalle, kun taas vastaavasti kolmasosa kaikista vastaajista uskoi tienaavansa leivän pöytään journalistina (kuvio 1, taulukko 3).

KUVIO 1 – Toimeentulo journalistina

Toimeentulo	Kyllä	Tarvitsen lisätuloja	En usko	En tiedä	Kaikki
Jyväskylä	52	11	2	35	100
Södertörn	39	41	5	15	100
Tartto	34	38	7	21	100
Moskova	30	41	16	13	100
Varsova	28	31	22	19	100
Kaikki	34	35	13	18	100

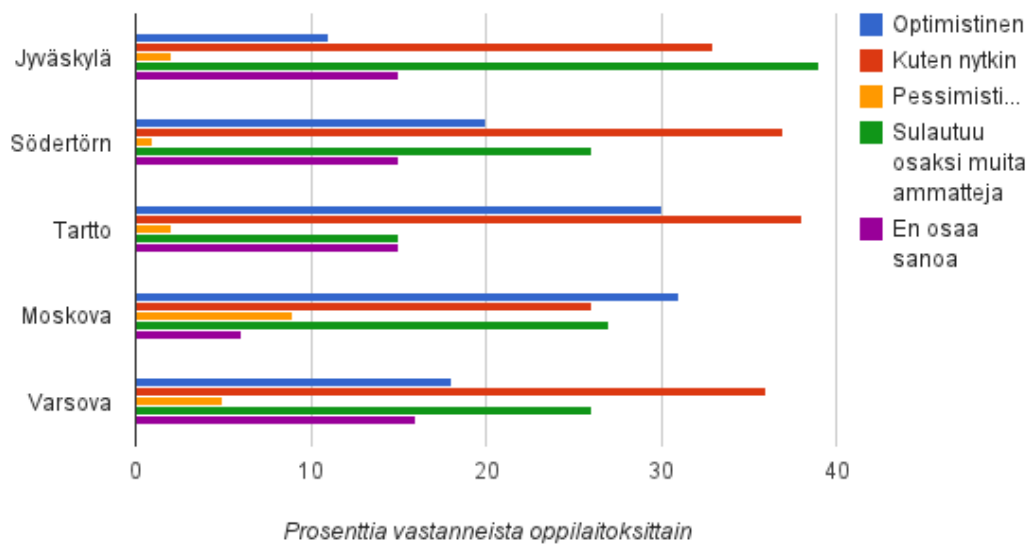
Taulukko 3 – Toimeentulo journalistina

Opiskelijoiden huoli toimeentulostaan tuntuu viime vuosien tapahtumiin peilattuna tietyllä tapaa kummalliselta, vaikka pelko pitkään jatkuvasta pätikätyöläisyydestäkään ei ole täysin tuulesta temmattu. Kaarina Nikusen tutkittua vuosien 2008–2009 taloudellisen taantuman vaikutuksia suomalaisiin toimituksiin (Nikunen 2011) kävi kuitenkin ilmi, että vanhenevasta ja kalliista toimituskunnasta on juuri taantuman vuoksi pyritty hankkiutumaan eroon, kun taas nuoret nähdään teknologia- ja verkko-osaamisen ansiosta asiantuntijoina jo ikänsä puolesta sen sijaan, että varsinainen työkokemus painaisi vaakakupissa enemmän.

Käsitys siitä, ettei journalismi välttämättä tuo yksinään leipää pöytään verkkotaidoista huolimatta ei kuitenkaan taloudellisia aspekteja ja koulutuspaikkamääriä tarkasteltaessa yllätä. 1990-luvun puolivälistä alkanut trendi on alkanut murtaa uskoa journalistin ammatin vakaaseen toimintaympäristöön, kun mediatalot ankkuroituivat laman jälkeen uudenlaiseen mediakilpailuun. Sanomalehtien tulevaisuus ja varsinkin nuorten uutisten seuraaminen on huolestuttanut jo vuosikymmenten ajan, mutta varsinkaan 1990-luvun alun laman jälkeen sanomalehti ei ole enää itsestään selvästi kuulunut joka kodin arkeen, vaikka kotikannon perinne voi yhä hyvin Suomessa. Internetin läpimurron myötä ilmaisten sisältöjen jakaminen sanomalehtien verkkosivuilla on yleistynyt, kun internetissä aikaa viettäviä nuoria on pyritty houkuttelemaan uutisten äärelle varsinaista lehteä modernimman kanavan kautta. Ilmaisten sisältöjen jakaminen on kuitenkin ongelma mediataloille, jotka pyrkivät työskentelemään tuotantotehokkaasti ja pystyttävät vähitellen maksumuurejaan verkkopalveluihinsa. Silti nuorten keskuudessa suosiota nauttivan viestinnän alan koulutuspaikkojen määrä on kolminkertaistunut Suomessa vuoden 1998 jälkeen (Lintula & Valkama 2009, 11–12), minkä vuoksi alalla ilmenee työvoiman ylitarjontaa. Kun alalle kouluttautuneet nuoret saavat opiskelupaikkansa tiukan seulonnan perusteella, tuntuu ennuste unelma-ammatin kuolemasta (Matikainen 2011, 50–68) ja nuorten epävarmuus toimeentulostaan omalla alallaan varsin kummalliselta.

Future journalist -tutkimus osoittaa kuitenkin (kuvio 2, liite 1), että yli puolet opiskelijoista näkee toimeentulohuolista ja mediakentän myllerryksistä riippumatta ammatin tulevaisuuden olevan optimistinen tai ainakin tilanteen säilyvän nykyisellä tasolla tulevaisuudessakin (taulukko 4).

Mitä ajattelet journalistin ammatin tulevaisuudesta?

Kuvio 2 – Journalistin ammatin tulevaisuus

Journalistin ammatin tulevaisuus	
Optimistinen	22
Kuten nytkin	34
Pessimistinen	4
Sulautuu osaksi muita ammatteja	27
En osaa sanoa	13
Yhteensä	100

Taulukko 4 – Journalistin ammatin tulevaisuus

Suomen ja Ruotsin osalta optimistista suhtautumista voi perustella sanomalehdistön vahvoilla perinteillä. Suomi on esimerkiksi sanomalehtien kotikannon perinteen ansiosta maailman kärkimaita lehtien levikeissä mitattuna (Kuutti, Sokka & Nevalainen 2010, 5), vaikka laskevat levikit ovat olleet Suomessa jo pitkään lehtitalojen yhteinen huolenaihe. Ruotsissakin lehdistön asema on ollut vahva, koska jopa 50 prosenttia ruotsalaisista journalisteista työskentelee sanomalehdistössä (Ghersetti & Weibull 2009, 196).

Future journalist -tutkimukseen haastateltujen opiskelijoiden usko alan tulevaisuuteen näkyy myös kuvioista 3 (liite 2), jossa tarkastellaan oletuksia siitä, selviytyykö ala siitäkin huolimatta, että uusia tiedonvälityksen kanavia kehittyy jatkuvasti lisää. Puolet

vastaajista on täysin samaa mieltä väittämästä, jonka mukaan journalismi tulee selviytymään sen kanavista riippumatta. Kun lisäksi huomioidaan melko samaa mieltä väittämän kanssa olevat vastaajat, näkee journalismin tulevaisuuden valoisana liki 80 prosenttia kysymykseen vastanneista opiskelijoista (taulukko 5).

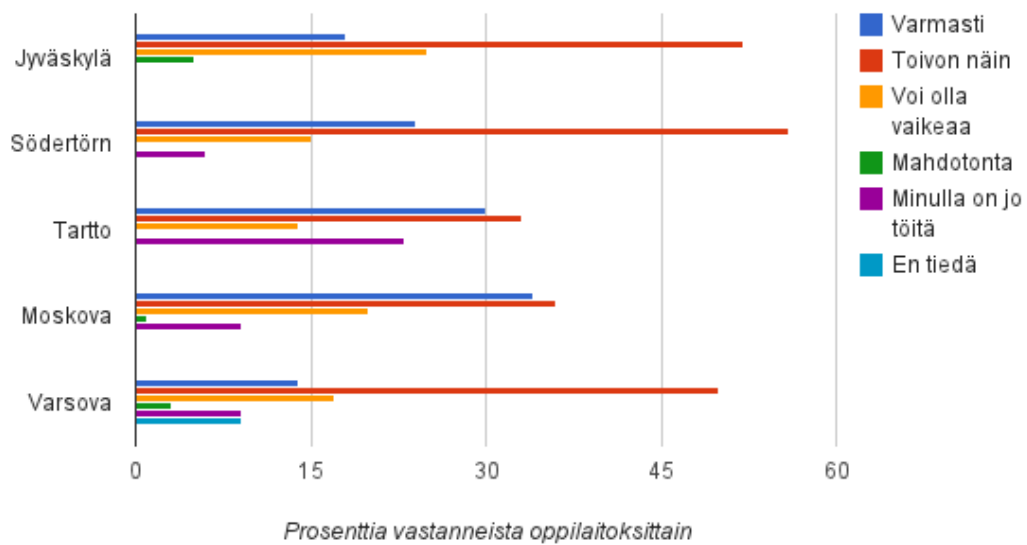
Kuvio 3 – Journalismin selviytyminen

Journalismi selviytyy kanavista riippumatta	
Täysin eri mieltä	2
Osoittain eri mieltä	6
Ei samaa eikä eri mieltä	16
Melko samaa mieltä	27
Täysin samaa mieltä	49
Yhteensä	100

Taulukko 5 – Journalismin selviytyminen

Usko journalismin ja journalistisen työn tulevaisuuteen ei kuitenkaan heijastu täysin opiskelijoiden käsityksiin työpaikan löytymisestä (kuvio 4, liite 3). Työllistymiseen liittyvien uskomusten osalta viiden tarkkailuyliopiston välille muodostui eroja, sillä suhtautuminen omaa koulusta vastaavan työpaikan löytymiseen vaihteli selkeästi. Kun opiskelijoilta kysyttiin, uskovatko he työllistyvänsä omalla alallaan opintojensa päätyttyä, oli vain 24 prosenttia vastaajista täysin varmoja työllistymisestään (taulukko 6).

Uskotko työllistyväsi journalistiksi valmistuttuasi?

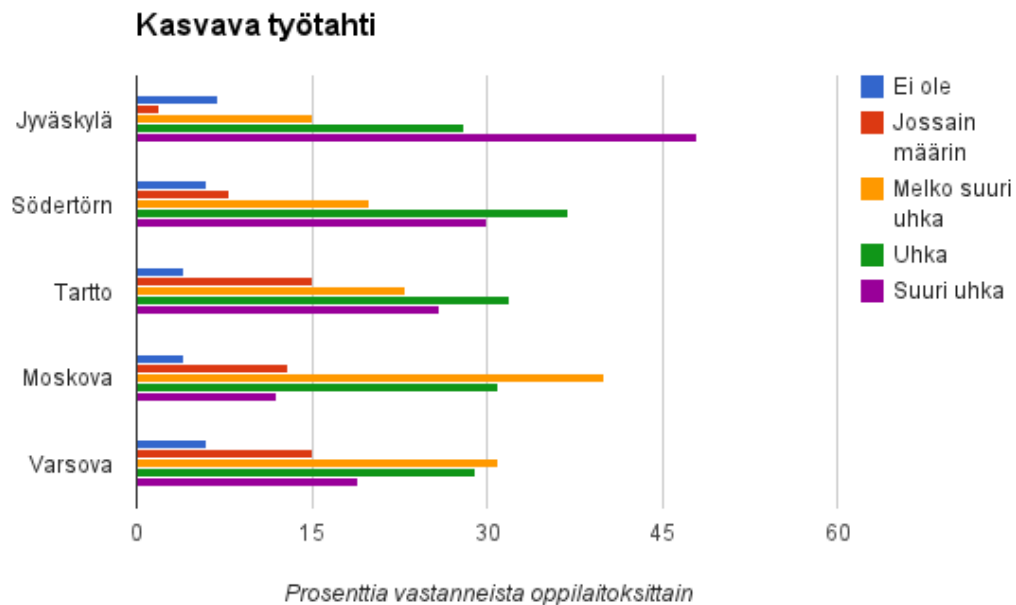
Kuvio 4 – Työllistyminen valmistumisen jälkeen

Työllistyminen valmistumisen jälkeen	
Varmasti	24
Toivottavasti	47
Voi olla vaikeaa	18
Mahdotonta	1
On jo töitä	8
En tiedä	2
Yhteensä	100

Taulukko 6 – Työllistyminen valmistumisen jälkeen

Kaikkein varmimpia työllistymisestään olivat moskovalaiset opiskelijat, joista jopa 34 prosenttia kysymykseen vastanneista arvioi työllistyvänsä journalistina varmasti valmistuttuaan. Myös Tarton yliopiston opiskelijoista jopa 30 prosenttia uskoi työllistyvänsä varmasti ja jopa 23 prosenttia ilmoitti, että heillä on jo työpaikka. Varsovalaisista opiskelijoista varmoja työllistymisestään oli vain 14 prosenttia ja Jyväskylässäkin vain 18 prosenttia kysymykseen vastanneista. Jyväskyläläiset olivatkin 25 prosentin osuudella suurin ryhmä, joka arvioi, että töiden saaminen voi olla vaikeaa. Myös viisi prosenttia Jyväskylän vastaajista piti työn saamista mahdottomana, kun Moskovassa ja Varsovassa näin arvioi vain pari prosenttia vastaajista. Toisaalta myös Moskovassa työn saamisen arvioi vaikeaksi jopa 20 prosenttia vastaajista.

Mediatalojen pyrkimys tuotantotehokkuuteen ja sen mukanaan tuoma kiire journalistien työssä onkin toimittajien ja opiskelijoiden yhteinen huoli (kuvio 5, liite 4). Journalistien tapaan myös opiskelijakyselyyn vastanneet olivat huolissaan erityisesti kasvavasta työtahdistista, kun iso enemmistö (84 prosenttia) luokitteli sen vähintään melko suureksi uhaksi (taulukko 7).

Kuvio 5 - Kasvava työtahti

Kasvava työtahti	
Ei ole uhka	5
Jossain määrin	11
Melko suuri uhka	28
Uhka	32
Suuri uhka	24
Yhteensä	100

Taulukko 7 – Kasvava työtahti

Vaikka toimittajat ja opiskelijat jakavat huolen journalistisen työn kasvavasta työtahdistista ja liputtavat hitaamman ja laadukkaan journalismin puolesta, pitävät opiskelijat *Future journalist* -kyselyn perusteella (kuvio 6, liite 6) journalistisen työn kannalta tärkeänä ominaisuutena kykyä työskennellä nopealla tahdilla.

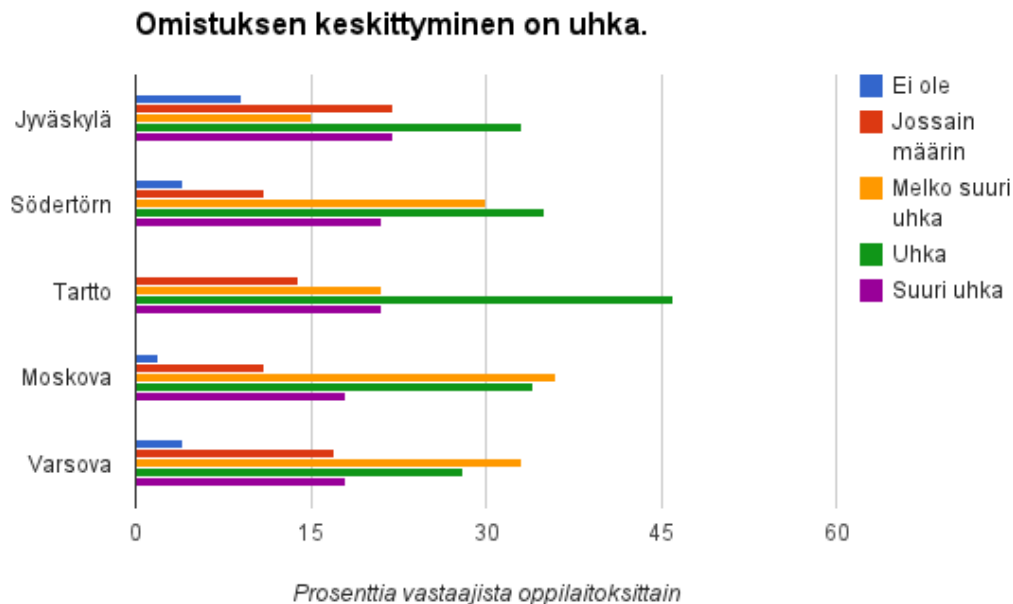

Kuvio 6 – Kyky työskennellä nopeasti

Myös laajemmassa pohjoismaisessa tutkimuksessa (Hovden et.al. 2009, 159) nopeus ja tehokkuus sijoittuivat erittäin tärkeinä pidettyjen ominaisuuksien ja kykyjen listalla puolivälin tuntumaan. Kyky nopeaan työskentelyyn voikin jopa kääntyä nuorten eduksi, kun verkossa ja sosiaalisessa mediassa toimiminen on niin sanotulle nettisukupolvelle tutumpaa kuin aiemmille sukupolville, eikä verkon ja sosiaalisen median mahdollisuuksia ole vielä hyödynnetty kovin systemaattisesti kaikissa mediataloissa. Nuorten journalistien voidaankin nähdä kasvavan suoraan tiukkaan työrytmiin ja uudenlaisiin tekotapoihin, joissa varsinkin sosiaalisen median ja nopean tiedonvälityksen tuomien haasteiden osuus työnteossa korostuu. Toisaalta taas Kaarina Nikusen haastattelemat journalistit olivat sitä mieltä, että laadukas journalismi vaatii aikaa, kun taas verkossa kiireellisellä rytmillä julkaistavan sisällön koettiin aiheuttavan kiireen lisäksi ennalta arvaamattomuutta. (Nikunen 2011, 60–82)

Mediatalojen ketjuuntuminen ja omistuksen keskittyminen nähtiin vielä 1990-luvun lopulla mahdollisuutena. Esimerkiksi Esko Salminen (1998, 16) totesi tuolloin, että suuremmat yksiköt tuovat mukanaan varakkuutta, joka tarjoaa mahdollisuuksia toteuttaa uusia ideoita ja palkata uusia osaajia. Tällä hetkellä ketjuuntuminen ja omistuksen keskittyminen nähdään kuitenkin paremminkin uhkana kuin mahdollisuutena. *Future journalist* -tutkimustulosten valossa (kuvio 7, liite 5) varsinkin Moskovan ja Tarton

journalistiikan opiskelijat olivat huolissaan omistuksen keskittymisestä, sillä molemmista yliopistoista 88 prosenttia vastaajista arvioi omistusten keskittymisen vähintään melko suureksi uhaksi.

Kuvio 7 – Omistuksen keskittyminen

Virossa opiskelijoiden huolen voisi valtion poliittista järjestelmään ja tiedonvälityksen taustoja tarkasteltaessa arvella äkkiseltään johtuvan siitä, että he saattavat uskoa omistuksen keskittymisen muutamille kaupallisille tahoille ja sitä seuraavan sisältöjen yhtenäistymisen muistuttavan sosialismin aikaista toimintaa, jolloin lehtien sisältöjen diversiteetti oli hyvin vähäistä, ja sisällöt määriteltiin toimitusten ulkopuolella (Perusko & Popovic, 179).

Syy piilee kuitenkin todennäköisemmin siinä, että Viron mediakentälle on sen pieneen kokoon nähden ominaista omistussuhteiden keskittyminen muutamille omistajille. Kilpailu mediakentällä on jakautunut hyvin pitkälti kahden suuren yhtiön, Eesti Meedian ja Ekspress Groupin välille. (Loit & Harro-Loit 2010, 16)

Pohjoismaissa ketjuuntumisesta ollaan opiskelijoiden keskuudessa selvästi huolestuneempia Suomessa ja Ruotsissa kuin Tanskassa. Ruotsissa omistusten keskittymistä piti suurena tai melko suurena uhkana 93 ja Suomessa 84 prosenttia vastaajista (Hovden et.al. 2009, 161). *Future journalist* -kyselyyn vastanneet pitävät

omistusten keskittymistä pienempänä uhkana. Omistuksen keskittymisen luki uhaksi tai suureksi uhaksi ruotsalaisista vastaajista 56 ja suomalaista 55 prosenttia. *Future journalist* -kyselyn otanta on toki suppeampi, mutta toisaalta tutkimusdata on tuoreempaa kuin *The Nordic Journalists of Tomorrow* -tutkimuksessa, jonka aineisto on kerätty syksyllä 2005. Vuodesta 2005 lähtien ketjuuntuminen on kuitenkin lisääntynyt ja siihen on voitu tottua vähitellen. Lisäksi sekä Suomessa että Ruotsissa ketjuuntuminen on ollut toistaiseksi maltillisempaa kuin Baltian maissa, ja esimerkiksi ulkomaalaisen omistuksen osuus on huomattavasti matalampi.

TAT-ryhmän *Nuoret journalistit* -kyselytutkimuksessa selvisi, että tutkimukseen vastanneet opiskelijat arvostavat eniten kriittistä, totuudenmukaista ja yhteiskunnallisiin epäkohtiin takertuvaa journalismia siinä missä Jyrkiäisen haastattelemat toimittajatkin. *The Nordic Journalists of Tomorrow* -tutkimuksessakin todettiin, että tulevaisuuden journalistit vaikuttaisivat olevan pragmaattisia idealisteja. Pohjoismaat kattavassa tutkimuksessa todettiin myös, että opiskelijat tavoittelevat arvovaltaisia työpaikkoja median saralta ja pitävät roolimalleinaan ensisijaisesti korkean profiilin televisiotoimittajia. (Hovden et.al. 2009, 154)

Future Journalist -tutkimuksessa opiskelijoilta kysyttiin journalistien yhteiskunnallisten tehtävien osalta esimerkiksi sitä, kuinka tärkeänä he pitävät epäoikeudenmukaisuuden kritisoimista (kuvio 8, liite 7). Muiden opiskelijatutkimusten tapaan suurin osa kyselyyn vastanneista piti kotimaastaan riippumatta taistelua epäoikeudenmukaisuutta vastaan joko hyvin tärkeänä tai erittäin tärkeänä periaatteena journalistin työssä. Näin ollen ei myöskään ole yllättävää, että kyselyyn vastanneet opiskelijat pitävät myös tärkeänä totuuden välittämistä lukijoilleen tai kuulijoilleen seurauksista välittämättä (kuvio 9, liite 8).

Kuvio 8 – Epäoikeudenmukaisuuden kritisointi

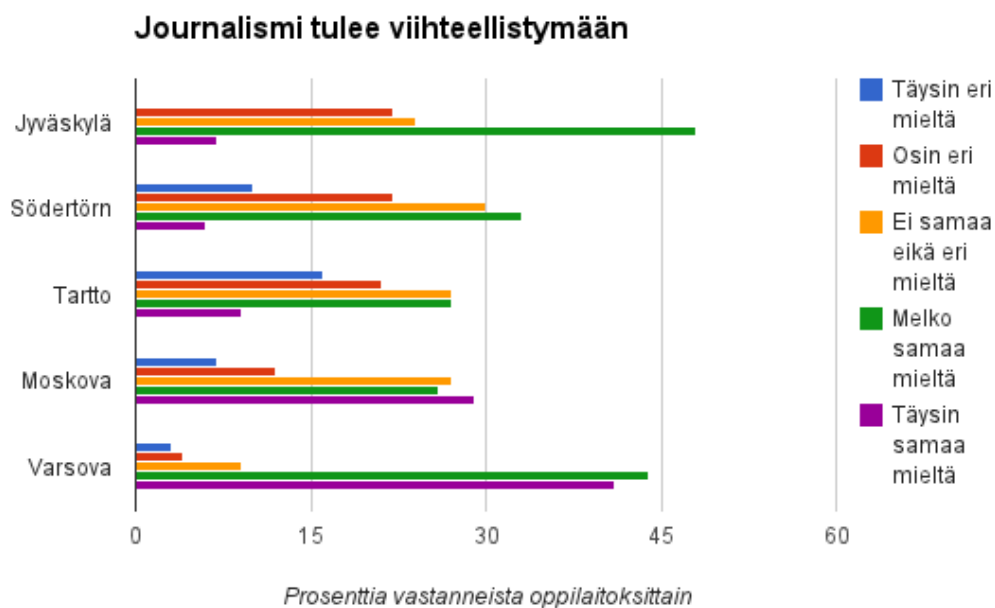

Kuvio 9 – Totuuden kertominen seurauksista välittämättä

Jyrkiäisen kyselytutkimus osoittaa sekä opiskelijoiden että jo työelämässä olevien journalistien keskuudessa olevan yleistä, että toimittajat olettavat journalismin muuttuvan kevyempään ja viihteellisempään suuntaan. Kun toimittajilta tiedusteltiin käsityksiä siitä, mihin suuntaan suomalainen journalismi ja media ovat kehittymässä, arvioi 35 prosenttia Jyrkiäisen haastattelemissa toimittajista, että väittämä kaupalliset tavoitteet asetetaan yhä useammin etusijalle journalistisiin tavoitteisiin verrattuna vastaa totuutta erittäin hyvin, kun taas peräti 50 prosenttia katsoi väittämän vastaavan todellisuutta melko hyvin. Myös suurten yleisöjen tavoittelun sisällön laadun

kustannuksella allekirjoitti erittäin hyvin tai melko hyvin päteväksi väittämäksi yhteensä 85 prosenttia vastaajista. Asiajournalismin viihteellistymiseen ja vaikeiden ja raskaiden aiheiden syrjäytymiseen uskoi vastaavasti yhteensä 82 prosenttia toimittajista. (Jyrkiäinen 2008, 56–57)

Sama käsitys journalismin viihteellisemmästä suuntauksesta tulee ilmi myös *Future journalist* -tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa (kuvio 10, liite 9). Kysymykseen vastanneista opiskelijoista yli puolet uskoo journalismin viihteellistyvän tulevaisuudessa (taulukko 8). *Nuoret journalistit* -kyselyssä viihteellistymistä pidettiin kuitenkin huomattavasti todennäköisempänä, sillä peräti 86 prosenttia vastaajista arvioi journalismin viihteellistyvän tulevaisuudessa joko melko tai erittäin paljon. Myös lähes yhtä suuri osa vastaajista, 76 prosenttia, arvioi, että kaupalliset tavoitteet tullaan asettamaan yhä useammin journalististen tavoitteiden edelle. 74 prosenttia allekirjoitti myös väitteen siitä, että mediassa tavoitellaan yhä useammin suuria yleisömääriä sisällön kustannuksella.

Kuvio 10 – Journalismin viihteellistyminen

Journalismi tulee viihteellistymään	
Täysin eri mieltä	7
Osin eri mieltä	14
Ei samaa eikä eri mieltä	22
Melko samaa mieltä	35
Täysin samaa mieltä	22
Yhteensä	100

Taulukko 8 – Journalismin viihteellistyminen

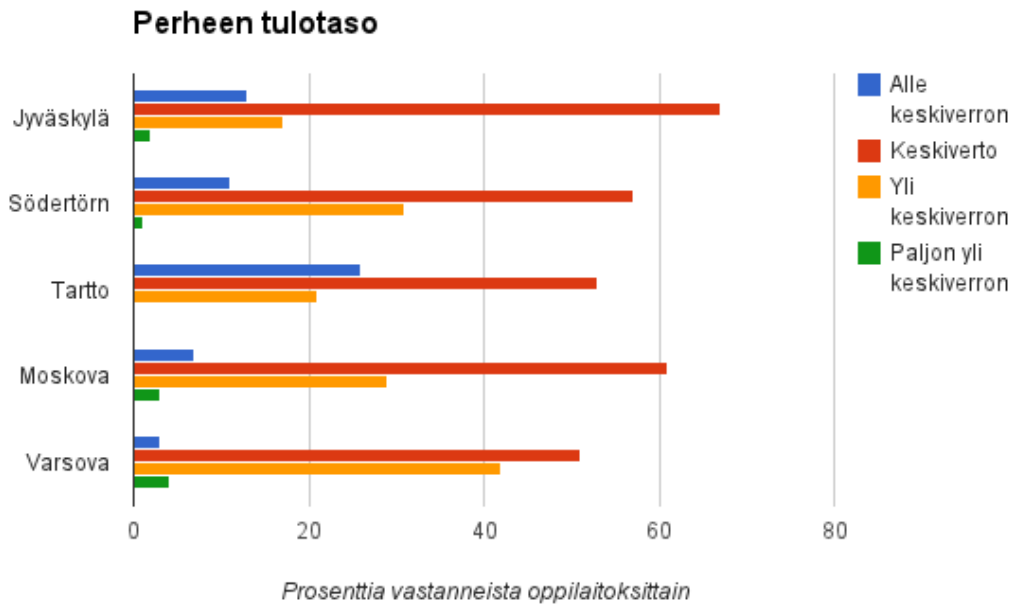
Nuoret journalistit -kyselyssä opiskelijat nostivat työpaikkaa ja työelämää ajatellen merkityksellisimmäksi tekijäksi hyvän työilmapiirin. Toiseksi tärkein seikka oli mahdollisuus vaikuttaa oman työn sisältöön. Myös Jyrkiäisen haastattelemat toimittajat pitivät hyvää työilmapiiriä erityisen tärkeänä, kun vastaajista 32 prosenttia oli sitä mieltä, että työilmapiiri olisi kaikkein tärkein parannuskohde työpaikalla. Kaksi muuta tärkeintä parannuskohdetta olivat työnjohto 18 ja työolot 11 prosentin osuudella. Eniten iloa ja tyydytystä tuottivat puolestaan vaikutusmahdollisuudet omiin työaikoihin ja työolosuhteisiin. Toisaalta myös työilmapiiri mainittiin iloa ja tyydytystä tuottavana tekijänä. *Future journalist* -kyselyssä ei puolestaan kysytty työpaikan ilmapiiriin liittyvistä asioista. (Jyrkiäinen 2008, 31, 34)

4.2 Opiskelijoiden taustat ja kiinnostuksen kohteet

4.2.1 Perhetaustat

Future journalist -kyselyyn osallistuneiden opiskelijoiden sosioekonomiset taustat paljastavat, että journalistisen koulutuksen pariin hakeudutaan tällä hetkellä kaikkein eniten keskiluokkaisista perheistä. Keskiluokkaa kysymykseen vastanneista edusti peräti 61 prosenttia, kun taas toiseksi suosituimmasta sosioekonomisesta luokasta eli työväenluokasta alalle ponnistaa 17 prosenttia kyselyyn vastanneista (taulukko 9).

Keskiluokkaisuus näkyy myös vastauksista opiskelijoiden perheiden tulotasoon liittyen (kuvio 11, liite 10), sillä selvä enemmistö, kaikkiaan 57 prosenttia, kaikkien yliopistojen kysymykseen vastanneista opiskelijoista arvioi perheensä tulojen puolesta keskiverroksi (taulukko 10). Toiseksi suurin osuus, 31 prosenttia, arvioi puolestaan perheensä tulot hieman keskivertoa paremmiksi.

Kuvio 11 - Tulotaso

Perheen sosioekonominen tausta	
Työväenluokka	17
Maanviljelijä	5
Keskiluokka	61
Yrittäjä/business	13
Vaihteleva	4
Yhteensä	100

Taulukko 9 – Perheen sosioekonominen luokka

Perheen tulotaso	
Alle keskitason	9
Keskitaso	57
Yli keskitason	31
Selvästi yli keskitason	3
Yhteensä	100

Taulukko 10 – Perheen tulotaso

Suomen ja Ruotsin osalta opiskelijoiden keskiluokkaisuus ei sen sijaan yllätä, sillä suurin osa väestöstä lukeutuu muutenkin keskiluokkaan. Sosioekonomiseen asemaan liittyvät tutkimustulokset opiskelijoiden taustoista vastaavat melko hyvin myös ruotsalaisten toimittajien taustoja, sillä 55 prosentilla ruotsalaisista toimittajista on

akateeminen tai keskiluokkainen perhetausta ja työväenluokkaisista taustoista tulee 33 prosenttia. Keskiluokkainen ja akateeminen tausta ovat korostuneet selvästi ruotsalaisia toimittajia tutkittaessa, koska esimerkiksi toimittajien sukupuolijakauma noudattelee Ruotsissa pitkälti väestön sukupuolijakaumaa, mutta sosioekonomisia taustoja tarkasteltaessa suhteet poikkeavat koko väestön tilastoista selvästi. (Gheretti & Weibull 2009, 196)

Virossa ja Venäjällä keskiluokkaisuus on sen sijaan selvästi harvinaisempaa kuin Suomessa tai Ruotsissa. Näin ollen voisi ajatella, että Virossa ja Venäjällä mahdollisuuksia päästä journalistikoulutukseen ei välttämättä ole yhtä monella kuin Suomessa tai Ruotsissa. Näin ollen myöskään journalistiopiskelijoiden perhetausta ei heijasta yhtä lailla koko yhteiskunnan sosioekonomisia rakenteita Pohjoismaihin verrattaessa. Journalistin ammatti tai viestintäalalle suuntautuminen ei sen sijaan vaikuta ainakaan tämän tutkimuksen vastaajien osalta kulkevan suvussa merkittävässä määrin (taulukko 11).

Sukulaiset viestinnäalalla	Kyllä	Ei	Yhteensä
Journalisteina	11	89	100
PR/viestinä	12	88	100

Taulukko 11 – Sukulaiset viestintäalalla

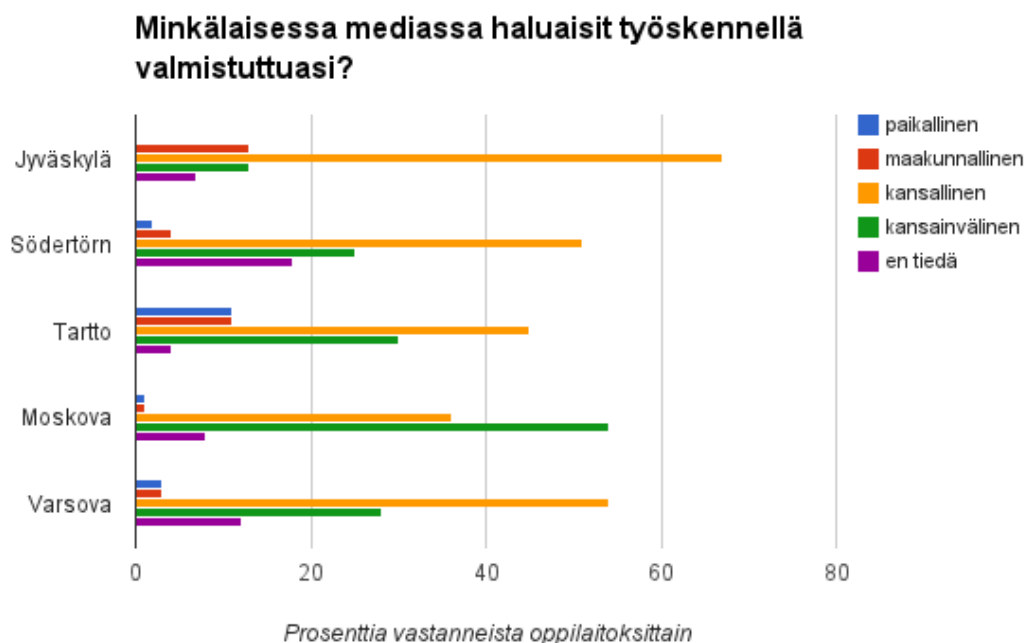
4.2.2 Kiinnostuksen kohteet

Jyrkiäisen tutkimuksessa toimittajilta ei kysytty mitään työn varsinaisesta sisällöstä tai toimittajia erityisesti kiinnostavista aihepiireistä. Erja Kolari olettaakin artikkelissaan (Matikainen 2011, 61), että ihminen – ja erityisesti maksava ihminen – on tullut mediataloille tärkeämmäksi vasta vuosien 2008–2009 laman jälkeen. Kolari olettaa nykyisten journalistiopiskelijoiden näin ollen sosiaalistuvan suoraan ihmislähtöiseen toimituskulttuuriin. Näkisin kuitenkin, ettei ihmislähtöinen toimituskulttuuri ole syntynyt vasta parin viime vuoden aikana. Maakuntalehdissä on suosittu jo vuosia paikallisia ja ihmisläheisiä uutiskärkiä ja pyritty jalkauttamaan kansalliset ja mahdollisesti kansainvälisetkin uutiset lähelle lehden omia lukijoita. Kolari kuitenkin arvioi nuoren sukupolven sosiaalisen median verkostoineen auttavan lopulta erityisesti

maakuntalehtiä, joissa huoli nuorten lukijoiden riittävydestä on ollut kriittinen kysymys.

TAT-ryhmän *Nuori journalisti* -tutkimuksessa nuorten vastauksista selvästi kiinnostavimmaksi aihepiiriksi nousivat juuri ihmiset. Seuraavaksi kiinnostavimpia aihealueita olivat valtakunnalliset kotimaan tapahtumat, media ja ulkomaan tapahtumat. Opiskelijat tuomitsivat ihmisläheisyyden vetovoimaisuudesta huolimatta raskaasti journalismin viihteellistymisen, sillä vain urheilu koettiin vähemmän kiinnostavaksi aihepiiriksi. *Nuori journalisti* -tutkimuksessa tämä heijastui kysymykseen arvostetuimmasta mediasta. Vastaajien suosikit olivat *Helsingin Sanomat* ja *Yle*. Välineistä mieluisin työpaikka olisi aikakauslehti, ammattilehti, valtakunnallinen sanomalehti tai radio- ja tv-kanava.

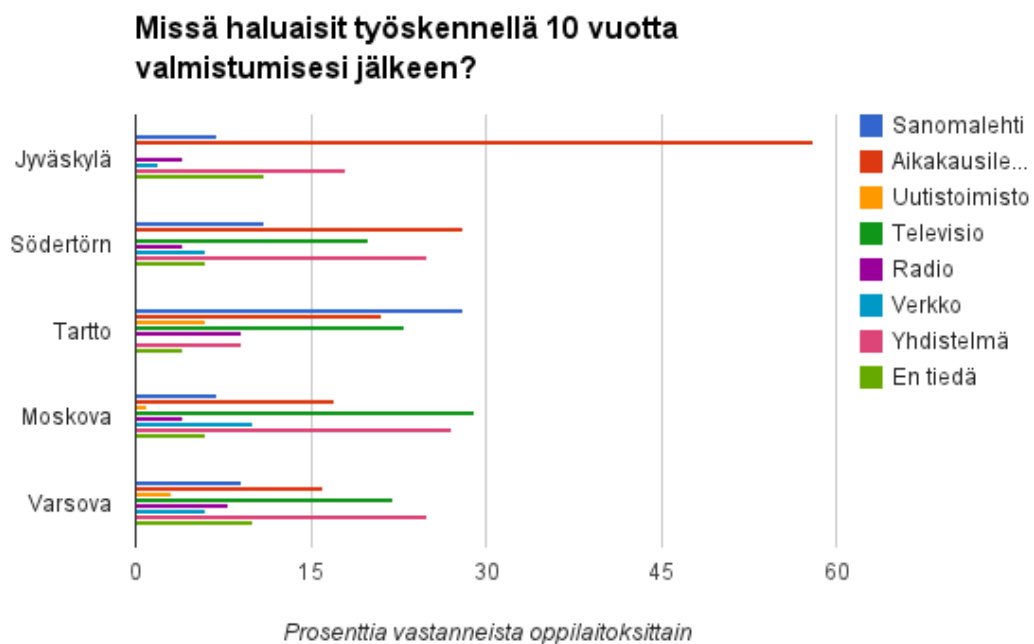
Myös *Future journalist* -kyselyyn vastanneista varsinkin Jyväskylän yliopiston opiskelijat tahtoivat työskennellä selvästi alueellista tai paikallista mediaa mieluummin kansallisten julkaisujen parissa (kuvio 12, liite 11). Kansallisen median suosio oli korkeinta myös muissa vertailuyliopistoissa paitsi Moskovassa, jossa vastanneista suurin osa toivoi työllistyvänsä valmistuttuaan kansainvälisessä mediassa.

Kuvio 12 – Valmistumisen jälkeinen työpaikka

Jyväskylässä myös kansainvälisessä mediassa työskenteleminen kiinnostaa vertailuyliopistoihin nähden harvemmin todennäköisesti siksi, että jo opetussuunnitelma on perinteisesti korostanut suomalaisen yhteiskunnan tuntemusta sekä toimittajien koulutusta suomalaista mediaa varten. Myös harjoittelupaikat ovat pääasiassa kotimaassa ja kurssit käydään suomeksi.

Myös kaikkia *Future journalist* -vastaajia tarkasteltaessa selvästi vetovoimaisimmiksi nousivat kansalliset julkaisut, joiden parissa toivoi tulevaisuudessa työskentelevänsä 49 prosenttia vastaajista. Kansallisen median suosiota selitetään aiemmassa tutkimuksessa (Hovden et.al. 2009, 156) sillä, että pragmaattisiksi ideologeiksi luonnehditut tulevat pohjoismaalaiset journalistit liittävätkin arvovaltaa lisäävät työtehtävät ja työn myötä mahdollisesti saavutettavissa olevan korkeamman sosiaalisen statuksen osaksi tulevaa ammattiaan. Tämä selittäneekin esimerkiksi TAT-ryhmän tutkimuksessa havaittua *Helsingin Sanomien* ja *Ylen* vetovoimaa suomalaisten journalistiikan opiskelijoiden keskuudessa sekä kansallisten viestinten suosiota *Future journalist* -tutkimuksen jyväskyläläisten vastaajien keskuudessa. Kansallisen median suosion perusteella ei olekaan yllättävää, että vetovoimaisimmat vaihtoehdot median kanavista tuleviksi työpaikoiksi ovat *Future journalist* -kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden mielestä kymmenen vuotta valmistumisen jälkeen aikakauslehdet ja televisio (kuvio 13, liite 12).

Kuvio 13 – Työpaikka 10 vuotta valmistumisen jälkeen

Aikakauslehden arvioi mieluisimmaksi yksittäisistä tiedonvälityksen muodoista 24 prosenttia ja television 21 prosenttia kysymykseen vastanneista opiskelijoista (taulukko 12). Myös moniosaamisen merkitys korostuu viestintävälineiden suosiota tarkasteltaessa, sillä 23 prosenttia vastaajista arvioi mieluisimmaksi eri kanavista koostuvan yhdistelmän. Perinteisten sanomalehtien vetovoima onkin verrattain pientä, sillä vain 12 prosenttia toivoo työskentelevänsä kymmenen vuotta valmistumisensa jälkeen sanomalehdessä.

Mieluisin työpaikka 10 vuotta valmistumisen jälkeen	
Sanomalehti	12
Aikakauslehti	24
Uutistoimisto	1
Televisio	21
Radio	6
Verkko	6
Yhdistelmä	21
En tiedä	7
Yhteensä	100

Taulukko 12 – Mieluisin työpaikka 10 vuotta valmistumisen jälkeen

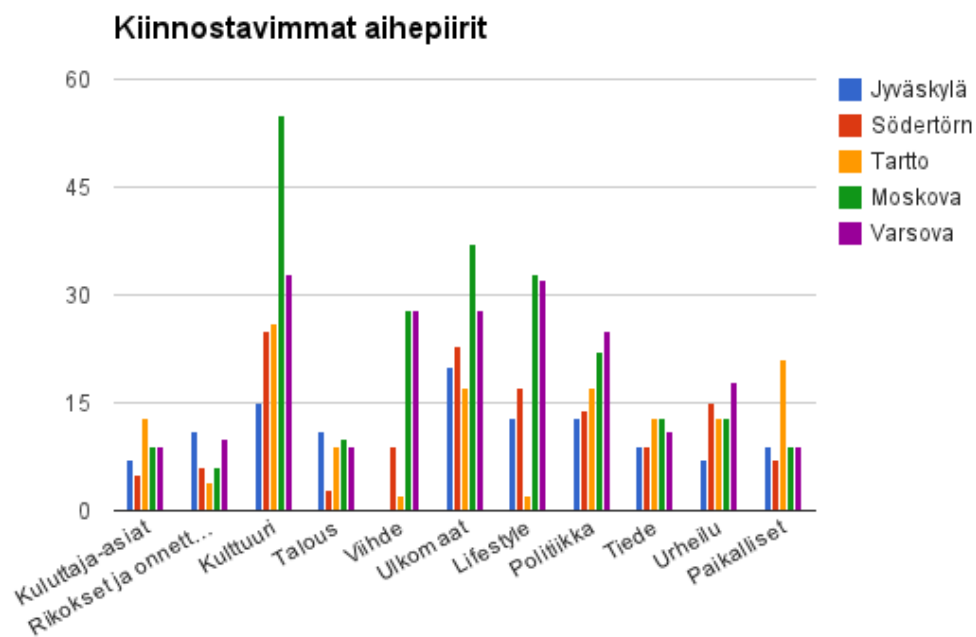
Aikakauslehtien vetovoimaa selittänee sanomalehtien toimitusten kutistuminen sekä verkon painottuminen sanomalehtimaailmassa. Aikakauslehti näyttäytyykin näin ollen turvallisena työpaikkana varsinkin kirjoittamiseen orientoituneille henkilöille. Mahdollista on myös, että opiskelijat uskovat aikakauslehtimäisen sisällön kysynnän säilyvän myös verkon aikakaudella leipäpuuna. Aikakauslehtimäisen sisällön kun ei ole tarvinnut ryhtyä sanomalehtien tapaan taistoon maksumuurien kanssa.

Internetsukupolvi ei myöskään vastausten perusteella hingua verkkotoimituksiin, sillä vain kuusi prosenttia vastaajista listasi verkkomedian mieluisimmaksi työllistymisvaihtoehdoksi pidemmällä tähtäimellä. Verkkotoimitusten suosio onkin samaa tasoa radion kanssa. Verkon vähäinen suosio opiskelijoiden keskuudessa ei toisaalta yllätä, sillä joidenkin tutkimusten mukaan (esim. Fortunati & Sarrica 2011) myös työssä olevat journalistit suhtautuvat internetiin ja verkkojournalismiin hyvin kriittisesti, ja arvioivat jopa, ettei internetjournalismi tule koskaan olemaan oikeaa journalismia, vaikka he eivät toisaalta koe internetissä tapahtuvaa kansalaisjournalismia uhkana omaa työtään ajatellen.

Tutkittujen journalistien asenteet internetiä kohtaan vaihtelevat kuitenkin maantieteellisestä sijainnista riippuen; esimerkiksi Skandinaviassa internet nähdään verrattain pienenä uhkana sanomalehtien kannalta (Fortunati & Sarrica 2011, 136), kun taas *Future journalist* -tutkimukseen vastanneista opiskelijoista moskovalaiset olisivat suomalaisiin ja ruotsalaisiin kollegoihinsa verrattuna halukkaampia työskentelemään verkkotoimituksissa.

Pohjoismaalaisia journalistiikan opiskelijoita tutkittaessa paljastui (Hovden et.al. 2009, 156), että vähiten vetovoimaiset aiheet ovat onnettomuudet, terveys ja perhe, urheilu ja talous. Kiinnostavimmat aihepiirit olivat puolestaan yhteiskunta ja politiikka, kulttuuri, kansainväliset konfliktit ja kehitysmaat. Varsin kiinnostuneita opiskelijat ovat myös monikulttuurisista aiheista, viihteestä, uskonnosta, rikoksista, populaaritieteistä sekä kuluttajajournalismista.

Future journalist -kyselyllä kartoitettiin opiskelijoiden kiinnostusta journalismin eri aihepiireihin asteikolla 1-5 (kuvio 14, liite 13). Kun tarkastellaan aihepiireittäin sitä, minkä opiskelijat kokevat erittäin mielenkiintoiseksi, olivat selvästi suosituimmat aihepiirit kaikki viisi yliopistoa mukaan lukien kulttuuri ja ulkomaat.

Kuvio 14 – Kiinnostavimmat aihepiirit

Myös jako aihepiireihin, joita pidettiin kaikkein harvimmin erittäin mielenkiintoisina, oli varsin selkeä. Kuluttaja-asiat, rikokset ja onnettomuudet, talous, tiede, urheilu ja paikallisuutiset olivat vain harvojen vastaajien mielestä erittäin kiinnostavia vaihtoehtoja. Virolaiset opiskelijat suhtautuivat paikallisuutisiin kuitenkin jonkin verran innokkaammin kuin muut vastaajat. Ruotsalaiset olivat puolestaan selvästi vähiten kiinnostuneita taloudesta. Selkein jako yliopistojen välillä tapahtui kuitenkin opiskelijoiden suhtautumisessa viihde- ja lifestyle-uutisiin, jotka moskovalaiset ja varsovalaiset kokivat selvästi kiinnostavammiksi kuin muut vastaajat. Molemmista yliopistoista viihteestä oli erittäin kiinnostunut jopa 28 prosenttia vastaajista, kun Jyväskylässä vastaava osuus oli pyöreä nolla.

Aluksi oli vain sanomalehtimiehiä. Sitten tulivat toimittajat ja vähitellen myös naistoimittajat. Naistoimittajat alkoivat kiinnostaa mediatutkijoita 1970-luvulla. Aluksi tutkimuksissa kiinnitettiin ensisijaisesti huomiota naistoimittajien lukumäärään ja sen muutoksiin. Kun lukumäärän huomattiin kasvavan merkittävästi, nousi keskeiseksi pohdinnan aiheeksi se, kuinka naistoimittajien kasvava määrä muuttaa jutun tekemisen tapoja vai muuttaako se ollenkaan (Kurvinen 2013, 51).

TAT-ryhmän tutkimuksessa tarkasteltiin sukupuolten välisiä eroja journalistin työssä kiinnostavien aihepiirien kautta. Selkeimmät erot muodostuivat kiinnostuksessa kulttuuriin, paikallisiin tapahtumiin, politiikkaan, viihteeseen ja urheiluun. Miehet olivat selvästi naisia kiinnostuneempia taloudesta (kiinnostuneita 70 prosenttia vastaajista), politiikasta (84 prosenttia) ja urheilusta (36 prosenttia). Naisista politiikasta oli kiinnostunut 75, taloudesta 53 ja urheilusta 16 prosenttia vastaajista. Paikallisista tapahtumista oli kiinnostunut vain 57 prosenttia miesvastaajista, kun vastaava prosenttisuus oli naisvastaajista 74. Viihteestä oli puolestaan kiinnostunut 37 ja kulttuurista 80 prosenttia naisvastaajista, kun taas miehistä vain 24 prosenttia kiinnostui viihteestä ja 64 prosenttia kulttuurista. Jako noudatteleekin pitkälti vanhaa sukupuolittunutta dikotomiaa, jossa miehet ovat kiinnostuneempia niin sanotusti kovista ja naiset pehmeistä aiheista.

Future journalist -tutkimuksessa kovat ja jopa erityistoimittajan statusta vaativat aihepiirit kuten talous, tiede ja urheilu, eivät nouse suurimpaan suosioon. Toisaalta taas ulkomaat jyräävät paikallisuutiset. Ulkomaiden suuri suosio johtunee siitä, että maailma

on tietoliikenneyhteyksineen kutistunut pienemmäksi kuin koskaan aiemmin. Sen sijaan perinteisten maskuliinisten aiheiden, talouden, tieteen ja urheilun suosiota voinee perustella kyselyn sukupuolijakaumalla ja miesvastaajien vähäisellä määrällä.

Erityisesti sukupuolta ja mediaa tutkineet Iris Ruoho ja Sinikka Torkkola (2009, 17) toteavat naistoimittajiin liittyvän tutkimuksen keskittyvän nykyisin heidän tuottamiensa sisältöjen ja aihepiirien sijaan esimerkiksi pohdintoihin työn luonteesta yleisemmin ottaen. Naisten määrä esimiestehtävissä tai yleisemmin ei ole ratkaiseva tekijä sisältöjen puolesta, vaikka se näennäisesti tasa-arvoa edistääkin. Ruoho ja Torkkola korostavatkin, ettei esimerkiksi sanomalehtitekstejä saisi automaattisesti nähdä merkityksellisemmiksi kuin naistenlehtiä. Toisaalta naistoimittajien, naishaastateltavien ja pehmeiden uutisten määrät ovat nousseet vuosikymmenten saatossa. Pehmeitä aiheita tulisi kuitenkin tarkastella moniulotteisemmin vanhan jaottelun mukaan, sillä esimerkiksi perinteisesti kovana pidetty politiikka on mennyt vuosien saatossa yhä lähemmäksi yksilöitä. (Ruoho & Torkkola 2009, 42–43)

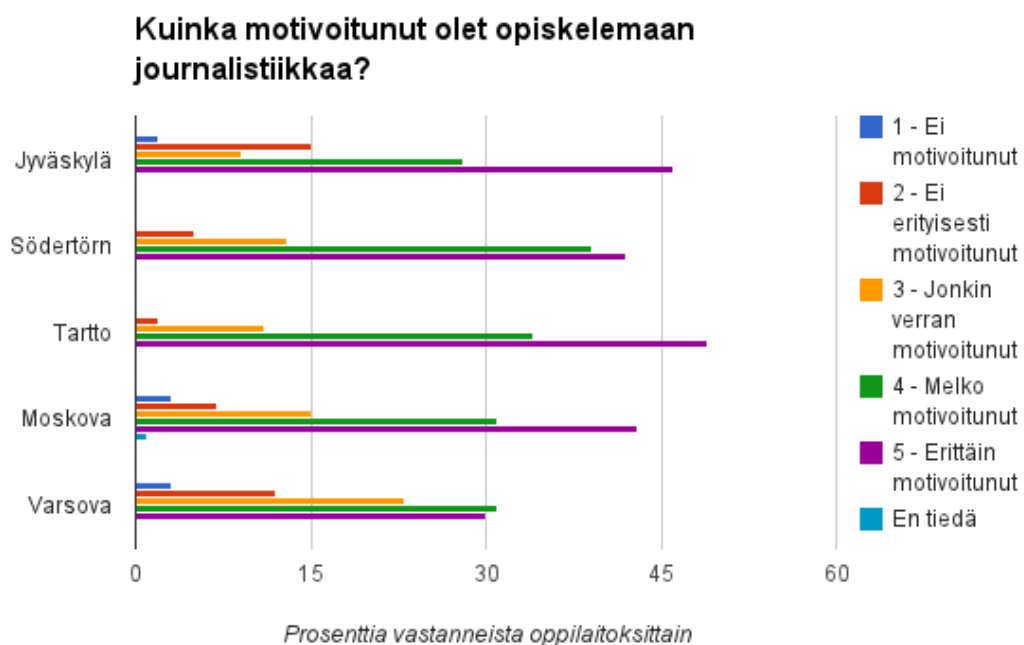
Myös *The Nordic Journalists of Tomorrow* -tutkimuksessa sukupuolten välille muodostui eroja varsinkin kahden kysymyksen kohdalla. Esimerkiksi suomalaisten vastaajien keskuudessa naiset kokevat yksilöiden auttamisen työssään selvästi tärkeämmäksi kuin miehet, kun taas Ruotsissa vastaukset jakaantuivat päinvastoin. Eroja muodostui pohjoismaisessa tutkimuksessa myös kohdassa, jossa kysyttiin ammatin turvallisuuden merkitystä. Suomalaisista naisvastaajista sitä piti tärkeänä 44 ja miesvastaajista vain 27 prosenttia. Ruotsissa ero oli vielä räikeämpi, kun naisten vastaava osuus oli 51 ja miesten 21 prosenttia. (Hovden et.al. 2009, 154–155)

4.3 Opiskelijoiden motivaatio hakeutua journalisteiksi

Journalistien heikentyvä työtilanne on noussut ainakin Suomessa säännölliseksi uutisaiheeksi, kun mediatalot toistensa jälkeen ovat ajautuneet lähivuosien aikana rajuihin yt-neuvottelujen kierteisiin. Myös printtimedian tulevaisuus – ja jopa mahdollinen kuolema sekä sanomalehtien laskevat levikit ovat olleet huolenaihe jo pitkään.

Synkistä tulevaisuudennäkymistä huolimatta viestinnän koulutuspaikkojen määrä on kolminkertaistunut Suomessa eri koulutustasoilla vuoden 1998 jälkeen, minkä vuoksi alalla ilmenee työvoiman selkeää ylitarjontaa, joka johtaa kovaan kilpailuun jo kesätoimittajan pestejä ajatellen. Vakituksempia työpaikkoja ajatellen eläköitymistä tarvitaan tilastojen mukaan vuosittain paikkaamaan reilut 200 toimittajaa, kun taas viestinnän opinnot päättää yliopistossa, ammattikorkeakoulussa tai opistossa vuosittain 1 400 henkilöä. Ilmiöön on vähitellen herätty ja alan koulutuspaikkoja on leikattu ammattikorkeakoulutasolla, mutta leikkauksetkin ovat aiheuttaneet **huolta** varsinkin nuorten keskuudessa. (Lintula & Valkama 2009)

Pääsykokeisiin ilmoittautuneiden määrää alan huolestuttava työllisyystilanne ei ole rokottanut vielä kovin pahasti ainakaan Suomessa, vaikka esimerkiksi Jyväskylän yliopiston journalistiikan hakijamäärät ovat olleet vuosina 2010–2014 hiukan edellistä tarkastelujaksoa matalampia. Kilpailu opiskelupaikoista on silti edelleen kovaa, eikä olekaan yllätys, että *Future journalist* -kyselyyn vastanneista suurin osa onkin erittäin motivoituneita opiskelemaan journalistiikkaa (kuvio 15, liite 14).

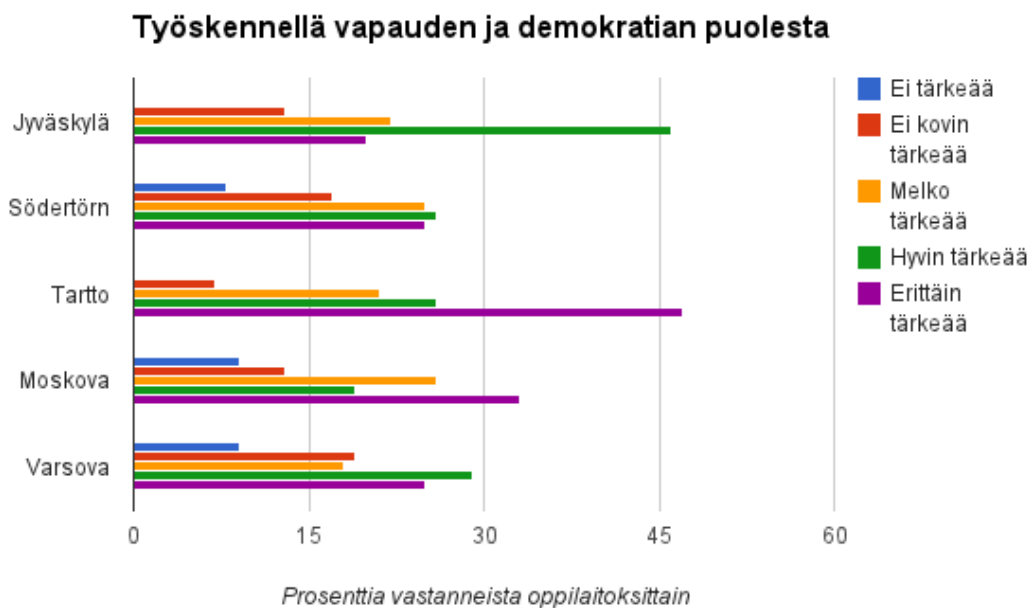

Kuvio 15 - Opiskelumotivaatio

The Nordic Journalists of Tomorrow -tutkimuksessa opiskelijoiden motivaatioon liittyvät tekijät jaettiin kolmeen pääryhmään: käytäntöön liittyviin, idealistisiin ja

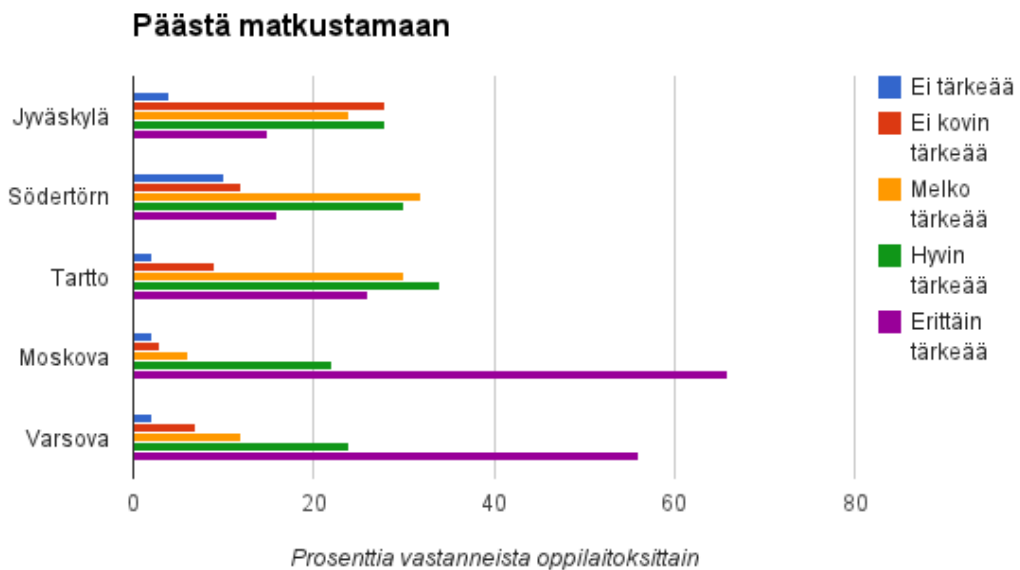
henkilökohtaisiin. Opiskelijoiden motivaatio keskittyi selvästi enemmän kahteen ensimmäiseen ryhmään. Motivoivin tekijä journalistisessa työssä oli työn vaihtelevuus, minkä lisäksi opiskelijat pitivät tärkeänä mahdollisuutta vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin. (Hovden et.al. 2009, 154)

Future journalist -kyselyssä opiskelijoilta ei kysytty suoraan kuinka tärkeänä he pitivät työn vaihtelevuutta tai yhteiskunnallista vaikuttamista. Lehdistön vapaus ja demokratian ylläpitäminen on kuitenkin liitetty keskeisesti osaksi journalistien toimenkuvaa yhteiskunnallisessakin mielessä. Kysyttäessä opiskelijoilta vapauden ja demokratian puolesta työskentelyn merkitystä opiskelijat nostivat perinteiset arvot korkealle erityisesti Tarton yliopistossa, josta liki puolet, 47 prosenttia, kyselyyn vastanneista piti vapauden ja demokratian puolesta työskentelyä erittäin tärkeänä (kuvio 16, liite 15).

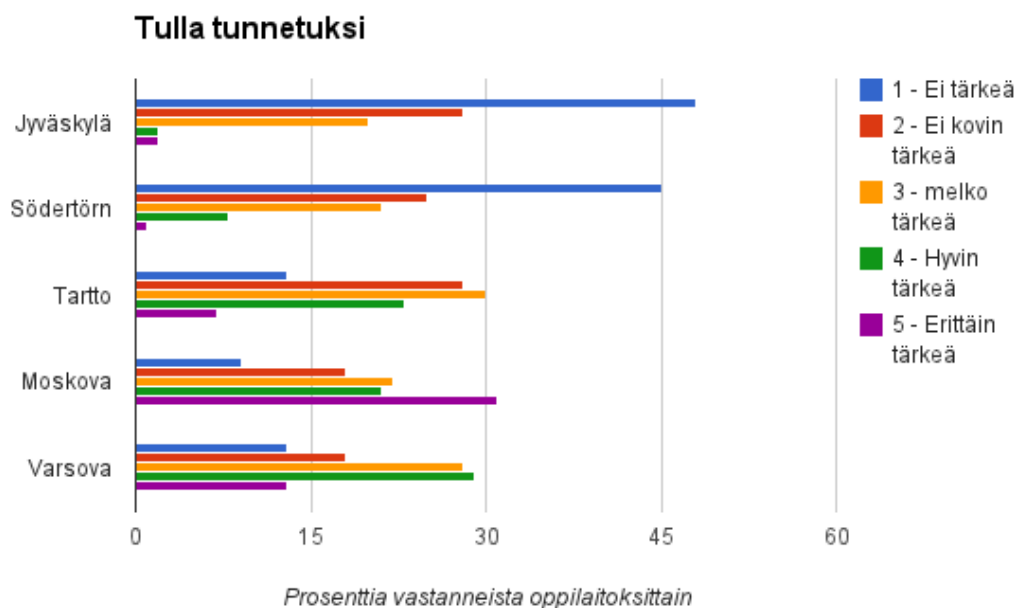

Kuvio 16 – Vapauden ja demokratian puolesta

Matkustelun merkitys ja määrä eivät ole myöskään suoraan rinnastettavissa työn vaihtelevuuteen, mutta varsinkin suurin osa moskovalaisista ja varsovalaisista vastaajista piti mahdollisuutta päästä matkailemaan erittäin tärkeänä seikkana journalistin työssä (kuvio 17, liite 16). Myös Tartossa, Södertörmissä ja Jyväskylässä melko suuri osa opiskelijoista piti mahdollisuutta matkusteltuun hyvin tärkeänä.

Kuvio 17 – Matkustelun tärkeys

Kuvio 18 – Tunnetuksi tulemisen tärkeys

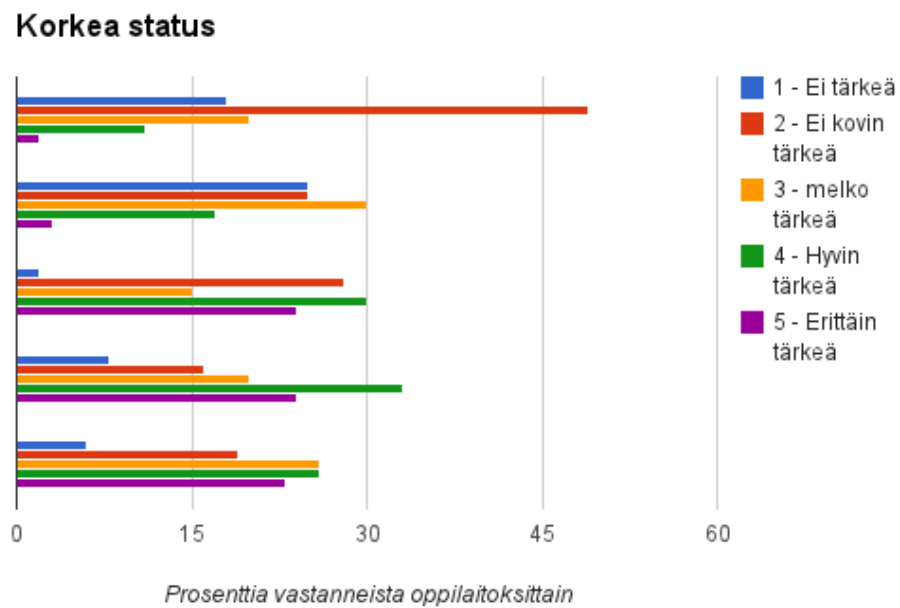
Suomessa nuorison keskuudessa suureksi haaveeksi on tosi-tv:n myötä noussut pääsy julkisuuteen. Opiskelijoiden kriittisestä suhtautumisesta viihteellisempään journalismiin voisi äkkiseltään vetää johtopäätöksen, etteivät he hakeudu alalle tullakseen kuuluisiksi tai ammatin mukanaan tuoman korkean sosiaalisen statuksen toivossa. Työtä ja työelämää ajatellen merkityksettömintä selvälle enemmistölle suomalaisista ja

ruotsalaisista *Future journalist* -kyselyyn vastanneista olikin ammatin mukanaan tuoma mahdollisuus tulla tunnetuksi (kuvio 18, liite 17).

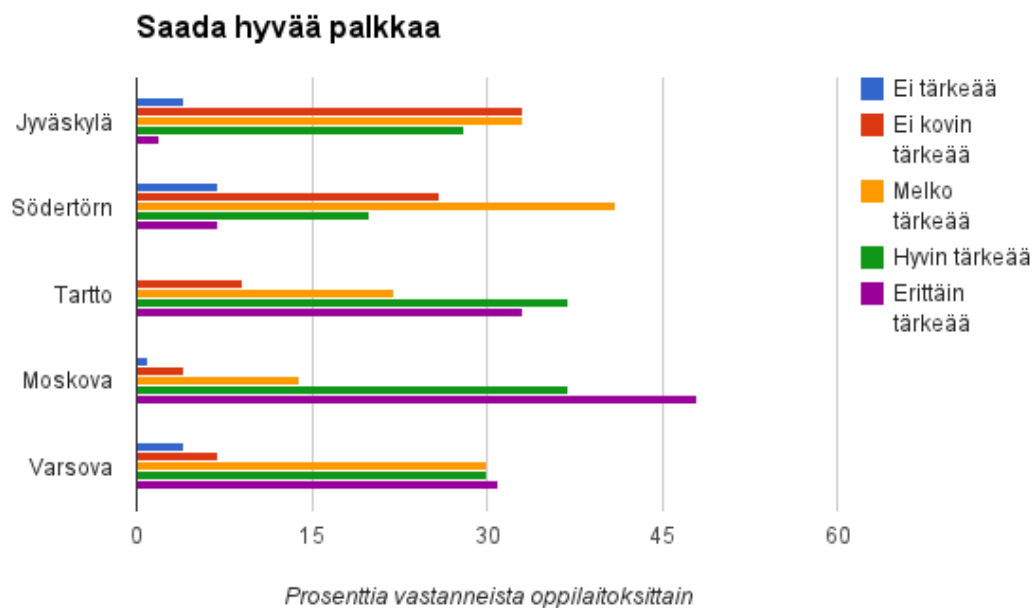
Kyselyyn vastanneista Jyväskylän yliopiston opiskelijoista 48 ja Södertörnin yliopiston vastaajista 45 prosenttia koki tunnetuksi tulemisen täysin merkityksettömäksi seikaksi journalistin ammatissa. Tulos mukaillee myös *The Nordic Journalists of Tomorrow* - tutkimusta, jossa pohjoismaalaiset opiskelijat listasivat mahdollisuuden tulla kuuluisaksi kaikkein merkityksettömimmäksi syyksi hakeutua journalistin ammattiin, vaikka he toisaalta ihannoivatkin saman tutkimuksen mukaan useimmiten korkean statuksen omaavia, keski-ikäisiä, kokeneita ja kovia uutisia tekeviä televisiotoimittajia ja tavoittelevat mielellään arvovaltaisia työtehtäviä. Esimerkiksi suomalaisten opiskelijoiden suosikiksi nousi Suomen luotetuimmaksi mieheksi ja vielä vuonna 2013 – kymmenen vuotta eläköitymisensä jälkeen - Suomen luotettavimmaksi uutisankkuriksi kansan keskuudessa äänestetty Yleisradion pitkäaikainen uutisankkuri Arvi Lind. Opiskelijat tuntevatkin tutkimuksen perusteella ymmärtävän, että korkeaan asemaan ei välttämättä päästä human interest -aiheilla, vaan kovat poliittiset uutiset toimivat paremmin. Korkea status ja sen mukanaan tuoma arvovalta tahdotaankin tutkimuksen valossa saavuttaa rautaisella ammatillisella osaamisella eikä esimerkiksi pelkällä tv-persoonan tai viihdetoimittajan statuksella. (Hovden et al. 2009, 154, 156, 158).

Sen sijaan venäläisistä vastaajista jopa 31 prosenttia piti tunnetuksi tulemistä erittäin tärkeänä. Myös Tarton ja Varsovan yliopistoissa tunnettavuutta pidettiin selvästi suuremmassa arvossa kuin Suomessa ja Ruotsissa.

Samat erot ovat havaittavissa myös kahden muun motivaatiotekijän kohdalla. Sen lisäksi, että erityisesti venäläiset journalistiikan opiskelijat tahtovat tulla tunnetuiksi, motivoi heitä myös ammatin mukanaan tuoma korkean status (kuvio 19, liite 18). Myös hyvä palkka on varsinkin Venäjällä motivoiva seikka (kuvio 20, liite 19). Suomalaisille ja ruotsalaisille statuskysymys on suurimmaksi osaksi merkityksetön, kun taas muissa maissa journalistin työn mukanaan tuoma status on tuleville journalisteille selvästi varsin motivoiva tekijä hakeutua alalle. Tartossa ja Moskovassa korkeaa statusta piti erittäin tärkeänä 24 ja Varsovasakin 23 prosenttia kysymykseen vastanneista.

Kuvio 19 – Korkean statuksen tärkeys

Kuvio 20 – Hyvän palkan tärkeys

Tulosta ei voi pitää ainakaan suomalaisten ja ruotsalaisten opiskelijoiden osalta uutena, sillä jo vuonna 2005 pohjoismaisia opiskelijoita on luonnehdittu lähinnä käytännöllisiksi idealisteiksi, joiden tavoitteena oli tehdä yhteiskunnallisten asioiden kritiikkiä käsittelevää laatujournalismia. Tähän puolestaan ovat vaikuttaneet suositut motiivit hakeutua toimitustyöhön, eli tahto tehdä mieluista, vaihtelevaa ja luovaa työtä

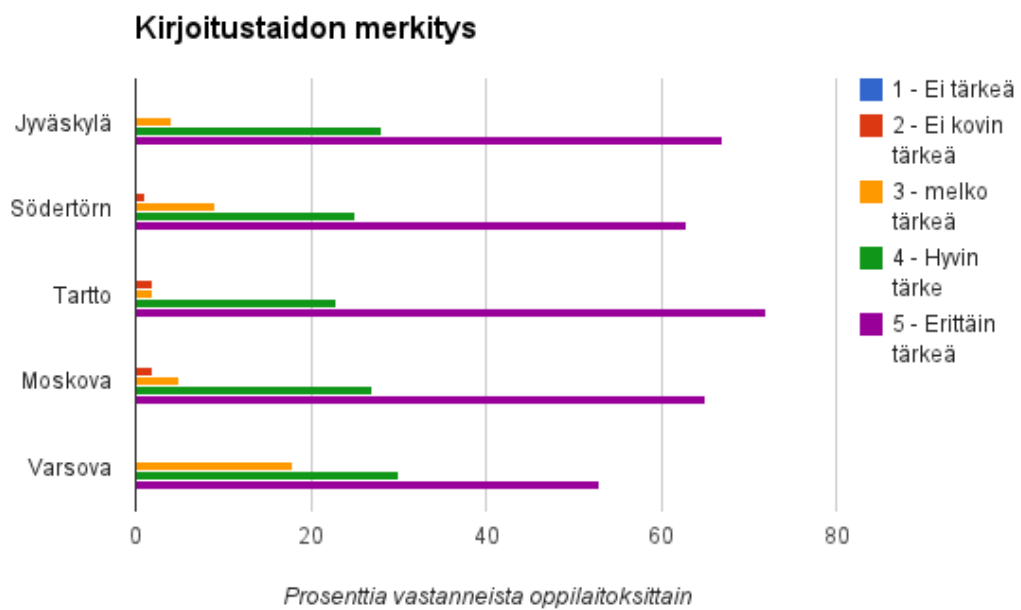
sen sijaan, että tähtäimessä olisi ollut julkkis- tai tähtitoimittajan titteli. (Hovden et al. 2009)

Venäjäällä ammatti on muodikas ja journalistikoulutukseen hakeudutaan erityisen innokkaasti varakkaista perheistä. Suosio ei ole yllättävää, sillä Venäjällä journalismi, pr ja showbisnes ovat aloja, joilla liikkuu isoja rahoja ja joilla tehdään merkittäviä henkilökohtaisia uria varsinkin suurissa kaupungeissa. Venäläisiä journalistiopiskelijoita tutkittaessa onkin jo aiemminkin tullut ilmi, että tutkiva ja yhteiskuntaa ja vallanpitäjiä kritisoiva journalismi ei kiinnosta opiskelijoita kovinkaan paljoa. Näin ollen ei ole myöskään tavatonta, että journalistin työn oletetaan tuovan korkean yhteiskunnallisen statuksen, jota tavoitellaan innolla. Journalistit ovat Venäjällä kuitenkin bisnesmiesten lisäksi toinen vähiten luotettu ammattiryhmä. (Nordenstreng & Pasti 2012, 2; Pasti 2010, 57)

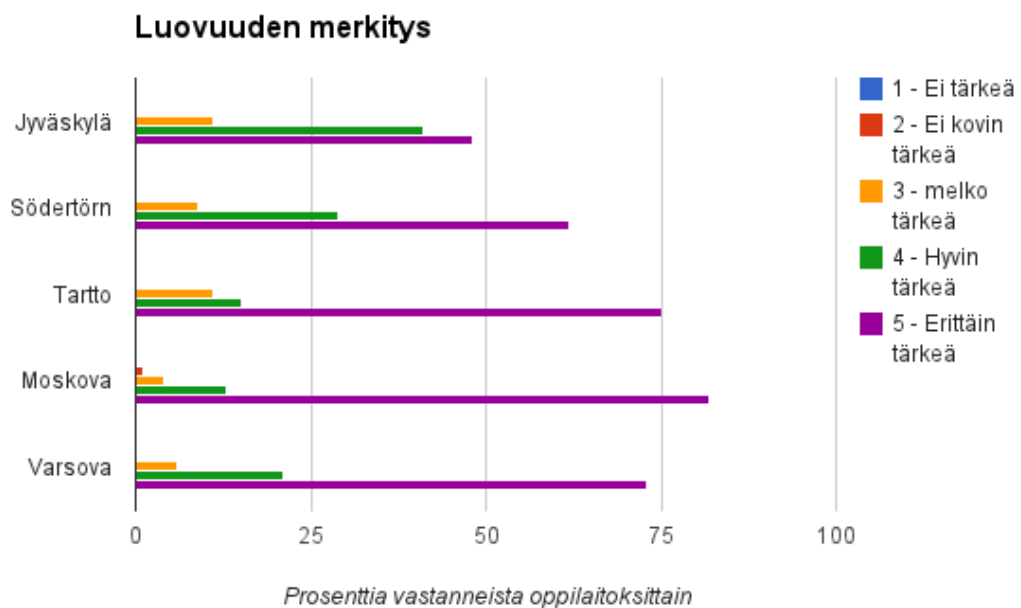
4.4 Tärkeimpinä pidetyt ominaisuudet journalistisessa työssä

Future journalist -kyselyyn vastanneet opiskelijat arvostivat varsin samoja ominaisuuksia journalistisessa työssä kuin Jyrkiäisen tutkimukseen (Jyrkiäinen 2008) osallistuneet suomalaistoimittajat. Suurin osa vastaajista näki esimerkiksi erittäin tärkeänä työskennellä mielenkiintoisten aiheiden parissa. Myös kirjoitustaitoa (kuvio 21, liite 20) ja luovuutta (kuvio 22, liite 21) pidettiin tärkeinä ominaisuuksina journalistisessa työssä.

Myös TAT-ryhmän *Nuoret journalistit* -tutkimuksessa 84 prosenttia vastaajista koki kirjallisen ilmaisun tärkeäksi ammatilliseksi osa-alueeksi. Kaikkein tärkeimmäksi kyselyyn vastanneet opiskelijat kokivat kuitenkin tiedonhaun taidot. Yhteiskunnallisten perusasioiden hallitsemisen koki tärkeäksi 63 prosenttia vastaajista.

Kuvio 21 – Kirjoitustaidon merkitys

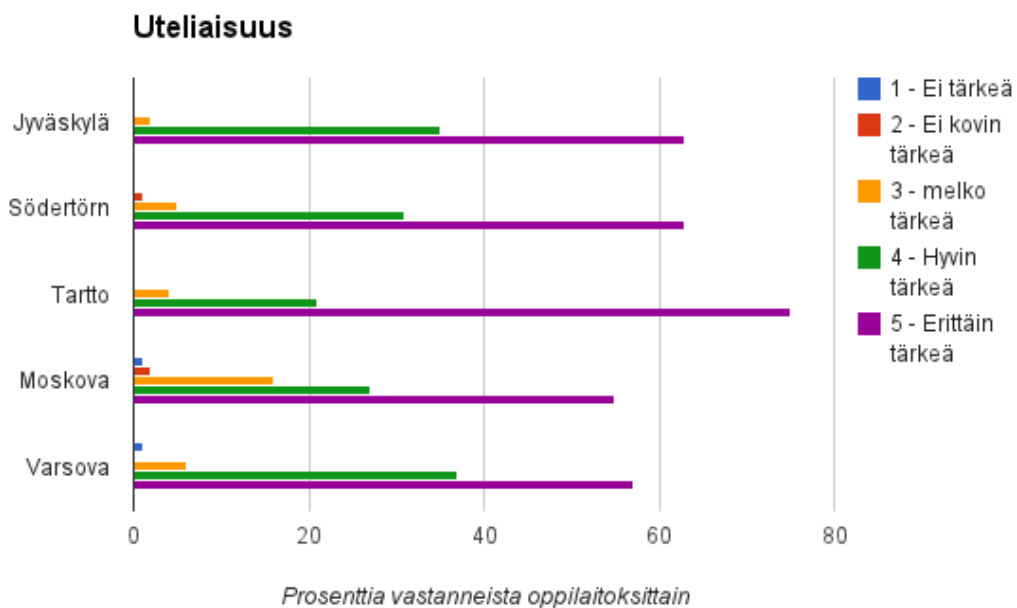

Kuvio 22 – Luovuuden merkitys

Hyvien tiedonhankintataitojen ja uteliaisuuden voisi nähdä kulkevan käsi kädessä. Pohjoismaisia journalistiikan opiskelijoita tutkittaessa (Hovden *et al.* 2009, 159) tärkeimmiksi ominaisuuksiksi nousivatkin uteliaisuus, kielitaito ja perusteellisuus. Perustaa sille, että tulevia journalisteja luonnehditaan pragmaattisiksi idealisteiksi tuki

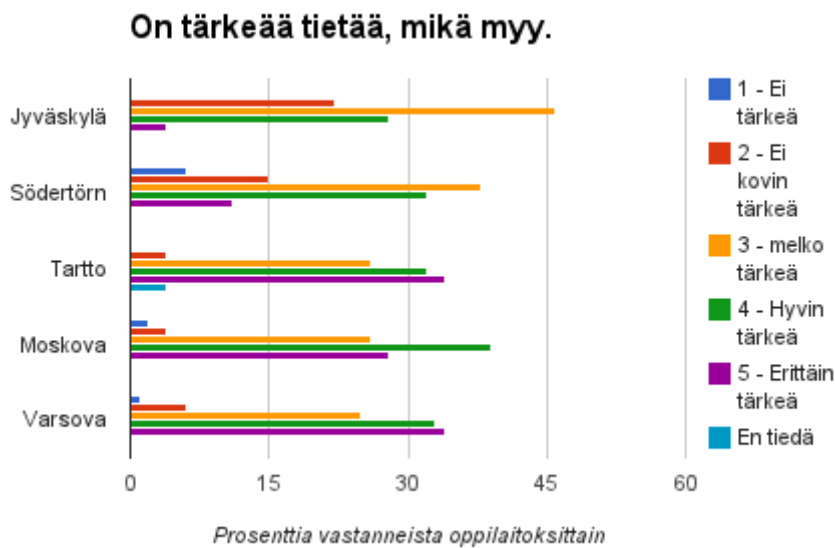
myös yhteiskunnallisen ymmärryksen ja oikeudenmukaisuuden sijoittuminen kärkiviisikkoon journalistisen työn tärkeimpiä ominaisuuksia listattaessa.

Journalistien ominaisluonteenpiirteeksikin usein kutsuttua uteliaisuutta pidetään hyvin tärkeänä myös *Future journalist* -kyselyn tulosten perusteella, sillä selvästi suurin osa vastaajista piti uteliaisuutta erittäin tärkeänä ominaisuutena journalistille maasta riippumatta (kuvio 23, liite 22).

Kuvio 23 – Uteliaisuuden merkitys

Nuoret journalistit -tutkimuksessa ja pohjoismaisessa tutkimuksessa häntäpäähän sijoitettu ominaisuus oli kyky tietää, mikä myy. *Future journalist* -kyselyssä tietämys siitä, mikä myy, ei saa täystyrmäystä, vaikka suomalaisten ja ruotsalaisten vastaajien mielestä tietoisuus siitä on merkityksettömämpää kuin Virossa, Venäjällä ja Puolassa (kuvio 24, liite 23). Suuri osa suomalaisista ja ruotsalaisista vastaajista kuitenkin pitää journalistin työhön liittyvää bisnesälyä kuitenkin melko tärkeänä tai tärkeänä.

Kuvio 24 – On tärkeää tietää, mikä myy

Future journalist -vastaajien aiempaan tutkimukseen nähden myönteisempi suhtautuminen siihen, että journalistin pitäisi tietää, mikä myy, selittyy varmasti osaltaan journalistin työhön liittyviin profession piirteisiin. Aiemmin on todennäköisesti pidetty selvänä sitä, että journalismin tehtävä on palvella yhteistä etua. Huonoina taloudellisina aikoina sen sijaan myös journalistien tekemään työtä mitataan myös taloudellisen hyödyn mielessä. Myyvien aiheiden tai otsikoiden tekijälle on varmasti kysyntää, kun kilpailu työpaikoista on kovaa. Tämän päivän nuoret opiskelijat tuntuvat olevan siitä aiempaa tietoisempia.

Tutkimustulokset noudattelevatkin tältä osin hyvin myös EJTA:n raportin antia: tutkimusta varten haastatellut päätoimittajat pitävät taloustilanteen hyvää tuntemusta tärkeänä ominaisuutena (EJTA 2010, 43). Raportin mukaan talouden tuntemusta arvostetaan eniten Venäjällä, mutta toisaalta myös Suomessa selvästi enemmän kuin Virossa ja Ruotsissa.

4.5 Journalistien yhteiskunnallinen rooli

Journalismi ja demokratia linkittyvät toisiinsa läheisesti, sillä nykyisen journalismin juuret ovat ensimmäisissä demokraattisissa yhteiskunnissa 1600-luvulla, jolloin

esimerkiksi poliittinen journalismi syntyi Englannissa monarkian ja parlamentarismien välisessä väännössä. Journalistien yhteiskunnalliseen rooliin kuuluu keskeisesti myös journalistin etiikka, joka on määritelty tarkastelemaan sitä, kuinka journalistien ja uutisorganisaatioiden pitää toimia, ja mikä on heidän roolinsa yhteiskunnassa. Keskeisiä käsitteitä journalistin etiikassa ovat julkaisu- ja sananvapaus sekä oikeus lähteisiin ja lähteiden anonymiteettiin. (Wahl-Jorgensen & Hanitzsch 2009, 237–238, 295)

Demokraattisissa yhteiskunnissa journalistien ja median oletetaan osallistuvan demokraattisiin ja poliittisiin prosesseihin, mutta oletukset ja käsitykset siitä, kuinka median ja journalistien kuului tätä tehtävää hoitaa vaihtelevat jonkin verran maakohtaisesti. Journalisteille ympäri maailman on kuitenkin ollut ja on yhä tärkeää, että heidän työnsä palvelee yhteiskunnallista etua. Yhtenä journalismin keskeisimmistä funktioista onkin usein pidetty päätöksentekovallan valvomista. Journalistit ikään kuin valvovat kansalaisten puolesta julkisen vallan käyttäjiä ja pitävät näin yllä päätöksentekojärjestelmän uskottavuutta sen läpinäkyvyyttä edistämällä. Lehdistöstä onkin historiallisessa katsannossa puhuttu 1800-luvulta lähtien neljäntenä valtiomahtina Montesquieun vallan kolmijako-opissaan määrittelemien valtiomahtien lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovallan valvojana. Joukkoviestimiä on luonnehdittu myös uudeksi valtiomahdiksi, yhteiskunnalliseksi vaikuttajaksi, katalysaattoriksi ja markkinavoimaksi sekä vallan vahtikoiraksi. 1980-luvulta alkaen on keskusteltu myös suoranaisestä toimittajavallasta, jossa journalistit nousevat yhteiskunnallista keskustelua säätelevänä tekijänä ja vaikuttajana jopa poliitikkojen edelle. (Salminen 1998, 20)

Journalistien onkin vallan vahtikoiran roolissa keskeistä kaivaa esiin totuus ja toimia itsenäisesti sosiaalisen vastuun nimissä, joka heillä on yhteiskuntaa ja lukijoitaan kohtaan (Wahl-Jorgensen & Hanitzsch 2009, 298).

Journalismin ja journalistien rooli vallanpitäjien valvomisessa ja yhteiskuntaa ja kansalaisia koskevien päätösten ja asioiden julkistaminen tuli esille jo 1800-luvun Suomessa. Kauko Pietilä siteeraa teoksessaan *Journalismi ammattina* (2012) Suomen ensimmäisiin sanomalehtimiehiin lukeutuneen J.V. Snellmanin vuonna 1844 julkaistua artikkelia *Julkinen sana*, jossa hän kuvaili tilannetta näin:

”Kaikki julkiset asiat ratkaistaan kamareissa eikä julkisuus tietäisi omista asioistaan yhtään mitään elleivät kirjapainajat suvaitsi painaa niitä mustalla valkoiselle.”

Snellmannin mukaan lehdistön voikin nähdä keskeisenä tekijänä sellaisen kansakunnan luomisessa, jossa yksilöt yhdistävät toimintansa toisten ihmisten kanssa, ja joka rakentuu tunnustettujen periaatteiden pohjalle. Tunnustettuina periaatteina voidaan pitää esimerkiksi lakeja ja hallintoa sekä yleistä ajattelutapa, jota yhteiskunnassa yhteisesti noudatetaan. Yleisen ajattelutavan määrittely olikin Snellmanin mukaan juuri lehdistön ja erityisesti sanomalehden tehtävä julkisen keskustelun foorumina ja yleisen mielipiteen äänenkantajana. (Pietilä 2012, 174–176)

Snellmanin ajatuksen kaltaisen esityksen lehdistön yhteiskunnallisesta roolista esitti myös reilut sata vuotta myöhemmin Philip Elliott. Elliottin (1978, 189) mukaan lehdistön velvollisuus on, että lehdistö vastaisi kollektiivisesti siitä, että yhteiskunta saa totuudenmukaisen ja puolueettoman selonteon yhteisistä asioistaan. Elliottin sosiaalisen vastuun teoria asettaa Pietilän (2012, 179) mukaan journalistiprofession velvollisuudeksi totuuden samassa mielessä kuin lääketieteellinen professio ja lääkäreiden ammattikunta on ottanut vastuulleen vastata ihmisten terveydestä ja oikeusprofessio ja oikeustieteilijöiden ammattikunta ihmisten oikeuksista. Journalistisen profession idealistinen vertailu vanhoihin ja perinteisiin professioammatteihin ei siis välttämättä olekaan journalistien yhteiskunnallista roolia tarkasteltaessa kovin kaukaa haettava.

Snellmanin ja Elliottin jo suhteellisen kauan sitten määritelmät arvot istuvatkin yhä syvässä suomalaisten journalistien näkemyksissä ammattikuntansa yhteiskunnallisista rooleista kysyttäessä. Esimerkiksi Kuneliuksen (194, 2004) mukaan journalisteja tutkittaessa on selvinnyt, että vallan vahtikoirana toimiminen on nykyistenkin toimittajien mielestä työn tärkeimpiä puolia; mitä nuoremmilta toimittajasukupolvilta asiaa kysytään, sitä enemmän kriittisyyttä ja etäisyyttä he haluavat pitää niihin, joista uutisia kirjoitetaan. Myös pohjoismaisia opiskelijoita tutkittaessa paljastui, että journalistiikan opiskelijoille neljäntenä valtiomahtina toimiminen on edelleen tärkeä syy hakeutua journalistisiin tehtäviin (Hovden et al. 2009, 154).

Sen sijaan kohtuullisen harva opiskelijoista listasi *Future journalist* -kyselyssä vallan vahtikoirana toimimisen erittäin tärkeäksi tehtäväksi journalistin ammatissa (kuvio 24, liite 23). Erityisesti moskovalaiset vastaajat tuntevat pitävän vallan vahtikoiran roolia merkityksettömänä muihin vertailuyliopistoihin nähden, mikä tuntuu kummalliselta Venäjän ihmisoikeustilannetta tarkasteltaessa ja esimerkiksi Pussy Riotin tapaus huomioon ottaen. Erittäin tärkeäksi vallan vahtikoiran tehtävät nostavat vastauksissaan puolestaan tarttolaiset opiskelijat. Toisaalta venäläisten vastauksiin vaikuttaa varmasti osaltaan myös se, ettei poliittisen johdon arvostelu mediajulkisuudessa ole turvallista; Vladimir Putinin hallinnon arvostelijana tunnetun toimittajan Anna Politkovskajan ja lukuisten jo aiemmin työnsä vuoksi murhattujen journalistien kohtalo on varmasti edelleen monen muistissa (Airola 2013). Erittäin tärkeäksi vallan vahtikoiran tehtävät nostavat vastauksissaan puolestaan tarttolaiset opiskelijat. Viron tilannetta selittänee journalistien tasapainottelu kahden suuren mediayhtiön välissä.

Keskeinen kysymys onkin, kuinka journalismin etiikan periaatteet istuvat erilaisiin poliittisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin ympäristöihin. Toisen, käytännöllisen ongelman muodostavat uudet viestintävälineet, jotka voivat jopa muuttaa journalismin arvopohjaa. Myös käsitystä objektiivisesta journalismista on kritisoitu liian idealistisena myytinä. (Wahl-Jorgensen & Hanitzsch 2009, 301–302)

Kuvio 24 – Vallan vahtikoirana toimimisen merkitys

Future journalist -kyselyn mukaan politiikasta vähintään jonkin verran kiinnostuneita oli suuri enemmistö vastaajista (81 prosenttia), kun taas vain 7 prosenttia ilmoitti, ettei se kiinnosta alkuunkaan (taulukko 13). Kenties esimerkiksi moskovaalaisten haluttomuus toimia vallan vahtikoirana työssään johtuu siitä, ettei politiikka kiinnosta aihepiirinä yhtä paljon kuin vertailuyliopistoissa.

Oletko kiinnostunut politiikasta?	
En lainkaan	7
Melko vähän	12
Jonkin verran	31
Melko kiinnostunut	31
Erittäin kiinnostunut	19
Yhtensä	100

Taulukko 13 – Oletko kiinnostunut politiikasta?

Moskovalaisista vastaajista viidennes ilmoittaa, ettei politiikka kiinnosta lainkaan tai melko vähän (kuvio 25, liite 24). Luku ei ole suuri, eikä siitä voi vetää suuria johtopäätöksiä, mutta vertailun vuoksi esimerkiksi Tartossa vastaava prosentti on 10, vaikka vastaajia on selvästi vähemmän kuin Moskovasta. Selvästi kiinnostuneimpia politiikasta ovat yliopistojen välisessä vertailussa sen sijaan Jyväskylän yliopiston opiskelijat, joista jopa 76 prosenttia kertoo olevansa melko tai erittäin kiinnostuneita politiikasta. Tämä johtuu hyvin todennäköisesti yliopiston laajasta yhteiskuntatieteellisestä tutkimuksesta. Jyväskylän tilannetta selittänee varmasti osaltaan myös se, että koko ylioppilaskunta on selvästi muiden suomalaisten yliopistojen ylioppilaskuntiin verrattuna poliittinen esimerkiksi edustajistoltaan. Humanistien ja yhteiskuntatieteilijöiden osuus kampuksella on suuri, ja moni lähtee mukaan poliittiseen toimintaan juuri yliopistossa tuttavien kautta.

Kuvio 25 – Kiinnostus politiikkaan

Pohjoismaisen opiskelijatutkimuksen (Hovden et al. 2009, 160) sekä *Future Journalist* -tutkimuksen tulosten perusteella suurin osa suomalaisista ja ruotsalaisista opiskelijoista on sitä mieltä, että journalistin tulee työssään puolustaa yksilöitä epäoikeudenmukaisuutta vastaan ja että journalistin tulisi lukea itsensä yhteiskunnan valtarakenteiden tarkastelijaksi. Tutkimuksen tekijät uskovat Pohjoismaiden sisäisten erojen johtuvan koulutuksen painopisteiden eroista; esimerkiksi Tanskassa yhteiskunnallisia näkökulmia painotetaan vähemmän ja tämä heijastui myös tutkimustuloksiin. Suomessa ja Ruotsissa yhteiskunnallisen toimijan roolia painotetaan jo koulutuksessa enemmän, mutta silti keskustelua journalistien yhteiskunnallisesta roolista ovat sävyttäneet erilaiset epäilykset myös Suomessa, vaikka suomalaiset toimittajaopiskelijat ovatkin ruotsalaisia kiinnostuneempia politiikasta ja vallan vahtikoiran roolista (kuviot 24 ja 25). Keskustelua on esimerkiksi käyty siitä, ovatko journalistit todella vallan vahtikoiria, jotka valvovat vallanpitäjiä. Journalisteja on syytetty esimerkiksi vallanpitäjien palveluksessa oleviksi sylikoiriksi, yltiökyynisiksi rakkikoiriksi sekä sirkuskoiriksi, jotka kiinnittävät ihmisten huomion epäolennaisiin asioihin ja antavat näin ollen vallanpitäjien jatkaa toimiaan ilman kritiikkiä. (Kunelius 2004, 199)

Myös Jyrkiäisen tutkimuksessa kartoitetaan journalistien näkemystä omasta roolistaan yhteiskunnassa ja yhteiskunnasta yleisesti. Tutkimuksessa verrataan journalistikyselyn tuloksia Elinkeinoelämän valtuuskunnan (EVA) tekemiin suomalaisten asenteita kartoittaviin tuloksiin, jotka on koottu vuosina 2002, 2004–2005 ja 2006. Vuonna 2007 kaksi kolmasosaa journalisteista oli eri mieltä väitteestä ”toimittajat ohjaavat liikaa mielipiteitä Suomessa”, kun taas vuonna 2006 yhtä iso joukko kyselyyn vastanneista suomalaisista kansalaisista uskoi asian olevan juuri päinvastoin. Suuntaus onkin varsin tuore, koska vielä EVAn 1990-luvun alun asennetutkimuksissa suomalaiset eivät vielä pitäneet lehdistön tai *Yleisradion* valtaa erityisen suurena. (Jyrkiäinen 2008, 66–67)

Suuntaus johtunee mediakentän muutoksesta, uutisvirran kasvusta ja Internetin noususta, koska kansalaisen pääsy tietolähteille ja mielipiteiden jakaminen on tänään huomattavasti vaivattomampaa kuin 1990-luvulla. Toimittajat eivät voi enää toimia portinvartijoina tai vahtikoirina, kun poliitikot pääsevät itse suoraan ääneen esimerkiksi blogien ja kotisivujensa välityksellä, ja kansa pääsee suoraan tiedon äärelle ilman suodatusta. Jo ennen blogien kulta-aikaa närää toimittajien keskuudessa aiheutti kansalaisjournalismi, jossa kansalaiset pääsivät vaikuttamaan sisältöihin aiempaa enemmän. Toimittajat epäilivät kokeilujen vaikuttavan ammattikunnan itsenäisyyteen sekä kykyyn selostaa asioita itsenäisesti ja puolueettomasti (Kunelius 2004, 199). Toisaalta esimerkiksi *Yleisradion* uutistuotannon vastaava päätoimittaja Atte Jääskeläinen näkee passiivisen yleisön vääränä myyttinä (Matikainen 2011, 40): esimerkiksi sanomalehdet ovat tukeutuneet lukijoidensa yhteisöön ja myös radio- ja televisio-ohjelmissa yleisöllä on ollut merkittävä rooli jo pitkään.

Median kannalta asetelma onkin kiinnostava, koska media toimii yhä pääsääntöisesti perinteisen arvoketjun mukaisesti, jolloin tuottajina ovat organisaatiot ja niiden sisällä toimivat yksilöt, toimittajat. Uudenlainen käyttäjätuotantoon orientoitunut yleisö saattaa kuitenkin olla törmäyskurssilla perinteisen mediamallin kanssa, kun mediayleisöt eivät enää ole automaattisesti passiivisia seuraajia. Esimerkiksi jo sosiaalisen median ja sisällön määrittely on haasteellista; lasketaanko keskustelupalstoilla kommentointi sisällön tuottamiseksi? Entä voiko Facebookissa tehtyä tilapäivitystä tai yhtä twiittiä lopulta verrata perinteisen mediasisällön tuottamisprosessiin tai pitää uhkana toimittajien työtä ajatellen? Lisäksi on käynyt ilmi, että päivittäin sisältöä tuottavia ihmisiä on lopulta hyvin vähän, kun esimerkiksi päivittäin Twitterin ja Facebookin

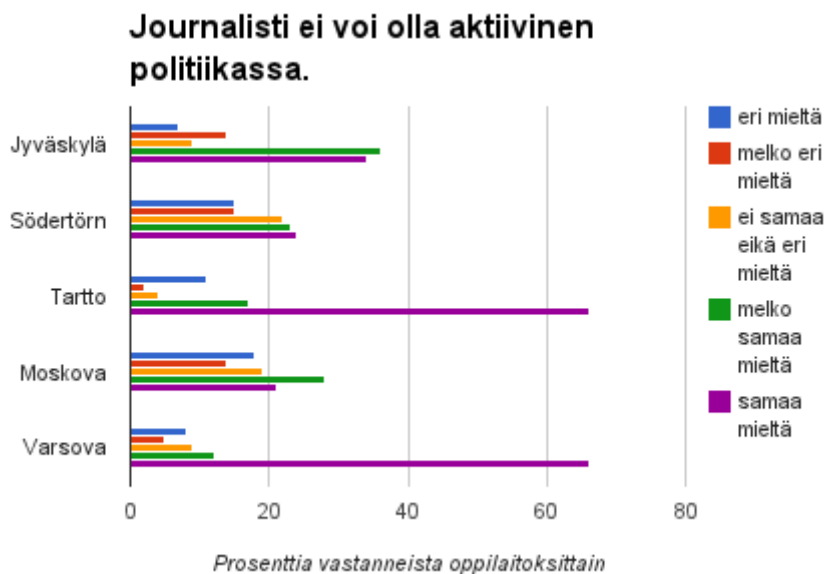
kaltaisiin yhteisöpalveluihin tuottaa sisältöä vain 10 prosenttia Janne Matikaisen vuonna 2009 teettämään tutkimukseen vastanneista. (Matikainen 2011, 22–23, 27)

Kansalaisjournalismin näkymättömyys toimituksissa ja toimittajien puheessa sen sijaan kertonee jonkinlaisesta siirtymästä kansalaisuuden, yhteiskunnan ja journalismin suhteissa. Internetin ja sosiaalisen median lukuisat uudet keskustelukanavat ja -yhteisöt ovat tuottaneet moninaisia ja keskenään linkittyviä osajulkisuuksia haastamaan vanhoja julkisen areenoita. Sirpaloituneen julkisuuden keskellä professionalismin rajan vaaliminen voikin siten näyttää entistä tärkeämmältä, jonka vuoksi journalistit hyljeksivät kansalaisjournalismin käsitettä. (Nikunen 2011, 82)

Sen sijaan yksimielisempiä oltiin väittämässä ”tiedotusvälineet kohtelevat poliitikkoja usein epäasiallisesti ja vihamielisyydellään vähentävät politiikan arvostusta” (Jyrkiäinen 2008, 67). Ilmiö johtunee politiikan henkilöitymisen lisäksi varmasti ainakin osittain myös uutiskriteerien muuttumisesta varsinkin verkkouutisten ja klikkausjournalismin myötä. Poliitikkoja ei tarvitse enää kohdella pelonsekaisesti kunnioittaen, vaan he ovat lähinnä julkisuuden henkilöitä, joiden yksityiselämästä ja yksittäisistä lausumista on tullut yleinen kuriositeetti.

Toisaalta jännite journalistien ja poliitikkojen välillä on molemminpuolinen, sillä mediasta ja politiikasta on tullut monin paikoin jopa toistensa vastavoimia. Päätöstentekijöiden käsitys journalismista yhteiskunnallista etua ajavana toimintana onkin näin ollen yhtä lailla kyseenalaistava siinä missä journalistien käsitys päätöksentekijöiden toiminnasta (Matikainen 2011, 78).

Paluuta esimerkiksi Suomen Yleisradion 1970-luvun tapaan jakaa journalistien työpaikat poliittisten puolueiden jäsenkirjojen perusteella ei näyttäisi olevan. Opiskelijoille esitettiin *Future journalist* -kyselyssä väittämä ”journalisti ei voi olla aktiivinen politiikassa työskennellessään journalistisissa tehtävissä”. Suurin osa kysymykseen vastanneista opiskelijoista oli samaa tai ainakin melko samaa mieltä väittämän kanssa (kuvio 26, liite 25). Tulevaisuuden journalistienkin voidaan siis tietyllä tapaa sanoa näkevän median ja politiikan toistensa vastavoimina, eikä yhteiskunnallista toimintaa journalistisissa tehtävissä ja politiikassa saa sotkea keskenään.

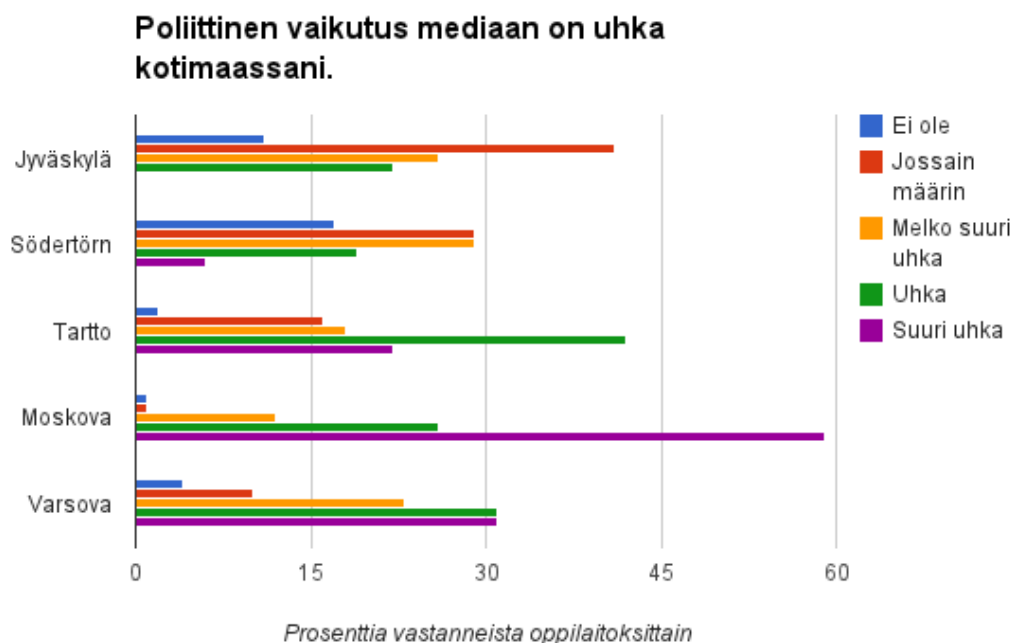
Kuvio 26 – Journalistin poliittinen aktiivisuus

Future journalist -kyselyyn osallistuneiden opiskelijoiden jyrkkä suhtautuminen siihen, ettei journalistien tulisi olla poliittisesti aktiivisia, poikkeaa jonkin verran aiemmasta tutkimuksesta. Väite siitä, että nuoremmat journalistisukupolvet pitävät mielellään etäisyyttä niihin, joista kirjoitetaan, vaikuttaisi siis tutkimustulosten valossa pätevän edelleen. Kuitenkin Pohjoismaat kattavassa tutkimuksessa suomalaisista ja ruotsalaisista vastaajista vain 14 ja 12 prosenttia piti journalistien neutraalia suhtautumista politiikkaan erittäin tärkeänä (Hovden et al. 2009, 159). Toisaalta *Future journalist* -kyselyn otanta on pienempi, minkä lisäksi *The Nordic Journalists of Tomorrow* -tutkimuksen tuloksissa esitetään tilastoja vain siltä osin, kun mainittuja ominaisuuksia on pidetty erittäin tärkeinä; harmaan sävyt jäävät siis puuttumaan tuloksista. Kaikkein jyrkimmin politiikan ja journalististen työtehtävien sekoittamiseen suhtaudutaan Virossa ja Puolassa, kun sekä Tarton että Varsovan yliopistoissa kysymykseen vastanneista opiskelijoista 66 prosenttia oli täysin samaa mieltä väittämän kanssa.

Venäläiset puolestaan olivat selvästi sallivimpia, sillä täysin samaa mieltä väittämän kanssa oli vain 21 ja täysin eri mieltä 18 prosenttia kysymykseen vastanneista. n Venäjän poliittiseen kulttuuriin juurtunut journalistien ja vallanpitäjien läheinen suhde. Lähentyminen on jatkunut tsaarin ajoista lähtien ja erityisen läheisiä journalismi ja vallankäyttö olivat neuvostoajalla. Myöskään nykyjournalismissa ei näy selkeää

pesäeroa, vaan traditio valtaapitävien palvelijana, jatkuu tänä päivänäkin (Airola 2013, 24).

Toisaalta myös poliittisten toimijoiden vaikutus riippumattomaan journalismiin ja mediaan nähdään selvästi useammin uhkana Venäjällä, Virossa ja Puolassa Suomeen ja Ruotsiin verrattuna (kuvio 27, liite 26). Venäläisten suhtautumisessa toimittajien poliittiseen aktiivisuuteen sekä politiikan vaikutuksen uhkaan onkin mielenkiintoinen ristiriita. Miksi journalistien ilmoitetaan voivan olla mukana politiikassa, vaikka politiikka nähdään uhkana medialle ja riippumattomalle journalismille? Virolaisten vastausten jakautumista kuvioissa 26 ja 27 selittänee puolestaan vapaan ja riippumattoman mediajärjestelmän nuoruus sensuurin aikakauden jälkeen, jonka vuoksi politiikan ja journalismin välisestä pesäerosta tahdotaan tehdä selvä.

Kuvio 27 – Poliittisten vaikutusten uhka medialle

Lainkaan yllättävää ei sen sijaan ole se, etteivät varsinkaan suomalaiset ja ruotsalaiset *Future journalist* -kyselyyn vastanneet niele väitettä siitä, että journalistien pitäisi työssään hyväksyä mediataloihin kohdistuvan poliittisen paineen asettamat rajat (taulukko 14). Kaikista vastaajista voimakkaimmin poliittisten paineiden hyväksymistä vastustavat Jyväskylän yliopiston opiskelijat ja täysin tai melko eri mieltä väittämän kanssa on yli puolet kaikista vastaajista.

Journalistin on hyväksyttävä mediataloihin kohdistuvat poliittiset paineet ja sen asettamat rajoitukset työlle.						
Oppilaitos	1	2	3	4	5	
Jyväskylä	49	13	7	2	1	100
Södertörn	41	34	18	7	2	100
Tartto	22	19	24	13	22	100
Moskova	11	17	34	33	4	100
Varsova	34	27	27	9	3	100
Kaikki	31	26	25	14	4	100

Taulukko 14 – Mediataloihin kohdistuva poliittinen paine

Myös journalistien heikkoa ammattietiikkaa pidetään pienimpänä uhkana Jyväskylässä. Virossa puolestaan heikkoa ammattietiikkaa pitää melko suurena tai suurena uhkana yli 80 prosenttia vastaajista, ja myös Moskovassa ja Varsovassa se nähdään selvästi suurempana uhkana kuin Pohjoismaissa. (taulukko 15)

Heikko ammattietiikka on uhka.						
Oppilaitos	1	2	3	4	5	
Jyväskylä	23	48	20	7	2	100
Södertörn	12	29	30	23	6	100
Tartto	0	2	16	56	26	100
Moskova	2	10	28	34	26	100
Varsova	4	13	26	30	27	100
Kaikki	7	19	27	29	18	100

Taulukko 15 – Heikko ammattietiikka on uhka

Moskovassa myös selvästi muita vertailuyliopistoja useampi opiskelija, 12 prosenttia, on täysin samaa mieltä kyselyssä esitetyn väitteen ”Riippumaton journalismi on mahdotonta, kaikki journalistit ovat ostettavissa.” kanssa (taulukko 16). Venäjän, Viron ja Puolan poikkeavuus Pohjoismaista selittyy varmasti sillä, ettei ammattietiikkaa ja journalistin ohjeita todellisuudessa noudateta yhtä tunnollisesti kuin Suomessa ja Ruotsissa, missä eettiset kysymykset otetaan vakavasti ja ne huomioidaan. Tämä on hyvä osoitus siitä, että professionaalinen kulttuurikin vaihtelee ja tasapainoilee ammattietiikan ja voiton tavoittelun välillä. Oletus on, että myös Venäjällä ja Virossa journalistin ohjeista tiedetään, mutta niistä ei välttämättä välitetä niin todennäköisesti kuin Pohjoismaissa.

Riippumaton journalismi on mahdotonta. Journalistit ovat ostettavissa.						
Oppilaitos	1	2	3	4	5	
Jyväskylä	35	30	20	6	1	100
Södertörn	30	30	25	10	5	100
Tartto	45	23	11	15	6	100
Moskova	24	21	21	22	12	100
Varsova	32	25	21	18	4	100
Kaikki	31	26	21	16	6	100

Taulukko 16 – Journalistit ovat ostettavissa

Viron poikkeavuuden Suomesta ja Ruotsista edellisissä kohdassa voi arvella johtuvan puutteellisemmän ammattietiikan lisäksi siitä, että vuoden 1989 jälkeen itsenäistyneissä ja/tai järjestelmää vaihtaneissa entisissä sosialistisissa maissa siirtymä kohti länsimaisempaa mediakulttuuria on vielä käynnissä, ja monissa maissa poliittisilla puolueilla on edelleen vaikutusvaltaa tiedotusvälineiden sisältöihin sekä esimerkiksi valtion omistamien tv-yhtiöiden johtoportaiden valintaprosesseihin. (ks. esim. Perusko & Popovic 2009; Lehti 2006; Zelce & Brikse 2008; Raycheva 2009)

Myös Transparency Internationalin korruptiovertailu (Transparency International 2013) paljastaa erot tarkasteltavien maiden poliittisten ja julkisten toimijoiden välillä, ja oletettavaa on, että erot vaikuttavat jossain määrin myös journalistien työskentelytapoihin. Suurempaa vapautta korruptiosta kielii se, mitä lähempänä maan pistemäärä on arvoa 100. Listalla on 177 maata, joista yli puolet jää alle 50 pisteeseen. Järjestön mukaan kyseessä on suuri, maailmanlaajuinen korruptio-ongelma. *Future journalist* -tutkimukseen osallistuneiden yliopistojen kotimaista Suomi ja Ruotsi ovat sijalla kolme 89 pisteellä. Viro on 68 pisteellä sijalla 28 ja Puola sijalla 38 60 pisteellä. Molempien pisteet ovat olleet usean vuoden ajan nousussa. Viron nousua listalla selittänee se, että maan journalistinen kulttuuri on vielä varsin nuori ja pyrkii siten innokkaasti objektiivisempaan suuntaan.

Sen sijaan Venäjä on vuosina 2012–2013 pysytellyt korruptiovertailussa sijalla 127 ja 28 pisteessä, mikä varmasti selittää ainakin osittain venäläisten vastausten poikkeavuutta muista vertailuyliopistoista journalistien riippumattomuuteen ja ammattietiikan heikkenemiseen liittyen. Venäjällä läpinäkyvyys ei yksinkertaisesti ole hallintorakenteissa yhtä hyvä kuin vertailumaissa, mikä varmasti tekee myös

opiskelijoista epäluuloisempia journalistejakin kohtaan; miksei journalisti ottaisi lahjuksia vastaan, jos muutkin ottavat? Venäjällä trendi onkin ollut viimeisen vuosikymmenen aikana mainosrahan pieneneminen, kun taas samaan aikaan valtion rahoitus on kasvanut. Tämän vuoksi media on riippuvainen valtion rahoituksesta kahdella tavalla: valtion omistusten ja lakien kautta, minkä vuoksi valtion on katsottu ostavan median lojaaliuden puolelleen. Myös journalistien työ on vaarallista: vallan vahtikoiran roolin ottamalla journalistit ovat joutuneet jopa hengenvaaraan. (Nordenstreng & Pasti 2012, 1; Airola 2013, 24)

Journalistien työkentän ja ammattikunnan murros on ollut käynnissä jo pitkään, ja sitä on analysoitu multimedian ja verkkojulkaisujen osalta jo 1980-luvulta alkaen. Esimerkiksi Esko Salminen (1998, 14) toteaa 1990-luvun lopun tutkimusten pohjalta, etteivät journalistit tyydy enää peiliteorian mukaisiksi passiivisiksi äänitorviksi, vaan he ovat siirtyneet yhä aktiivisempaa ammattiroolia kohti.

Vaikka tulevat journalistit eivät heittäydy mielellään niinkään vallan vahtikoiriksi, eivät he toisaalta usko olevansa täysin tarpeettomia. *Future journalist* -tutkimuksessa opiskelijoille esitettiin väittämä ”Tulevaisuudessa jokainen kansalainen voi olla journalisti ja löytää itse tarvitsemansa tiedon”. Opiskelijoista liki puolet epäilee, ettei kansalaisista ole ammattijournalistien korvaajiksi (taulukko 17). Kolmannes sen sijaan uskoo väittämään.

Tulevaisuudessa kansalaiset voivat toimia journalisteinä ja löytää itse tiedon.						
Oppilaitos	1	2	3	4	5	
Jyväskylä	35	36	13	14	2	100
Södertörn	20	29	26	20	5	100
Tartto	40	29	18	11	2	100
Moskova	20	18	17	29	16	100
Varsova	20	21	19	29	11	100
Kaikki	23	24	20	23	9	100

Taulukko 17 – Kansalaiset voivat olla journalistreja

Myöskään paljon puhuttua sosiaalista mediaa ei nähdä tulevaisuudessa merkityksellisempänä kuin mitä se on nyt. Blogien ja sosiaalisen median uskoo tyydyttävän yleisön uutistarpeen Suomessa, Ruotsissa ja Virossa vain muutama

prosentti opiskelijoista. Väitteen kanssa eri mieltä ollaan sen sijaan hanakasti. Moskovassa ja Varsovassa sen sijaan noin 60 prosenttia vastaajista uskoo vahvasti somen nousuun, mutta toisaalta myös neljännes varsovalaisista ja viidennes moskovalaisista on täysin eri mieltä väittämän kanssa. (taulukko 18)

Blogit ja sosiaalinen media kuten Facebook tulevat tyydyttämään lukijoiden tiedon- ja uutistentarpeen.						
	1	2	3	4	5	
Oppilaitos						
Jyväskylä	22	44	9	23	2	100
Södertörn	29	32	20	13	6	100
Tartto	47	22	16	11	4	100
Moskova	6	14	18	33	29	100
Varsova	15	10	15	37	23	100
Kaikki	20	21	17	26	16	100

Taulukko 18 – Sosiaalinen media tyydyttää uutistarpeet

Jälleen nousee esiin kysymys journalismista avoimena professiona. Jos journalistin työ ei katso määrättyä koulutustaustaa, miksei kuka tahansa voisi olla journalisti? Tulevat journalistit uskovat vastauksistaan päätellen siihen, että yhtenäisen ammattietiikan mukanaan tuomien sääntöjen tapaisia professionaalaisia piirteitä tarvitaan journalistisessa työssä jatkossakin. Esimerkiksi bloggaajilla ei ole ainakaan vielä samanlaista, selkeästi määriteltyä säännöstöä tai ammattietiikkaa kuin journalisteilla, vaikka esimerkiksi arvoltaan merkittävien blogin kautta saatujen lahjojen tulee jatkossa näkyä verotuksessa. Selkeän säännöstön puuttuessa bloggaajat ovat helpommin ostettavissa, eikä moni varmasti siksikään miellä blogeja journalistiseksi sisällöksi ainakaan Pohjoismaissa. Viron blogikulttuuria ovat puolestaan viime vuosina tutkineet esimerkiksi Harro-Loit, Lang ja Himma-Kadakas (Harro-Loit et al. 2012).

Myös profession kulttuurien erot näyttäytyvät myös tässäkin kohtaa eri maiden yliopistoja verrattaessa. Vahvan ammattietiikan maat Suomi ja Ruotsi uskovat, että ammattijournalisteilla on kysyntää jatkossakin, kun taas journalistien ammattietiikan heikentymisestä huolissaan olleet venäläiset uskovat selvästi useammin sekä kansalaisjournalismin että sosiaalisen median nousuun.

5. Kuinka lähellä Suomi, Ruotsi ja Viro ovat toisiaan?

Södertörnin yliopistosta vastaajia oli selvästi enemmän muihin vertailuyliopistoihin verrattuna, 154. Pienemmät yksiköt Jyväskylä ja Tartto painivat sen sijaan aika lailla tasoissa: Jyväskylästä vastaajia oli kaikkiaan 46, Tartosta 47. Suurin osa kolmen tarkasteltavan yliopiston opiskelijoista näyttäisi olevan varsin motivoituneita opiskelemaan journalistiikkaa.

Tässä luvussa kartoitetaan, mitä vertailuoppilaitoksen opetussuunnitelmat ja kotisivut kertovat vertailtavista koulutusohjelmista. Sen jälkeen tarkastellaan naapurusten suurimpia yhtäläisyyksiä ja eroja opiskelijoiden vastausten kautta.

5.1 Mitä opetussuunnitelmat kertovat?

Varsinkin Pohjoismaiden journalistikoulutusta ja yliopistojen opetussuunnitelmia tarkasteltaessa on huomioitava, että koulutusta ja sen painopisteitä ja jopa opetussuunnitelmia on suunniteltu yhteisesti 1950-luvulta alkaen, minkä lisäksi pohjoismaiset journalistiikan koulutusohjelmat jakavat pitkälti hyvin paljon samoja piirteitä myös muiden Euroopan maiden kanssa (Hovden et al. 2009, 150). Toisaalta pohjoismaisen koulutuksen vertailun voi nähdä haastavana, koska erojen löytäminen hyvin samankaltaisista järjestelmistä voi olla haastavaa ja hyvin tulkinnanvaraista ja lisäksi esimerkiksi kandidaatin tutkintoon tähtäävien koulutusohjelmien kestot vaihtelevat maakohtaisesti. Yhteistä ohjelmille tuntuu kuitenkin olevan, että ne tähtäävät nimenomaan toimittajakoulutukseen.

Vuonna 2005 teetetyssä pohjoismaisille journalistiopiskelijoille suunnatussa kyselytutkimuksessa nousi esille suurten mediatalojen vetovoima suosituimpina työnantajina. Pohjoismaisia opiskelijoita luonnehdittiin tuolloin käytännöllisiksi idealisteiksi, joiden tavoitteena oli tehdä yhteiskunnallisten asioiden kritiikkiä käsittelevää laatujournalismia. Tähän puolestaan vaikuttivat perinteisesti suositut motiivit hakeutua toimitustyöhön, eli tahto tehdä mieluista, vaihtelevaa ja luovaa työtä

sen sijaan, että tähtäimessä olisi ollut julkkis- tai tähtitoimittajan titteli. (Hovden et al. 2009)

Jyväskylän yliopiston journalistiikan opetussuunnitelmassa vuosille 2012–2015 oppiaineen tavoite määritellään seuraavasti:

Journalistiikka-oppiaineen tehtävänä on kouluttaa journalistiselta identiteetiltään vahvoja toimittajia, joilla on halu ja valmiudet niin akateemiseen tutkimustyöhön kuin tutkimukselliseen tiedonhankintaan ja ilmiöiden arviointiin journalistisessa työssään. Akateeminen journalistikoulutus perustuu näkemykseen, että tutkimus ja journalismi sijoittuvat samalle jatkumolle ja tukevat toisiaan. Opintojen lähtökohtana on tieteelliselle ajattelulle ominainen analyyttinen kriittisyys, jolle on pysyvää kysyntää myös nykyhetken ja lähitulevaisuuden muuttuvassa ja epävarmassa media- ja viestintätilanteessa. Ammatillisessa suhteessa oppiaine korostaa sisällöllisesti vankkaa ja muotokieleltään rikasta asiajournalismia sen kaikilla julkaisualustoilla.

JYU

opetussuunnitelma, <https://www.jyu.fi/hum/laitokset/viesti/Opiskelijalle/Opetussuunnitelmat/jou/ops2012-2015>

Mielestäni oppiaineen itselleen määrittämä tavoite tukee mainiosti varhaisemman pohjoismaisen tutkimuksen määrittelemää pohjoismaisesta journalistiopiskelijasta. Mielenkiintoista Jyväskylän yliopiston opetussuunnitelmassa on sen sijaan se, että myös opetussuunnitelma korostaa nykyhetken ja lähitulevaisuuden muuttuvaa ja epävarmaa media- ja viestintätilannetta. Opiskelijoille ilmoitetaan siis jo hakuvaiheessa tai opintojen alkumetreillä, ettei unelma-ammatti ole välttämättä lyö opinnoista huolimatta leiville, vaikka analyyttiselle kriittisyydelle on toisaalta kysyntää. Tarton yliopiston journalistiikan oppiaineen sivustolta ei ainakaan englanniksi löydy ainuttakaan mainintaa työllistymisen mahdollisista ongelmista.

Södertörnin yliopiston journalistiikan oppiaineen sivustoa tarkasteltaessa sen sijaan painotetaan selkeästi enemmän käytännön osaamista Jyväskylään verrattuna. Myös suhtautuminen mediamurrokseen on varsin valoisa:

Södertörns högskola har nära branschkontakter och jobbar ständigt för att ligga i framkant, i linje med den snabba medieutvecklingen. Vi utbildar morgondagens journalister!

Södertörn, opetussuunnitelma http://webappo.web.sh.se/p3/ext/content.nsf/aget?openagent&key=om_amnet_1299234246121

Tarton yliopistossa puolestaan kandidaatin tutkintoa tehtäessä journalismi ja PR on yhdistetty, mutta erikoistumisalan voi valita. Toisin kuin Jyväskylässä, myös Tarton yliopistossa journalistiikka on osa yhteiskuntatieteellistä tiedekuntaa.

The programme aims at educating students in journalism and public relations to understand communication processes in society and the role and functions of the media. The programme provides students with the basic knowledge in social sciences and research in media and communication and elementary skills for working as a reporter or public relations officer. Students can specialize in journalism or PR or choose a combination of both specialization modules.

Tartto, opetussuunnitelma <http://www.yti.ut.ee/en/studies/bachelors-studies>

Perinteinen käsitys pohjoismaisesta, yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneesta journalistiikan opiskelijasta korostuu sekä Jyväskylän, Tarton että Södertörnin yliopistojen sivustoja ja opetussuunnitelmia tarkasteltaessa. ”Oletko liekeissä yhteiskunnallisista kysymyksistä?”, kysytään Södertörnin journalistiikan oppiaineen sivuilla. Jyväskylässä puolestaan journalistiikka suosittelee sivuaineiksi nykyisyyttä ja sen juuria tulkitsevia yhteiskuntatieteellis-humanistisia oppiaineita kuten yhteiskuntapolitiikkaa, valtio-oppia, taloustiedettä tai historiaa. Myös Tarton kohdalla korostuu oppiaineen sijainta yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa. Jyväskylän osalta ihmetystä herättääkin se, miksi journalistiikka on humanistinen aine, vaikka toisaalta opinnoissa korostetaan journalismin yhteiskunnallista roolia ja opetussuunnitelmassa painotetaan esimerkiksi yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa opetettavia yhteiskuntapolitiikkaa ja valtio-oppia suositeltavina sivuaineina.

Siitä, tukevatko opetussuunnitelmat käsitystä journalismista ammattina ei sen sijaan muodostu yhtä selkeää näkemystä.

Oppiaineen tieteellis-ammattillisena tavoitteena on perehdyttää opiskelijat median, journalismin ja viestinnän tutkimuksen tieteellisiin lähtökohtiin, teorioihin ja tutkimusmenetelmiin sekä niiden soveltamiseen tutkimustyössä ja journalistin ammatissa. Pysyvänä pyrkimyksenä on yhteistyö media-alan kentän kanssa.

JYU opetussuunnitelma

Jyväskylän yliopiston journalistiikan opetussuunnitelma korostaa mielestäni ainakin jossain määrin muita vertailuyliopistoja enemmän perinteisille ammattilaisille tyypillisiä arvoja; teoreettista osaamista, jota opitaan soveltamaan sekä tutkimustyössä että käytännössä, mutta toisaalta myös yhteistyötä media-alan toimijoiden kanssa.

Lopulta opetussuunnitelmat tukevat kuitenkin mielestäni käsitystä journalistin työstä semiprofessiona.

Näkisin, että Jyväskylän yliopistonkin tapauksessa kyseessä on tietyllä tapaa toimittajakoulu, josta valmistutaan ainakin periaatteen tasolla ammattiin siinä missä vaikkapa lääkäritkin, jotka tekevät myös sekä teoreettista että käytännönläheistä opintojensa ohessa. Käytännössä kuitenkin tilanne ei ole yhtä mustavalkoinen, sillä filosofian maisterin tutkinnolla voi päätyä hyvinkin erilaisiin tehtäviin. Esimerkiksi viestintäkonsulttina työskenteleminen kansainvälisessä konsulttifirmassa vaikkapa tupakkayhtiölle ei edellytä tiettyjen arvojen tai etiikan noudattamista siinä missä journalisti noudattaa ammattikuntansa etiikkaa ja journalistin ohjeita jokapäiväisessä työssään.

Södertörnissä journalisteja koulutetaan sen sijaan kolmessa erilaisessa kandidaatin tutkintoon tähtäävässä ohjelmassa sekä erillisissä maisteriohjelmissä. Yksi ohjelma tähtää todennäköisesti Suomessa ammattikorkeakoulututkintoa vastaavaan monimediajournalistin tutkintoon. Toinen kandidaatin tutkintoon tähtäävä ohjelma sekoittaa puolestaan journalistiikkaa ja yhteiskuntatieteitä, jolloin opiskelija voi valita erikoistuvansa esimerkiksi historiaan, etnologiaan, sosiologiaan tai valtio-oppiin journalistiikan opintojensa lisäksi. Kolmas opintohaara tähtää tiedeviestintään, jossa opiskelija erikoistuu esimerkiksi erityisesti lääketieteeseen tai ympäristötieteisiin tähtäävään journalismiin.

Tartossa erikoistuminen tapahtuu vasta maisteriohjelmavaiheessa, mikäli jo kandidaatin tutkinnossa olevaa eroa journalistiikan ja PR:n osalta ei oteta tässä yhteydessä huomioon. Suuntautuminen jakautuu journalistiikkaan, julkisuuden/viestinnän hallintaan (*communication management*) sekä Tallinnan yliopiston Baltic Film and Media Schoolissa opetettavaan monimediatuotantoon (*crossmedia production*). Muita vaihtoehtoja ovat myös tieto- ja informaatiojohtaminen, sosiologia sekä sosiaalityö ja sosiaalipolitiikka.

Södertörnin ja jossain määrin myös Tarton opetussuunnitelmien kertoman osalta voidaan siis puhua tietyllä tapaa suoraan ammattiin valmistumisesta ehkäpä vielä selvemmin kuin Jyväskylän osalta. Toisaalta jo Södertörnin kolmen erilaisen

kandidaatin tutkinnon kirjo korostaa journalistikoulutuksen pirstaleisuutta: toinen erikoistuu tiettyihin aiheisiin ja toinen toisiin, silti molemmat työskentelevät journalisteina ilman yhteneväistä koulutusta.

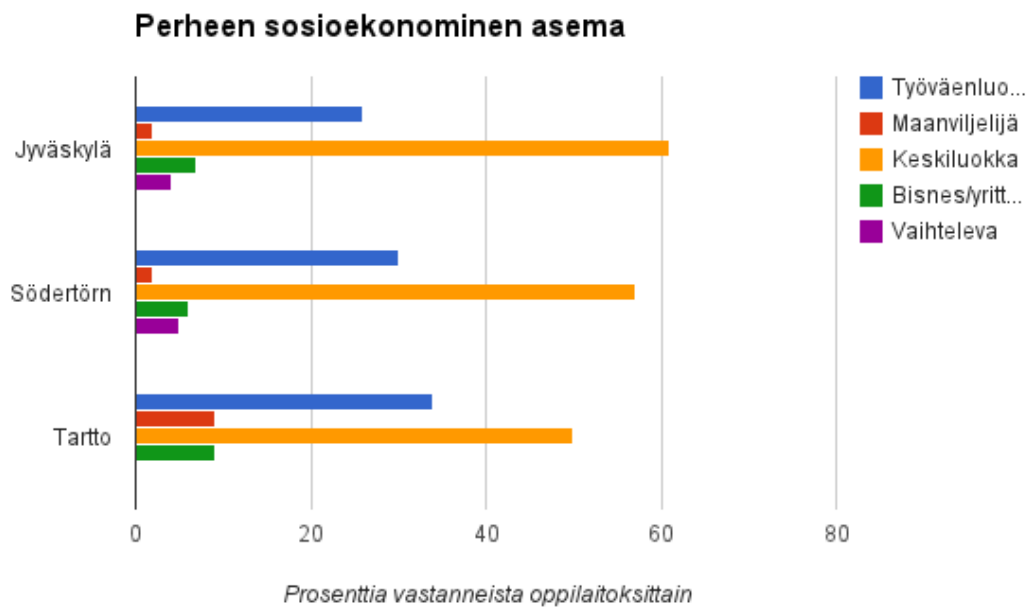
5.2 Naapurusten erot ja yhtäläisyydet

5.2.1 Merkittävimmät yhtäläisyydet

Varsinkin suomalaiset ja ruotsalaiset niputetaan tiedonvälitystä tarkasteltaessa usein yhteen. Pohjoismaisia mediajärjestelmiä tarkasteltaessa puhutaankin yleensä demokraattiskorporatiivisesta mallista, jota perustellaan sanomalehtien korkeilla levikeillä, toimittajien korkealla koulutustasolla sekä valtion vahvalla roolilla, joka kuitenkin toisaalta kunnioittaa lehdistön vapautta (Hovden et al. 2009, 149)

Tämä näkyy myös journalistikoulutusta sekä journalistista professiota tarkasteltaessa; koulutuksen painopisteet ja journalistien koulutustaso ovat molemmissa maissa aika lailla samalla viivalla, ja mitä nuorempia toimittajia tarkkaillaan, sitä koulutetumpia he ovat maasta riippumatta. Myös Virossa journalistien koulutustaso on noussut vuosien saatossa, mutta toimittajat eivät kuulu suomalaisten ja ruotsalaisten kollegoidensa tapaan valtakunnalliseen ammattiliittoonsa, vaan ovat uskollisempia työnantajalleen.

Myöskään *Future journalist* -kyselyyn vastanneiden suomalaisten, ruotsalaisten ja virolaisten opiskelijoiden perheiden sosioekonomisissa taustoissa ei ole kovin merkittäviä eroja. Ylivoimaisesti suurin osa tulevaisuuden journalisteista ponnistaa alalle keskiluokkaisista perhetaustoista (kuvio 28, liite 28). Toiseksi yleisin sosioekonominen luokka opiskelijoiden keskuudessa oli työväenluokka. Maanviljelijätaustaisia ja työväenluokkaisia oli eniten Tarton yliopiston opiskelijoissa, joka varmasti osaltaan selittää aiemmassa luvussa esiintynyttä kuvioita 19 ja 20, jossa virolaiset listasivat suomalaisia ja ruotsalaisia opiskelijakollegoitaan todennäköisemmin hyvän palkan ja korkean statuksen motivaatiokseen hakeutua journalistin ammattiin.

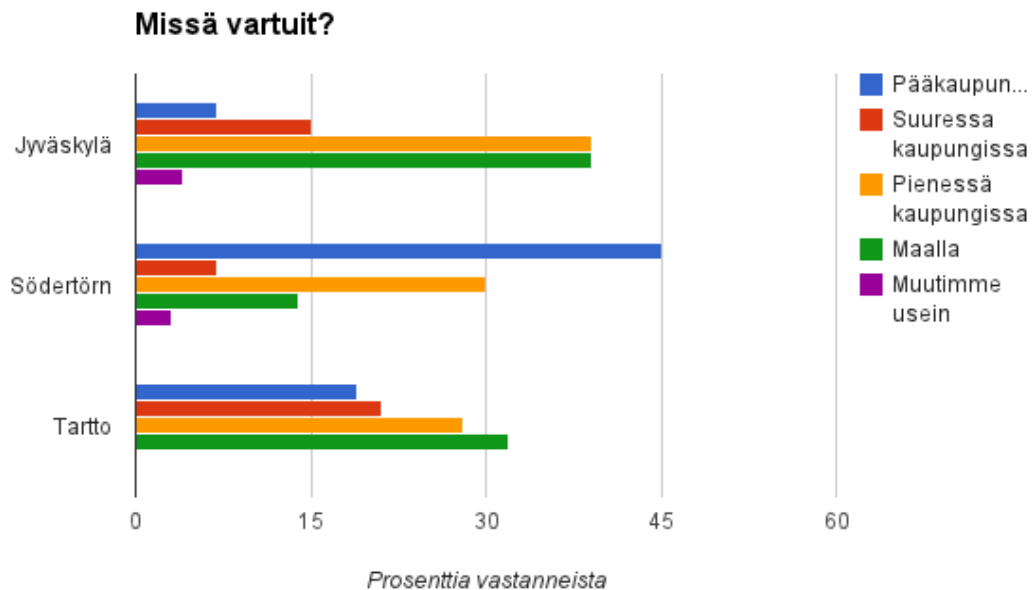
Kuvio 28 – Perheen sosioekonominen asema

Jokaisessa vertailuyliopistossa yli kolmannes vastaajista arvioi journalistin ammatin säilyvän sellaisena kuin se on nykyhetkelläkin (kuvio 2, liite 2). Jyväskylässä näin oletti 33 prosenttia vastaajista, kun Södertörnissä näin arvioi 37 ja Tartossa 38 prosenttia. Myös hyvin pessimistisesti ammatin tulevaisuuteen suhtauduttiin varsin tasaisesti, kun Jyväskylässä ja Tartossa ammatin kuolemaa ennusti kaksi ja Södertörnissä vain yksi prosenttia vastaajista. Kaiken kaikkiaan ammatin tulevaisuuteen suhtaudutaan jokaisessa vertailuyliopistossa mediamurroksen mukanaan tuomia kauhuskenaarioita positiivisemmin.

5.2.2 Merkittävimmät erot

Eroja tarttolaisten, jyväskyläläisten ja södertörniläisten tulevien journalistien välillä heijastelevat ainakin heidän kotipaikkansa (kuvio 29, liite 28). Södertörnin yliopistossa opiskelevista vastaajista selkeästi suurin osa on varttunut pääkaupungissa, kun taas Jyväskylän ja Tarton yliopistojen vastaajista suurin osa on viettänyt lapsuutensa pienessä kaupungissa tai maalla. Kaikkein vähiten pääkaupunkitaustaisia opiskelijoita on Jyväskylässä. Jyväskylän alhainen luku ja Södertörnin piikki ovat kuitenkin selitettävissä yliopistojen maantieteellistä sijaintia tarkasteltaessa. Södertörnin yliopisto sijaitsee aivan Tukholman kupeessa Huddingessa, kun taas Jyväskylästä on matkaa

Helsinkiin yli 270 kilometriä, ja välissä on lisäksi Tampere, missä journalistikoulutuksella on myös vahvat perinteet.

Kuvio 29 – Kotipaikka

Kuten todettiin jo aiemmin *Future journalist* -tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa, vaikuttaa opiskelijoiden suhtautuminen journalistin ammatin tulevaisuuteen varsin myönteiseltä alaa jo vuosia varjostaneista uhkakuvista ja mediamurroksen vaikutuksista huolimatta yliopistosta riippumatta. Vertailtaessa Jyväskylän, Södertörnin ja Tarton yliopistoja opiskelijoiden suhtautumisessa tulevan ammattinsa tulevaisuuteen alkoi eroja kuitenkin muodostua jonkin verran.

Jyväskyläläiset opiskelijat esimerkiksi uskoivat virolaisia ja ruotsalaisia kollegoitaan huomattavasti enemmän siihen, että journalistin ammattitehtävät tulevat sulautumaan osaksi muita ammatteja. Jyväskyläläisistä journalistiikan opiskelijoista journalistin ammatin tulevaisuutta arvioi näin 39 prosenttia vastaajista, kun Södertörnissä vastaava luku oli 26 ja Tartossa vain 15 prosenttia. Sen sijaan kaikissa vertailuyliopistoissa suurin osa arvioi ammatin säilyvän nykyisellään ja sen katoamista ammattien kentältä epäili vain muutama vastaaja.

Jyväskyläläisten opiskelijoiden verrattaessa pessimistisempää suhtautumista tarkasteltaessa tulee mieleen myös journalistiikan oppiaineen opetussuunnitelma

vuosille 2012–2015, jossa varoitellaan alan epävarmuudesta nykyhetkellä ja tulevaisuudessa. Sen sijaan Södertörnin oppiaineen kotisivuilla painotetaan selvästi enemmän teknistä ja nykyaikaista osaamista, jota yliopisto tarjoaa. Epävarmasta työllistymisestä ei puhuta opetussuunnitelmassa suoraan, vaan yliopisto ilmoittaa iloisesti kouluttavansa toimittajia, jotka pystyvät luovimaan mediamurroksen aikakaudella.

Selkeä ero Jyväskylässä ja Södertörnissä opiskelevien ja Tarton yliopiston opiskelijoiden välille muodostui tunnettavuuteen ja statukseen liittyen, kun opiskelijoilta tiedusteltiin opiskelualan valintaan vaikuttaneista motivaatiotekijöistä.

Tartossa journalistin työn mukanaan tuoman tunnettavuuden ja korkeamman yhteiskunnallisen statuksen merkitys oli opiskelijoille selvästi suurempi kuin Suomessa ja Ruotsissa. Näkisin ainakin osasyynä eroon sosioekonomiset lähtökohdat, sillä Virossa myös hyvä palkka nähtiin selvästi yleisemmin motivoivaksi tekijäksi kohti journalistin ammattia pyrittäessä (kuvio 20). Myös Virossa journalistiikan opiskelijoilla on tavallisesti keskiluokkainen tausta, mutta toisaalta myös työväenluokasta ja maanviljelijäperheistä opiskelijoita on muita vertailuyliopistoja enemmän (kuvio 28). Virossa keskiluokka on lisäksi selvästi Suomen ja Ruotsin keskiluokkia pienempi, minkä vuoksi journalistikoulutettavien taustat eivät välttämättä heijastele koko yhteiskunnan sosioekonomisia rakenteita yhtä selkeästi kuin Suomessa ja Ruotsissa.

Opiskelijoilta kysyttiin eri viestintävälineiden tärkeyttä heidän omia opintojaan ajatellen. Oheisessa taulukossa tarkastellaan oppilaitoksittain niitä vastaajia, jotka pitivät kyseisiä viestintävälineitä erittäin tärkeinä, eli antoivat sille skaalalla 1-5 arvon 5. Opiskelijat sekä Suomessa, Ruotsissa että Virossa näyttävät tulosten perusteella pitävän yhä lehtiä tärkeimpänä viestintävälineenä omissa opinnoissaan (kuvio 30, liite 30), vaikka sanomalehtien kuolemasta on käyty varsinkin Suomessa kiivasta keskustelua jo vuosia. Merkittävää tuloksissa on, että Jyväskylän opiskelijat näyttävät hyljeksivän perinteisiä sähköisiä viestimiä eli radiota ja televisiota verkkoon verrattaessa. Tartossa verkkojournalismi jää sen sijaan selvästi jälkeen television suosiosta. Södertörnissä radio ja verkko ovat puolestaan selvästi suosituimpi kuin muissa vertailuyliopistoissa.

Kuvio 30 – Viestintävälineiden merkitys opinnoissa

Ainakin Jyväskylän ja Södertörnin opetussuuntauksia ja tavoitteita tarkastellessa eron voisi olettaa johtuvan journalistikoulutuksen erilaisista painopisteistä. Södertörnissä painottuu tekninen osaaminen, joka mielestäni heijastuu suoraan verkon ja radion suhteessa suurempaan suosioon opiskelijoiden vastauksissa. Sen sijaan Jyväskylässä painotetaan tiukkaa asiajournalismia, jonka moni saattaa yhdistää Suomen Kuvalehden tai Helsingin Sanomien Kuukausiliitteen kaltaisiin laadukkaisiin julkaisuihin.

6. Päätäntö ja johtopäätökset

6.1 Yhteenveto

Journalistin ammatin asema professio-ammattina puhuttanee jatkossakin, vaikka uusi toimittajasukupolvi tuntuu aina olevan koulutetumpi kuin edeltäjänsä, ja myös journalistisen koulutuksen saaneiden henkilöiden osuus kasvaa vuosi vuodelta. Jopa journalistikoulutuksessa on kuitenkin suuria oppilaitoskohtaisia eroja, mutta ammatti ei ole ainakaan toistaiseksi suljettu mitakaan aineita opiskelleilta. Epäyhtenäisen koulutustaustan kun on ainakin toistaiseksi katsottu olevan etu alalla, jolla työskentelevän on hyvä olla yleissivistynyt ja tietää monista aihepiireistä edes jotain. Professio-ammateille tyypillinen journalisteillekin tuttu globaali ammatti-identiteetti pysynee kuitenkin yhä vahvana, sillä journalisteilla on omat norminsa ja etiikkansa, jotka omaksutaan hyvin ympäri maailmaa.

Future journalist -tutkimukseen vastanneet tulevat journalistit tuntuvat olevan journalismin laadusta puhuttaessa hyvin samoilla jäljillä kuin edellinen, nyt jo pitkään työelämässä ollut suomalainen toimittajasukupolvi (Jyrkiäinen 2008). Nopeaa ja kevyttä höttöä vastustetaan ja tulevalta ammatilta odotetaan mahdollisuutta tehdä laadukasta sisältöä jatkossakin. Näiden tulosten perusteella onkin selvä, ettei journalistien ammattietiikan heikentymistä nähdä erityisen suurena uhkana journalistin työssä varsinkaan Suomessa ja Ruotsissa. Sen sijaan Virossa, Venäjällä ja Puolassa huoli heikosta ammattietiikasta on suurempi, sillä varsinkin Venäjällä journalistit ovat Pohjoismaita todennäköisemmin ostettavissa.

Future journalist -tutkimus osoittaa, että suurin osa opiskelijoista näkee ammatin tulevaisuuden kokonaisuudessaan valoisana tai ainakin tilanteen säilyvän nykyisellä tasolla myös tulevaisuudessa. Puolet vastaajista on täysin samaa mieltä väittämästä, jonka mukaan journalismi tulee selviytymään käytettävistä kanavista riippumatta. Opiskelijat uskovatkin, että koulutetuille journalisteille on tarvetta jatkossakin. Kansalaisten itsenäiseen toimintaan journalisteina ei tutkimustulosten perusteella uskota. Myös sosiaalisen median ja blogien nousuun perinteisten uutisvälineiden

rinnalla suhtaudutaan varsinkin Suomessa, Ruotsissa ja Virossa nihkeästi, sillä yli kolmannes jokaisen yliopiston opiskelijoista uskoo edelleen journalistin ammatin säilyvän sellaisenaan kuin se on tänä päivänä.

Usko journalismin ja journalistisen työn tulevaisuuteen ei kuitenkaan heijastu suoraan opiskelijoiden uskoon oman alan työpaikan löytymisestä: Vain noin neljännes vastaajista on täysin varma työllistymisestään journalistisiin tehtäviin valmistumisen jälkeen.

Omalle alalle työllistymisen lisäksi myös toimeentulo huolestuttaa yli kolmannesta opiskelijoista, eli käsitys toimeentulosta journalistina poikkesi huomattavasti Jyrkiäisen haastattelemien toimittajien näkemyksestä. Toimittajat uskoivat yleisesti ottaen ammattinsa tuovan leivän pöytään, kun taas *Future journalist* -kyselyyn vastanneista opiskelijoista peräti 35 prosenttia uskoi tarvitsevansa muita töitä ja tulonlähteitä journalistisen työn rinnalle.

Tulevien journalistien vastauksissa maakohtaiset erot jäivät loppujen lopuksi yllättävän vähäisiksi. Ainoastaan venäläisten opiskelijoiden vastaukset poikkeavat monessa kohtaa selvästi muista yliopistoista. Erityisen suuria eroja on suhtautumisessa esimerkiksi riippumattomaan journalismiin sekä journalistien ammattietiikan heikentymiseen. Venäläiset opiskelijat hinkuvat myös muita todennäköisemmin tv:stä tutuiksi, sillä ammatin odotetaan siellä myös todennäköisimmin parantavan yhteiskunnallista statusta.

Samankaltaista jakoa muodostuu *Future journalist* -tutkimukseen vastanneiden suhteissa politiikkaan. Suomessa ja Ruotsissa poliittisista kysymyksistä ollaan jonkin verran kiinnostuneempia kuin muissa maissa. Perinteisen pohjoismaisen mallin journalistit eivät myöskään lähtisi yhtä todennäköisesti mukaan poliittiseen päätöksentekoon kuin esimerkiksi venäläiset kollegansa. Opiskelupaikasta riippumatta myös perinteisiä journalistin työhön liittyviä arvoja kuten kirjoitustaitoa ja uteliaisuutta pidetään laajalti hyödyllisinä ominaisuuksina hyvälle journalistille.

6.2 Tutkimuksen arviointi

Future journalist -tutkimusta voi pitää melko kattavana kuvauksena pohjois- ja itäeurooppalaisten journalistiikan opiskelijoiden tämänhetkisistä näkemyksistä ammattikunnan tulevaisuudesta sekä näkemyksestä siitä, millainen on hyvä toimittaja, koska kyselyyn vastasi yli 500 opiskelijaa viidestä eri maasta ja yliopistosta. Sen sijaan maakohtaisten erojen arvioiminen on jo haastavampaa, sillä vastaajia oli Jyväskylästä ja Tartosta selvästi vähemmän kuin muista vertailuyliopistoista. Toisaalta Jyväskylän ja Tarton yksiköt ovat muutenkin pienempiä, joten pitäisin myös maa- ja yliopistokohtaisia tuloksia vertailukelpoisina keskenään.

Määrällinen ja suuren ja kattavan aineiston sisältävä tutkimusaineisto mahdollistaa varsin uskottavien linjojen vetämisen aiheesta. Suuren aineiston ongelmaksi voi kuitenkin muodostua se, että tutkimus herättää paljon lisäkysymyksiä, joita pro gradu -tutkielmassa on mahdotonta lähteä kartoittamaan tarkemmin – varsinkaan ilman minkäänlaista venäjän kielen taitoa, jotta esimerkiksi Venäjän poikkeavia vastauksia olisi mahdollisesti helpompaa lähteä purkamaan ja pohtimaan. Venäjän opiskelijoiden tilannetta selittää kuitenkin mainiosti Laura Airolan pro gradu -tutkielma (2013).

Sain suurimman osan aineistosta sekä kyselylomakkeen valmiina. Se oli varmasti helpotus ainakin siltä osin, etten joutunut itse keräämään ja koodaamaan aineistoa juuri lainkaan. Suuren tietomassan käsittely kuitenkin työllisti. Kyselylomakkeella materiaalia oli runsaasti, koska se oli tehty pro gradu -tutkimusta huomattavasti mittavampaa tutkimusta varten. Rajausta täytyi suorittaa rankalla kädellä, sillä osa lomakkeen kysymyksistä tuntui paikoin toistavan toisiaan. Rajauksesta huolimatta mielenkiintoista tutkimustietoa ja vertailua maiden välille syntyi silti kiitettävästi.

Future journalist -tutkimuksen tulokset myötäilevät esimerkiksi sukupuolijakaumaltaan, monilta hyvälle toimittajille listatuilta ominaisuuksiltaan sekä opiskelijoiden suosimilta aihepiireiltään hyvin vahvasti aiempien opiskelijatutkimusten (Hovden et al. 2009, TAT-ryhmä 2011) antia. Näkisin toisaalta, että tutkimus vastaa myös joihinkin sellaisiin kysymyksiin, joihin toiset opiskelijatutkimukset eivät ole vielä ainakaan laajemmassa mittakaavassa vastanneet. Tällaista tietoa tämä tutkimus tarjoaa ainakin sen suhteen,

millaisena nuoret näkevät journalistin ammatin tulevaisuuden sekä mahdollisuudet taloudelliseen toimeentuloonsa sekä työnsaantiinsa omalta alaltaan valmistumisen jälkeen. Aikaisempiin tutkimuksiin nähden myös viiden maan yhdistelmä tarjoaa oman kiintoisan mausteensa sen sijaan, että tutkimuksessa olisi jälleen kartoitettu esimerkiksi vain pohjoismaalaisia journalistiikan opiskelijoita.

6.3 Pohdinta

Viestinnän alan suosion vuoksi pääsykokeet läpäisee myös *Future journalist* -tutkimustulosten mukaan motivoitunut joukko nuoria, jotka kartuttavat kokemusta alalta käytännön harjoittelujen ja kesätoimittajapestiensä kautta. Pessimismi työllistymisen ja toimeentulon suhteen vaikuttaakin näistä lähtökohdista mielenkiintoiselta ilmiöltä, ja mieleen juolahtaakin hetkessä useita kysymyksiä, joihin tämä määrällinen tutkimus ei riitä vastaamaan. Toisaalta myös runsaan aineiston ja laajan kyselylomakkeen ansiosta tätäkin tutkimusta olisi voinut laajentaa tai sille olisi voinut valita erilaisia painopisteitä. Kaikkea ei varmasti ole kaluttu jatkotutkimustakaan ajatellen, jos intoa riittäisi.

Itseäni puhuttelivat rajausvaiheessa ja vielä nytkin eniten työllistymiseen liittyvät kysymykset, joihin tutkimus mielestäni tarjoaakin uusia näkökulmia, kun taas esimerkiksi saman tutkimuksen tuloksia perkaava Stigbrandin ja Nygrenin teos (2013) keskittyy lähinnä kertomaan, mitä tilastot sanovat ilman kovin syvällistä pohdintaa. Pinnalle nousi siihen liittyen useita kysymyksiä. Pelotellaanko nuoria liikaa työllistymisen vaikeudella jo yliopiston kursseilla sekä työharjoittelupaikoissa, vai onko kyseessä sittenkin nuorten muualta yhteiskunnasta kumpuava laajempi huoli heikosta taloustilanteesta ja yleisesti kehnoista työllisyysnäköymistä? Tai olisiko kyseessä sittenkin vain sukupolvien välinen ero? Ehkäpä nykyinen sukupolvi ei ole edes tottunut ajattelemaan työskentelevänsä samanlaisissa tehtävissä tai samassa ammatissa koko työuransa ajan, kuten ennen vanhaan on ollut tapana. Näin ollen kyselyyn vastatessa nuorelle opiskelijalle ei edes ehkä tule mieleen olettaa pysyvää työllistymistä.

Mielenkiintoista on mediamurroksen aikakaudella myös se, miksi varsinkin aikakauslehdet ja sanomalehdet ovat *Future journalist* -tutkimuksen perusteella

säilyttäneet ykkössijan suosituimpia ja tärkeimpiä viestintävälineitä listattaessa, kun varsinkin oman kokemuksen perusteella Suomessa käytävä keskustelu johtaa yleensä toteamukseen sanomalehtien väistämättömästä kuolemasta. Toisaalta televisio ja kansalliset julkaisut kiinnostavat nuoria pidemmällä aikavälillä enemmän. Kaikkein kiintoisinta olisi kuitenkin kartoittaa tarkemmin sitä, miksi verkon suosio työvälteenä on tulevien tietokonesukupolvea edustavien journalistien mielestä verkon ja sosiaalisen median murroksen aikakaudella tutkimustulosten valossa pientä perinteisiin kanaviin verrattaessa.

Mediaomistuksen keskittyminen on myös yksi keskeinen huolenaihe tulevaisuuden toimittajien keskuudessa. Itse näkisin kuitenkin, että tulevaisuuteen tulisi suhtautua hiukan positiivisemmin. Vanhat mediat ovat toistaiseksi selviytyneet kohtalaisesti uusien kanavien ja viestintävälineiden mukanaan tuomasta myllerryksestä huolimatta, ja näkisin tulevaisuuden haasteina välineiden sijaan mieluummin sisällöt – välineistä riippumatta. Tulevaisuuden journalisteilla on päinvastoin enemmän mahdollisuuksia toteuttaa omia visioitaan, innovaatioitaan ja ambitioitaan, kun siirrytään pikku hiljaa suurten mediatalojen hallinnoimasta suljetusta mediaekosysteemistä kohti avointen mediaekosysteemien aikakautta (Matikainen 2011, 111).

Mielenkiintoinen seikka välineellisten tekijöiden ja niiden vaikutusten lisäksi on *Future journalist* -tutkimuksen tuloksissa sekä muissa tässä tutkimuksessa eriteltyissä tuoreissa opiskelijatutkimuksissa todettu journalismin aihepiirien suosio ja toisaalta feministinen ote aiheeseen. Heidi Kurvisen väitöskirjan (2013) mukaan 1960–1970-luvuilla naiset hinkuivat erikoistoimittajiksi, mutta paikat menivät järjestään miehille. Mikseivät esimerkiksi urheilu- ja talousosastojen erikoistoimittajan paikat ole nyt vetovoimaisia, vaikka korkeamman koulutustasonsa myötä naistenkin pääsy kyseisille osastoille on helpottunut merkittävästi, eikä urheilutoimituksiakaan pidetä enää puhtaasti äijänurkkauksina? Vai joko nuoret ovat sisäistäneet ihanteen moniosajasta, jolloin erikoistumiselle ei koeta niin suurta tarvetta?

Mahdollista lienee myös, että 1960–70-luvuilta saakka vallinnut tasa-arvon ja saman työnkuvan käsitys on edelleen pinnassa, ja sukupuolittuneet roolit hahmottuvat toimitusten kahvihuoneiden sijaan lähinnä feministitutkijoille. Haluaisivatko tulevaisuuden toimittajat siis sittenkin sukupuoleen katsomatta helpompaa työelämää

helpompien aihepiirien parissa? Ja eikö tämä ole ristiriita siltä osin, että opiskelijat tuntuvat toivovan syvemmälle menevää, asiapitoista ja hitaampaa journalismia? Kuka sitä sitten tekee, vai kuoleeko se kokonaan tulevaisuuden toimittajapolven käsiin? Nähtäväksi jää, ja kysymysten pohjalta saisi varmasti kasattua jo oman tutkimuksensa.

Toimittajana työuransa tehnyt isoäitini on kertonut, ettei tiennyt lukioikäisenä toimittajan ammatista juuri mitään, kun äidinkielen opettaja sitä hänelle ehdotti. Me tulevat toimittajat tunnemme kyllä ammatin sisällön, mutta tuskin tämäkään tutkimus osaa vastata siihen, mitä tulevaisuus tuo lopulta tullessaan toimittajan työhön. Maailma ja ala kun muuttuvat nopeasti. Tutkimuksen mukaan me nuoret olemme kuitenkin jopa yllättävänkin toiveikkaita.

Itse en rohkenisi vastata journalistin ammatin kukoistavan tulevaisuudessakin, mutta uskoisin, että meitäkin tarvitaan ja meille on myös tulevaisuudessa paikkamme, työvälineistä, -kanavista ja sisällöistä riippumatta. Vuoden 2014 nuoret toimittajat alkavat olla jo hyvin lähellä Jouko Jokisen (2005) tämän vuoden toimittajan prototyyppiksi määrittelemiä Pataässiä vanhemman polven poukkoillessa hukassa Helteen (2009) ennustuksen mukaan erilaisten uusien välineiden kanssa. Suurin haaste Pataässillekin tulee kuitenkin olemaan vakituisen työpaikan saaminen. Määräaikaista tekijöitä löytyy aina, mutta vakituisen työn saaminen tuntuu antavan odotuttaa itseään.

Lähteet

- Airola, L. 2013. Kremlin ja kukkaron ehdoilla. Journalistiopiskelijoiden käsityksiä journalismin roolista ja etiikasta Venäjällä vuonna 2012. Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto.
- Deuze, M. 2005. What is journalism? Professional identity and Ideology of journalist reconsidered. *Journalism* Vol. 6 (4) 442–464.
- Eteläpelto, A. & Vähäsantanen K. 2006. Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa: Samalta viivalta 4. Jyväskylä: PS-kustannus.
- EJC, Estonia. European Journalism Centre, Media Landscape in Estonia
http://www.ejc.net/media_landscape/article/estonia/
 viitattu 19.4.2013
- EJC, Sweden. European Journalism Centre, Media Landscape in Sweden
http://www.ejc.net/media_landscape/article/sweden/
 viitattu 13.5.2013
- EJTA 2010, The weighting of different journalistic competences. A survey with European editors in chief. A survey conducted by the Institute of Applied Media Studies.
- Filander, K. 2000. Kehittämistyö murroksessa. Tampereen yliopiston julkaisuja.
- Fortunati, L. & Sarrica, M. 2011. Insights from journalists on the future of the press. *Communications: The European Journal of Communication Research*, Jun2011, Vol. 36 Issue 2, p123-146.
- Ghersetti, M. & Weibull, L. 2009. The Swedish Journalism Education Landscape. Teoksessa Terzis, G. (toim.) 2009. *European Journalism Education*. Intellect ltd. Bristol. pp. 193–206

- Harro-Loit et.al 2012. Assessing potentials of journalists' blogs as an instrument of media accountability in Estonia. Central European Journal of Communication Volume 5, No 2 (9), Fall 2012
http://ptks.pl/cejc/wpcontent/uploads/2013/01/CEJC_Vol5_No2_Kadakas.pdf
Viitattu 25.5.2014
- Helle, M. 2009. Journalistisen työn muutos. Teoksessa E. Väliverronen (toim.) Journalismi murroksessa. Helsinki, Gaudeamus, 91–111.
- Hovden J., Bjornsen G., Ottosen, R., Willig, I. & Zilliacus-Tikkanen, H. 2009. The Nordic Journalists of Tomorrow. An explanation of first year journalism students in Denmark, Finland, Norway and Sweden. Nordicom Review 30 (1/2009).
http://www.nordicom.gu.se/common/publ_pdf/279_hovden%20et%20al%20ol.pdf
Viitattu useita kertoja vuonna 2013
- Jokinen, J. 2005. Toimittajan päivä 2014. Teoksessa: Heilmann, J. (toim.): Vauhtia viestinnästä. Suomen viestintäalan strategiset linjaukset. Helsinki: Graafinen teollisuus ry, Sanomalehtien liitto, 211–213.
- Jyrkiäinen, J. 2008. Journalistit muuttuvassa mediassa. Tampereen yliopisto. Tiedotusopinlaitos.
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65349/978-951-44-73852.pdf?sequence=1>
Viitattu useita kertoja vuosina 2012-2013
- JYU opetussuunnitelma, Jyväskylän yliopisto, Viestintätieteiden laitos. Jyväskylän yliopiston journalistiikan opetussuunnitelmassa vuosille 2012–2015
<https://www.jyu.fi/hum/laitokset/viesti/Opiskelijalle/Opetussuunnitelmat/ou/ops2012-2015>
viitattu 3.5.2014
- JYU opiskelijavalinta, Jyväskylän yliopiston opiskelijavalinnan tilastot vuosilta 2010-2014
<https://www.jyu.fi/yliopistopalvelut/tilastot/opiskelijavalinta>
viitattu 6.5.2013

- Kunelius, R. 2004. Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin. Porvoo; WS Bookwell Oy.
- Kurvinen, H. 2013. ”En mä oo mies enkä nainen. Mä oon toimittaja” – Sukupuoli ja suomalainen toimittajakunta 1960- ja 1970-luvulla. Oulun yliopisto.
- Kuutti, H., Sokka, R. & Nevalainen, P. 2010. Background information report. Media policies and regulatory practices in a selected set of European countries, the EU and the Council of Europe: The case of Finland. <http://www.mediadem.eliamep.gr/wpcontent/uploads/2010/05/Finland.pdf> viitattu 19.4.2013
- Lauk, E. 2009. The Estonian Journalism Education Landscape. Teoksessa Terzis, G. (toim.) 2009. European Journalism Education. Intellect Ltd. Bristol. pp. 393–407
- Lehti, M. 2006. ”Eastern or Western, New or False: Classifying the Balts in the Post Cold War Era”, in: Tassinari, F., Joenniemi, P., Jakobsen, U.: *Wider Europe: Nordic and Baltic Lessons to post-Enlargement Europe*, Copenhagen, Danish Institute of International Studies, 2006: 69-88.
- Lintula, A. & Valkama M. 2009. Nuoren toimittajan eloonjäämisopas. Helsinki. Ajatus kirjat.
- Loit, U. & Harro-Loit, H. 2010. Background information report. Media policies and regulatory practices in a selected set of European countries, the EU and the Council of Europe: The case of Estonia. <http://www.mediadem.eliamep.gr/wpcontent/uploads/2010/05/Estonia.pdf> viitattu 19.4.2013
- Matikainen, J. 2009. Sosiaalisen ja perinteisen media rajalla. Viestinnän tutkimus CRC, Helsingin yliopisto. Viestinnän laitoksen tutkimusraportteja 3/2009. http://www.helsinki.fi/crc/Julkaisut/sosiaalisen_ja_perinteisen_median_rajalla_raportti.pdf Viitattu 19.3.2013

- Matikainen, J. (toim.) 2011. Muuttuvat mediat - haasteelliset sukupolvet: mediafoorumi. Helsinki. Infor.
- Nikunen, K. 2011. Enemmän vähemmällä. Laman ja teknologisen murroksen vaikutukset suomalaisissa toimituksissa 2009–2010. Tampereen yliopisto: Journalismin tutkimusyksikkö.
http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65750/enemman_vahemmalla_2011.pdf?sequence=1
Viitattu 19.3.2013
- Nikunen, K. 2013. Losing my profession: Age, experience and expertise in changing newsrooms. Journalism.
<http://jou.sagepub.com/content/early/2013/11/14/1464884913508610.citation>
Viitattu 26.5.2014
- Nordenstreng, K. & Pasti, S. 2012. Paradoxes of journalistic profession: Case of Russia in the context of BRICS countries. Paper for 1st International Conference of Journalism Studies Santiago de Chile, June 27-29,2012
- Pasti, S. 2010. A New Generation of Journalists. Teoksessa: Rosenholm A., Nordenstreng, K. and Trubina, E. (toim.) Russian Mass Media And Changing Values. Routledge, 57-75.
- Perusko, Z. & Popovic H. 2009. Media Concentration Trends in Central and Eastern Europe/ Finding the Right Place on the Map: Central and Eastern European Media Change in Global Perspective, Edited by Karol Jakubowicz and Miklos Sukosd, ECREA Book Series, Intellect Books.
- Pietilä, K. 2012. Journalismi ammattina: journalistiprofession teoria. Helsinki. Gaudeamus.
- Raycheva, L. 2009. Mass Media Developments in Bulgaria. In: Press Freedom and Pluralism in Europe. Concepts and Conditions. Ed. by Andrea Czepek, Melanie Hellwig and Eva Nowak. Bristol, UK/ Chicago, USA: Intellect, 2009, pp. 165-176.

- Ruoho, I. & Torkkola, S. 2010. Journalismin sukupuoli. Tampere. Vastapaino :
Tampereen yliopiston journalismin tutkimusyksikkö, WS Bookwell.
- Salminen, E. 1998. Oivaltava toimittaja: Toimitustyön uudet mallit ja vaatimukset.
Helsinki, Ajatus.
- Salokangas, R. 2009. The Finnish Journalism Education Landscape. Teoksessa Terzis,
G. (toim.) 2009. European Journalism Education. Intellect ltd. Bristol. pp.
119–129
- Stigbrand, K. & Nygren, G. 2013. Professional identity in changing media landscapes.
Journalism education in Sweden, Russia, Poland, Estonia and Finland.
Journalism studies 6, Södertörn university.
- Suomen journalistiliitto, Ammatti yhdistää.
https://journalistiliitto-fi.directo.fi/liitto/liiton_jasenet/ammatti_yhdistaa/
Viitattu: 23.1.2013
- Södertörn, opetussuunnitelma; Södertörn Universitetet, Södertörn Högskola:
Journalistik – Om ämnet
http://webappo.web.sh.se/p3/ext/content.nsf/aget?openagent&key=om_arnet_1299234246121
Viitattu: 3.5.2014
- Taloudellinen Tiedotustoimisto/TAT-ryhmä 2011. Nuoret journalistit -tutkimus.
http://mikko.comsix.fi/asiakkaat/t-media-vanha/wp-content/uploads/2011/09/Nuoret-journalistit_TAT-ryhm%C3%A4_2011.pdf
Viitattu: 16.1.2013
- Tartto, opetussuunnitelma; University of Tartu, Institute of Social Studies; Bachelor
Studies, Journalism and Communication.
<http://www.yti.ut.ee/en/studies/bachelors-studies>
Viitattu: 3.5.2014

Transparency International: Corruption Perception Index 2013

<http://www.transparency.org/cpi2013/results>

Viitattu: 6.5.2014

Väliverronen, E. (toim.) 2009. Journalismi murroksessa. Helsinki. Gaudeamus.

Wahl-Jorgensen, K. & Hanitzsch, T. (toim.) 2009. The Handbook of Journalism Studies. Handbook Series.

Zelce, V. & Brikse, I. 2008. The Latvian media in the new millennium: trends in development, content and usage and the emergence of a community of media users.

LIITTEET

Liite 1 – Journalistin ammatin tulevaisuus (%)

Oppilaitos	Optimistinen	Kuten nytkin	Pessimistinen	Sulautuu osaksi muita ammatteja	En osaa sanoa
Jyväskylä	11	33	2	39	15
Södertörn	20	37	1	26	15
Tartto	30	38	2	15	15
Moskova	31	26	9	27	6
Varsova	18	36	5	26	16

Liite 2 – Journalismi selviytyy kanavista riippumatta (%)

Oppilaitos	Täysin eri mieltä	Osin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Jyväskylä	0	7	13	31	49
Södertörn	1	3	17	35	46
Tartto	4	2	4	15	75
Moskova	2	11	14	23	49
Varsova	2	3	23	25	48

Liite 3 – Uskotko työllistyväsi journalistiksi valmistuttuasi? (%)

Oppilaitos	Varmasti	Toivon näin	Voi olla vaikeaa	Mahdotonta	Minulla on jo töitä	En tiedä
Jyväskylä	18	52	25	5	0	0
Södertörn	24	56	15	0	6	0
Tartto	30	33	14	0	23	0
Moskova	34	36	20	1	9	0
Varsova	14	50	17	3	9	9

Liite 4 – Kasvava työtahti on uhka (%)

Oppilaitos	Ei ole	Jossain määrin	Melko suuri uhka	Uhka	Suuri uhka
Jyväskylä	7	2	15	28	48
Södertörn	6	8	20	37	30
Tartto	4	15	23	32	26
Moskova	4	13	40	31	12
Varsova	6	15	31	29	19

Liite 5 – Omistusten keskittyminen on uhka (%)

Oppilaitos	Ei ole	Jossain määrin	Melko suuri uhka	Uhka	Suuri uhka
Jyväskylä	9	22	15	33	22
Södertörn	4	11	30	35	21
Tartto	0	14	21	46	21
Moskova	2	11	36	34	18
Varsova	4	17	33	28	18

Liite 6 – Kyky työskennellä nopeasti (%)

Oppilaitos	1 - Ei tärkeä	2 - Ei kovin tärkeä	3 - melko tärkeä	4 - Hyvin tärkeä	5 - Erittäin tärkeä
Jyväskylä	0	2	15	65	17
Södertörn	1	4	19	47	30
Tartto	0	0	13	26	62
Moskova	0	3	8	35	54
Varsova	0	1	13	27	59

Liite 7 – Epäoikeudenmukaisuuden kritisointi (%)

Kritisoida epäoikeudenmukaisuutta	Ei tärkeä	Ei kovin tärkeä	Melko tärkeä	Hyvin tärkeä	Erittäin tärkeä
Jyväskylä	2	0	9	43	46
Södertörn	1	1	16	32	50
Tartto	0	0	13	45	42
Moskova	2	4	18	39	37
Varsova	0	6	21	33	40

Liite 8 – Kertoa totuus seurauksista välittämättä (%)

Kertoa totuus seurauksista välittämättä	Ei tärkeä	Ei kovin tärkeä	Melko tärkeä	Hyvin tärkeä	Erittäin tärkeä
Jyväskylä	0	0	28	39	33
Södertörn	2	7	18	41	32
Tartto	2	2	23	49	24
Moskova	1	3	13	45	38
Varsova	0	6	21	29	44

Liite 9 – Journalismi tulee viihteellistymään (%)

Oppilaitos	Täysin eri mieltä	Osin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Jyväskylä	0	22	24	48	7
Södertörn	10	22	30	33	6
Tartto	16	21	27	27	9
Moskova	7	12	27	26	29
Varsova	3	4	9	44	41

Liite 10 – Perheen tulotaso (%)

Oppilaitos	Alle keskiverron	Keskiverto	Yli keskiverron	Paljon yli keskiverron
Jyväskylä	13	67	17	2
Södertörn	11	57	31	1
Tartto	26	53	21	0
Moskova	7	61	29	3
Varsova	3	51	42	4

Liite 11 – Minkälaisessa mediassa haluaisit työskennellä valmistuttuasi? (%)

Oppilaitos	paikallinen	maakunnallinen	kansallinen	kansainvälinen	en tiedä
Jyväskylä	0	13	67	13	7
Södertörn	2	4	51	25	18
Tartto	11	11	45	30	4
Moskova	1	1	36	54	8
Varsova	3	3	54	28	12

Liite 12 – Missä haluaisit työskennellä 10 vuotta valmistumisesi jälkeen? (%)

Oppilaitos	Jyväskylä	Södertörn	Tartto	Moskova	Varsova
Sanomalehti	7	11	28	7	9
Aikakausilehti	58	28	21	17	16
Uutistoimisto	0	0	6	1	3
Televisio	0	20	23	29	22
Radio	4	4	9	4	8
Verkko	2	6	0	10	6
Yhdistelmä	18	25	9	27	25
En tiedä	11	6	4	6	10

Liite 13 – Erityisen kiinnostavat aihepiirit (%)

	Jyväskylä	Södertörn	Tartto	Moskova	Varsova
Kuluttaja-asiat	7	5	13	9	9
Rikokset ja onnettomuudet	11	6	4	6	10
Kulttuuri	15	25	26	55	33
Talous	11	3	9	10	9
Viihde	0	9	2	28	28
Ulkomaat	20	23	17	37	28
Lifestyle	13	17	2	33	32
Politiikka	13	14	17	22	25
Tiede	9	9	13	13	11
Urheilu	7	15	13	13	18
Paikalliset	9	7	21	9	9

Liite 14 – Kuinka motivoitunut olet opiskelemaan journalistiikkaa? (%)

Oppilaitos	1 - Ei motivoitunut	2 - Ei erityisesti motivoitunut	3 - Jonkin verran motivoitunut	4 - Melko motivoitunut	5 - Erittäin motivoitunut
Jyväskylä	2	15	9	28	46
Södertörn	0	5	13	39	42
Tartto	0	2	11	34	49
Moskova	3	7	15	31	43
Varsova	3	12	23	31	30

Liite 15 – Työskennellä vapauden ja demokratian puolesta (%)

Työskennellä vapauden ja demokratian puolesta	Ei tärkeää	Ei kovin tärkeää	Melko tärkeää	Hyvin tärkeää	Erittäin tärkeää
Jyväskylä	0	13	22	46	20
Södertörn	8	17	25	26	25
Tartto	0	7	21	26	47
Moskova	9	13	26	19	33
Varsova	9	19	18	29	25

Liite 16 – Matkustelun tärkeys (%)

Päästä matkustamaan	Ei tärkeää	Ei kovin tärkeää	Melko tärkeää	Hyvin tärkeää	Erittäin tärkeää
Jyväskylä	4	28	24	28	15
Södertörn	10	12	32	30	16
Tartto	2	9	30	34	26
Moskova	2	3	6	22	66
Varsova	2	7	12	24	56

Liite 17 – Tunnetuksi tulemisen tärkeys (%)

tulla kuuluisaksi	1 - Ei tärkeä	2 - Ei kovin tärkeä	3 - melko tärkeä	4 - Hyvin tärkeä	5 - Erittäin tärkeä
Jyväskylä	48	28	20	2	2
Södertörn	45	25	21	8	1
Tartto	13	28	30	23	7
Moskova	9	18	22	21	31
Varsova	13	18	28	29	13

Liite 18 – Korkean statuksen tärkeys (%)

	1 - Ei tärkeä	2 - Ei kovin tärkeä	3 - melko tärkeä	4 - Hyvin tärkeä	5 - Erittäin tärkeä
Jyväskylä	18	49	20	11	2
Södertörn	25	25	30	17	3
Tartto	2	28	15	30	24
Moskova	8	16	20	33	24
Varsova	6	19	26	26	23

Liite 19 – Saada hyvää palkkaa (%)

Saada hyvää palkkaa	Ei tärkeää	Ei kovin tärkeää	Melko tärkeää	Hyvin tärkeää	Erittäin tärkeää
Jyväskylä	4	33	33	28	2
Södertörn	7	26	41	20	7
Tartto	0	9	22	37	33
Moskova	1	4	14	37	48
Varsova	4	7	30	30	31

Liite 20 – Kirjoitustaidon merkitys (%)

Oppilaitos	1 - Ei tärkeä	2 - Ei kovin tärkeä	3 - melko tärkeä	4 - Hyvin tärkeä	5 - Erittäin tärkeä
Jyväskylä	0	0	4	28	67
Södertörn	0	1	9	25	63
Tartto	0	2	2	23	72
Moskova	0	2	5	27	65
Varsova	0	0	18	30	53

Liite 21 – Luovuuden merkitys (%)

Oppilaitos	1 - Ei tärkeä	2 - Ei kovin tärkeä	3 - melko tärkeä	4 - Hyvin tärkeä	5 - Erittäin tärkeä
Jyväskylä	0	0	11	41	48
Södertörn	0	0	9	29	62
Tartto	0	0	11	15	75
Moskova	0	1	4	13	82
Varsova	0	0	6	21	73

Liite 22 – Uteliaisuuden merkitys (%)

Oppilaitos	1 - Ei tärkeä	2 - Ei kovin tärkeä	3 - melko tärkeä	4 - Hyvin tärkeä	5 - Erittäin tärkeä
Jyväskylä	0	0	2	35	63
Södertörn	0	1	5	31	63
Tartto	0	0	4	21	75
Moskova	1	2	16	27	55
Varsova	1	0	6	37	57

Liite 23 – On tärkeää tietää, mikä myy (%)

Oppilaitos	1 - Ei tärkeä	2 - Ei kovin tärkeä	3 - melko tärkeä	4 - Hyvin tärkeä	5 - Erittäin tärkeä	En tiedä
Jyväskylä	0	22	46	28	4	
Södertörn	6	15	38	32	11	
Tartto	0	4	26	32	34	4
Moskova	2	4	26	39	28	
Varsova	1	6	25	33	34	

Liite 24 – Vallan vahtikoirana toimiminen (%)

Vallan vahtikoirana toimiminen	Ei tärkeää	Ei kovin tärkeää	Melko tärkeää	Hyvin tärkeää	Erittäin tärkeää
Jyväskylä	4	17	44	20	15
Södertörn	11	19	26	29	13
Tartto	6	4	36	32	21
Moskova	21	15	25	21	13
Varsova	12	18	26	28	15

Liite 25 – Oletko kiinnostunut politiikasta? (%)

Oletko kiinnostunut politiikasta?	En lainkaan	Melko vähän	Jonkin verran	Melko paljon	Erittäin kiinnostunut
Jyväskylä	0	11	13	50	26
Södertörn	4	14	34	34	14
Tartto	6	4	36	32	21
Moskova	11	10	36	25	18
Varsova	6	12	26	30	26

Liite 26 – Journalisti ei voi olla aktiivinen politiikassa (%)

Oppilaitos	eri mieltä	melko eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko samaa mieltä	samaa mieltä
Jyväskylä	7	14	9	36	34
Södertörn	15	15	22	23	24
Tartto	11	2	4	17	66
Moskova	18	14	19	28	21
Varsova	8	5	9	12	66

Liite 27 – Poliittinen vaikutus mediaan on uhka kotimaassani (%)

Oppilaitos	Ei ole	Jossain määrin	Melko suuri uhka	Uhka	Suuri uhka
Jyväskylä	11	41	26	22	0
Södertörn	17	29	29	19	6
Tartto	2	16	18	42	22
Moskova	1	1	12	26	59
Varsova	4	10	23	31	31

Liite 28 – Perheen sosioekonominen asema (%)

Oppilaitos	Työväenluokka	Maanviljelijä	Keskiluokka	Yrittäjä	Vaihteleva
Jyväskylä	26	2	61	7	4
Södertörn	30	2	57	6	5
Tartto	34	9	50	9	0

Liite 29 – Missä vartuit? (%)

Oppilaitos	Pääkaupungissa	Suuressa kaupungissa	Pienessä kaupungissa	Maalla	Muutimme usein
Jyväskylä	7	15	39	39	4
Södertörn	45	7	30	14	3
Tartto	19	21	28	32	0

Liite 30 – Viestintävälineiden merkitys opinnoissasi (%)

Oppilaitos	Lehdet	TV	Radio	Verkko
Jyväskylä	68	26	24	29
Södertörn	65	43	30	45
Tartto	49	45	23	30

Liite 31 - *Future journalist* –kysymyslomake

A. Some basic questions

1. What is your place of study?

Södertörn

Moscow

Warszaw

Tartu

Jyväskylä

2. What is your present level in the program?

BA-level (in Moscow Specialist)

Masterlevel

3. Your present age?**4. Gender?**

Male

Female

5. Have you studied other subjects/programs on university level besides journalism?

Yes

No

6. If you have, please write the subjects – or programs – (max. three) where you have spent most time besides journalism.**7. Have you been working as a journalist before you entered your present education in journalism?**

Yes, full time

Yes, part time

Yes, but not paid

No

8. If you have worked as a journalist before – for how long time (estimated in full time)?

___ _years ___ _ months

9. In what kind of environment did you spent the most of your childhood?

Capital

Big city

Town

In the countryside (village)

We moved around

10. How would you define your family background (in term of class/profession) where you grew up? Mark one alternative.

Working class

Farmer/peasants

Middle class

Enterpriser/business

Shifting

11. How were the economic conditions in your family/social environment?

Below average

Average

Above average

Much above average

12. Has any of your parents or close relatives been...

... working as journalist?

Yes

No

... working with PR/communication or other media work?

Yes

No

13. Are you interested in politics? Give your own figure on a scale 1-5.

Not interested Very interested

1 2 3 4 5

14. Some questions about your motivation for the studies. Answer on a scale 1-5.**To study journalism in my present university...**

Not motivated Very motivated

1 2 3 4 5

I don't know

To study other subjects in the university...

Not motivated Very motivated

1 2 3 4 5

I don't know

B. Your future as a journalist**15. When did you become interested in studying journalism?**

In my childhood

In my youth

When it was time for application

I am still not sure if this is what I want

16. How certain are you that you want to work as a journalist after finishing the education?

Completely certain

Fairly certain

Uncertain

I don't want to work as a journalist

I don't know

17. There are many motivations for becoming a journalist. How important are the following motivations for you? Give your answer on a scale 1-5.

To get a secure job.

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

A work with freedom and independence.

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

Become well known.

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

To have a creative work.

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

To be a watchdog of power.

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

It is an occupation with high status.

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

To meet interesting people.

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

To participate in public debate.

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

To work for freedom and democracy.

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

The pleasure of writing.

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

To fight injustice.

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

To get a good salary.

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

To be able to travel.

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

To work on interesting subjects.

Not important Very important
 1 2 3 4 5
 I don't know

18. What kind of media would be the best place for you to work ten years after graduation? Choose not more than one alternative.

Local media
 Regional media
 National media
 International media
 Don't know

19. In what kind of media environment would you prefer to work for ten years after graduation? Choose not more than one alternative.

Newspaper
 Magazine
 News agency
 TV
 Radio
 Online media
 Don't know

20. What kind of subjects would you prefer as your journalistic specialization? Give your answer on a scale 1-5.**Consumer issues**

Not interested Very interested
 1 2 3 4 5
 I don't know

Crime and accidents

Not interested Very interested
 1 2 3 4 5
 I don't know

CultureNot interested Very interested1 2 3 4 5

I don't know

Economy and businessNot interested Very interested1 2 3 4 5

I don't know

Entertainment and glamourNot interested Very interested1 2 3 4 5

I don't know

Foreign reportingNot interested Very interested1 2 3 4 5

I don't know

LifestyleNot interested Very interested1 2 3 4 5

I don't know

PoliticsNot interested Very interested1 2 3 4 5

I don't know

ScienceNot interested Very interested1 2 3 4 5

I don't know

SportsNot interested Very interested1 2 3 4 5

I don't know

Local issuesNot interested Very interested1 2 3 4 5

I don't know

Other subjects, what?

21. How important to you are different areas in your journalism program? Give your answers on a scale 1-5.

PressNot important Very important1 2 3 4 5

I don't know

RadioNot important Very important1 2 3 4 5

I don't know

TV-videoNot important Very important1 2 3 4 5

I don't know

Online publishingNot important Very important1 2 3 4 5

I don't know

Photo journalism

Not important Very important

1 2 3 4 5

I don't know

Investigative reporting

Not important Very important

1 2 3 4 5

I don't know

Ethics in journalism

Not important Very important

1 2 3 4 5

I don't know

Media legislation and self-regulation

Not important Very important

1 2 3 4 5

I don't know

Media economy

Not important Very important

1 2 3 4 5

I don't know

Media management

Not important Very important

1 2 3 4 5

I don't know

Communication

Not important Very important

1 2 3 4 5

I don't know

History of journalism

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

Journalism research

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

Internship

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

- 22. There are many competences a journalist should have. In your opinion, what competences are important for a good journalist? Give your answers on a scale 1-5.**

Ability to listen

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

Creatvity

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

Efficiency and speed

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

To know how to tell a story

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

To know what sells

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

Knowledge of society

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

Life experience

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

Technical skills

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

To cooperate in a group

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

Skills in face to face interaction

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

Visual competence

Not important
 1 2 3 4 5
 Very important
 I don't know

Writing skills

Not important
 1 2 3 4 5
 Very important
 I don't know

To use multimedia platform

Not important
 1 2 3 4 5
 Very important
 I don't know

23. In your opinion, which traits of character are important for a journalist?**A desire to self-expression**

Not important
 1 2 3 4 5
 Very important
 I don't know

An ability to make new contacts

Not important
 1 2 3 4 5
 Very important
 I don't know

Compassion

Not important
 1 2 3 4 5
 Very important
 I don't know

Charm

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

Curiosity

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

Respect for authorities

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

A sense of justice

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

Thoroughness

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

Good looks

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

To be accurate

Not important					Very important
1	2	3	4	5	
I don't know					

To be sincere

Not important

Very important

1 2 3 4 5

I don't know

To be hospitable

Not important

Very important

1 2 3 4 5

I don't know

24. Do you think that you will get a job as journalist after finishing the education?

Choose not more than one alternative.

Yes, I am sure

Yes, I hope so

It might be difficult

No, it is impossible

I have a job as journalist already

I don't know

25. Do you think you can make a living as a journalist?

Yes, no problem

Yes, but I will need an extra job/income

No, I don't think so

I don't know

26. Which other areas of employment would be of interest for you if you are not working as a journalist in future? Choose max. three options.

PR and communication management

Advertising

Politics

Business and economy

Creative occupations (writer, artist, filmmaker)

Teacher

Academic and researcher

I don't know
Other, what?

C.The role of journalism in society

27. Journalists have different tasks in society. How important are the following tasks on a scale 1-5?

A journalist should...

...criticize in justice

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

...tell the truth regardless of the consequences.

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

...ensure that media business do well

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

... contribute to intercultural understanding

Not important

1

2

3

4

Very important

5

I don't know

...be a neutral reporter

Not important

Very important

1 2 3 4 5

I don't know

...stand free of special interests

Not important

Very important

1 2 3 4 5

I don't know

...bring forward various opinions

Not important

Very important

1 2 3 4 5

I don't know

...influence public opinion

Not important

Very important

1 2 3 4 5

I don't know

...entertain the public

Not important

Very important

1 2 3 4 5

I don't know

...be a spokesman of a local public opinions

Not important

Very important

1 2 3 4 5

I don't know

...investigate the powerful

Not important

Very important

1 2 3 4 5

I don't know

...stimulate new ideas

Not important

Very important

1 2 3 4 5

I don't know

...educate the public

Not important

Very important

1 2 3 4 5

I don't know

28. Do you think that journalists in your country fulfill their responsibilities to society?**Give your answer on a scale 1-5.**

No, they don't

Yes, they do

1 2 3 4 5

I don't know

29. Do you see any kind of threats against the independent journalism in your country?**Give your answer on a scale 1-5.****Political influence on media companies**

No danger

A great danger

1 2 3 4 5

I don't know

Inverstors' demand for profits

No danger

A great danger

1 2 3 4 5

I don't know

Concentration of ownership

No danger

A great danger

1 2 3 4 5

I don't know

Increasing work tempo

No danger					A great danger
1	2	3	4	5	
I don't know					

Foreign ownership in media

No danger					A great danger
1	2	3	4	5	
I don't know					

Media laws

No danger					A great danger
1	2	3	4	5	
I don't know					

Threats against individual journalists

No danger					A great danger
1	2	3	4	5	
I don't know					

State ownership

No danger					A great danger
1	2	3	4	5	
I don't know					

Influence of advertisers on content

No danger					A great danger
1	2	3	4	5	
I don't know					

Weak professional ethics

No danger					A great danger
1	2	3	4	5	
I don't know					

PR and lobbyists

No danger A great danger
 1 2 3 4 5
 I don't know

30. Do you think that the level of freedom for the media has increased or decreased the last years in your country? Give you answer on scale 1-5.

It has decreased It has increased
 1 2 3 4 5
 I don't know

31. Do you think the quality of journalism in your country has increased or decreased the last years? Give your answer on scale 1-5.

It has decreased It has increased
 1 2 3 4 5
 I don't know

32. Here are some statements on the relations between journalists, sources and society. Give your opinion on a scale 1-5 if you agree or disagree with the statements.

A journalist can not be active in politics when he/she is working as journalist.

It has decreased It has increased
 1 2 3 4 5
 I don't know

There is no problem for journalist to work also in PR and information management.

It has decreased It has increased
 1 2 3 4 5
 I don't know

An independent journalism is impossible – all journalists can be bought.

It has decreased It has increased
 1 2 3 4 5
 I don't know

For an independent journalist, threats and pressure from outside is quite normal.

It has decreased

It has increased

1 2 3 4 5

I don't know

It is more important for a journalist to listen to opinions of colleagues than of the public.

It has decreased

It has increased

1 2 3 4 5

I don't know

It is ok for a journalist to accept gifts from sources as long as it does not influence the professional work.

It has decreased

It has increased

1 2 3 4 5

I don't know

As a journalist one has to accept political influence in the media company and the limits this puts for journalism.

It has decreased

It has increased

1 2 3 4 5

I don't know

33. Here are some statements about how the media development might influence journalism. To what extent do you agree with them on a scale 1-5?

In future all citizens can be journalists and find their own information.

Disagree

Agree

1 2 3 4 5

I don't know

Blogging and social media like Facebook will to a great extent satisfy the need for information and news among the audience.

Disagree Agree
 1 2 3 4 5
 I don't know

Journalists will have to listen more carefully to what audience want.

Disagree Agree
 1 2 3 4 5
 I don't know

Journalism will be more of entertainment.

Disagree Agree
 1 2 3 4 5
 I don't know

Journalism will always survive, no matter in what channels.

Disagree Agree
 1 2 3 4 5
 I don't know

34. What do you think about the future of journalism as a profession?

Optimistic – the profession will flourish

Like today

Pessimistic – the profession will vanish

The profession will transform into other occupations

I don't know